

Fredagen den 26 mars

Kl. 10.00

Fredagen den
26 mars 1971*Ang. uppmjukning
av prisstoppet för
importerade varor*

§ 1 Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

§ 2 Ang. uppmjukning av prisstoppet för importerade varor

Herr handelsministern *FELDT* erhöi ordet för att besvara herr *Wennerfors'* (m) den 12 januari framställda interpellation, nr 9, och anförde:

Herr talman! Herr *Wennerfors* har frågat mig om jag är beredd att snarast ta initiativ till uppmjukning av prisstoppet för importerade varor.

Sedan herr *Wennerfors* ställde sin fråga har prisstoppets omfattning minskats. Det skedde den 5 februari genom en ändring av prisstoppskungörelsen. Numera gäller prisstopp i huvudsak för sådana förnödenheter och tjänster som ansetts särskilt viktiga med hänsyn till konsumenterna. Utanför prisstoppet faller t. ex. sådana varor som lantbruksmaskiner, som herr *Wennerfors* särskilt nämnt, andra maskiner, instrument och industriförnödenheter.

I samband med ändringen av prisstoppskungörelsen meddelade Kungl. Maj:ts nya riktlinjer för tillämpningen av kungörelsen. Riktlinjerna innebär en uppmjukning av vad som gällde tidigare. I fråga om importvaror torde vara av intresse, att statens pris- och kartellnämnd har möjlighet att medge överskridande av stoppris, om priset på en vara är väsentligt lägre än priset på jämförbara produkter och fara föreligger att varan ej längre kommer att tillhandahållas, om inte stoppriset får överskridas. Hänsyn får också tagas till höjningar av priset på importerat bränsle eller på råvaror, vilkas pris är internationellt bestämt.

Huvudtanken i riktlinjerna är dock självfallet, att bestämmelserna om prisstopp bör tillämpas på ett sådant sätt att prisstegringar, som berör konsumenterna, begränsas i största möjliga utsträckning. Tillgången på varor och tjänster, som är betydelsefulla för konsumenterna, bör inte äventyras. Snedvridning av produktion och distribution bör såvitt möjligt motverkas.

Av min redogörelse framgår, att prisstoppet sedan interpellationen framställdes har mjukats upp både för svensktillverkade och för importerade varor. Regeringen har i dag beslutat att förlänga prisstoppet till den 1 oktober. Någon förändring av prisstoppets omfattning är för närvarande inte aktuell.

Herr *WENNERFORS* (m):

Herr talman! Tack, herr statsråd, för svaret på min interpellation.

När regeringen proklamerade prisstopp mitt i valrörelsen förra året så blev det regeringens egen bekräftelse på att landet efter 40 års

Fredagen den
26 mars 1971

*Ang. uppmjukning
av prisstoppet för
importerade varor*

socialdemokratisk styrelse befann sig i en mycket allvarlig ekonomisk kris. Visst fanns det de som hälsade prisstoppet med tillfredsställelse. Så reagerar konsumenterna. Äntligen stopp på prisstegringarna, sade man. Men det var de första dagarnas reaktion. Hur gick det sedan? Ja, inte ökade förtroendet för regeringen. Allt fler förstod efter hand att under normala förhållanden och med en förnuftig ekonomisk politik skall inte prisstopp behöva tillgripas.

Måhända lyckades regeringspartiet rädda några röster i valet i september, men jag är övertygad om att av alla sura äpplen som regeringen har fått bita i under de senaste 12 månaderna smakade prisstoppet särskilt surt. Och äpplet fortsätter att smaka utpräglat och obehagligt surt. I dag har regeringen, som vi har fått höra, beslutat att prisstoppet skall fortsätta till den 1 oktober. Inom parentes sagt kan man ifrågasätta – och det skedde ju också i debatten i höstas – huruvida inte riksdagen hade bort höras i en så pass allvarlig fråga.

På bara några veckor har svenska folket fått två bekräftelser på att regeringen försatt landet i en utomordentligt allvarlig ekonomisk situation. Det är alltså dels detta, dels tvångslagen.

Var säker om att tvångslagen blev en väckarklocka för ytterligare tiotusentals människor som inte har haft klart för sig hur dålig vår ekonomi är.

Och var säker om att det förlängda prisstoppet innebär att allt fler inser och allt fler kommer att inse att regeringens ekonomiska politik misslyckats.

Nyheten i tidningarna i dag om att prisstoppet tvingar Findus friställa 85 man ger en försmak av vad som är på väg att ske.

Om nu i alla fall en regering i en allvarlig ekonomisk kris anser sig tvingad att ta till prisstoppet, kan det naturligtvis för en kort period vara motiverat. Det inser jag.

Men ett långvarigt prisstopp – varom det nu är fråga – kommer att innebära påfrestningar på samhällsapparaten som ytterst drabbar den enskilde mycket allvarligt.

Hela detaljhandeln har under de senaste åren kommit i kläm. Kostnadsstegringarna har varit mycket stora. Marginalerna har pressats.

När detaljhandeln nu får beskedet om fortsatt prisstopp upplever handeln en försäljningsutveckling, som inte är densamma som för ett år sedan, samtidigt som kostnadsstegringstakten ökar.

Situationen är allvarlig. Många företag går balansgång på en slak och smal lina.

På vilket sätt anser handelsministern att företagen skall klara detta? Det kan väl ändå inte vara avsikten att slå ut en del företag. Och hur tror handelsministern att de anställda inom detaljhandeln upplever det här? Det är ca 250 000 människor med familjer det gäller. De hör därtill inte till den högavlönade gruppen i samhället.

Men dispenser har beviljats, anför handelsministern, och det påpekas ju också i svaret som jag har fått. Ja, det är sant, och det sätter man naturligtvis värde på. Det har alltså varit en form av uppmjukning. I dag skriver tidningen Köpmannen – organ för ca 20 000 detaljhandlare i landet – följande som jag i anslutning härtill skall be att få citera:

Fredagen den
26 mars 1971

-----
*Ang. uppmjukning
av prisstoppet för
importerade varor*

”Detaljhandelns problem med prisstoppet är inte minst den princip SPK tillämpar vid dispensgivningen för prishöjningar i bakomvarande led, då handeln i kronor och ören räknat får höja sina priser exakt så mycket som inköspriserna ökat. Metoden kan till nöds accepteras för en begränsad tid, då andra ekonomiska faktorer för handeln inte påverkas -- som exempelvis kostnader för transporter, hyra, kraft, olja och kapital.”

Men längre ned säger man: ”Den praktiska konsekvensen har blivit att handeln inte fått täckning för sina ökade allmänna kostnader, bl. a. på lokal- och personalsidan.” Och man slutar med meningen:

”Företagsekonomiskt är utvecklingen mycket allvarlig.”

Men kunde vi väntat oss något annat än en prisstoppsförlängning efter komplikationerna på den samhällseliga avtalssektorn? Ja, det är inte min sak att svara på det. Det är regeringen som måste ta ansvaret för sitt fögderi. För löntagarna måste det dock te sig ganska olustigt att inte veta någonting om prisutvecklingen efter den 1 oktober i höst. Att man har anledning att oroa sig står klart.

Kanske hade det varit mest realistiskt att ta en uppgång i priserna nu. Prisregleringsinstrumentet hör sannerligen inte hemma i en fri ekonomi. Jag kan inte tänka mig att handelsministern har förlorat tron på principen om den fria ekonomin. För bara några år sedan avvisade en arbetsgrupp inom handelsdepartementet tanken på prisreglering. Argumenten mot var sannerligen många och tunga.

Min interpellation gällde särskilt svårigheterna för importföretagen. När den utländska leverantören höjer sina priser kommer det svenska importföretaget i en ytterst besvärande situation, om inte dispens erhålles. Nu har prisstoppet, som sagt, uppmjukats så att dispenserna har blivit rätt vanliga, men de har ändå inte givits i den utsträckning som jag hade hoppats på. För en mängd importföretag kvarstår problemen. Skall det verkliga behöva gå så långt att man nödgas tala om varsel, vilket nu sker i fallet Findus? En annan svårighet som varje sådant här företag upplever är att de *nu* måste teckna order för varor som skall levereras till vintern 1971-1972. Det är lätt att inse vilka svårigheter som måste uppstå för dessa företag, som inte vet någonting om den närmaste händelseutvecklingen och inte vet vad som kommer att ske efter den 1 oktober. Jag vet inte hur långsiktigt regeringen planerar i det här avseendet, men företagets planering måste sträcka sig längre än till den 1 oktober.

Vad händer efter den 1 oktober? Det har gått rykten om ett nytt, litet annorlunda prisregleringssystem. Det är väl ändå inte för mycket begärt att landets handelsminister i riksdagen i dag lämnar ett besked på den punkten. Därför ställer jag slutligen frågan: Vad händer efter den 1 oktober? Jag hoppas att vi skall få ett någorlunda klart besked.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Vi har tidigare i riksdagen diskuterat de ekonomiska faktorer som låg bakom beslutet om prisstopp, men jag tror att det kan vara av ett visst intresse för kammarens ledamöter att ta del av vad som faktiskt har hänt med priserna sedan prisstoppet infördes.

Vi befann oss i fjol höstas i en situation när prisstegringstakten var

Fredagen den
26 mars 1971

*Ang. uppmjukning
av prisstoppet för
importerade varor*

mycket hög. Prishöjningen per månad motsvarade en årstakt av 7 à 8 procent. För hela 1970 blev prishöjningen 7 procent, men denna uppgång hänförs sig helt till tiden före prisstoppets införande. Sedan vi fick det allmänna prisstoppet i oktober 1970 har de prisstegringar som inträffat helt och hållet hänförs sig till effekterna av att mervärdeskatten höjdes den 1 januari i år samt vissa justeringar av bostadskostnaderna, som ju inte omfattas av prisregleringen.

Med andra ord: efter den tendens till galopperande inflation som vi hade under 1970 har vi nu under snart ett halvår haft stabila priser. Det måste betecknas som en viktig och väsentlig omständighet att den effekten uppnåddes. Herr Wennerfors må fundera över hur det här äpplet kan ha smakat för regeringen när man satte tänderna i det, men för mig är det väsentliga att vi nu har haft en period av prisstabilitet, att prisstoppet gav det resultat som vi ville att det skulle ge.

Jag kan tillägga att när det gäller livsmedlen, som ju omfattades av ett prisstopp redan från augusti i fjol, har samma fenomen inträffat där. Livsmedelspriserna har t. o. m. stigit mindre än vad som motsvarar effekten av den höjda mervärdeskatten.

Då återstår frågan huruvida andra icke önskvärda effekter har uppstått av prisstoppet, störningar i produktionen, i sysselsättningen eller i importen. Herr Wennerfors åberopar olika allmänna uttalanden, men han har ett enda konkret fall, nämligen att företaget Findus i går varslade om vissa permitteringar. Jag tror att den beskrivning som gavs av orsakerna till permitteringarna vid Findus är, för att uttrycka mig milt, kraftigt förenklad.

Findus erhöll dispens när det gällde prishöjningar på en av deras stora produkter, frusen fisk. Denna dispens omfattade samtliga företag som säljer den varan. Om detta för Findus' del har skapat problem, beror det på att företaget önskade större prishöjningar än vad deras konkurrenter ansåg vara tillräckliga för att täcka de höjda världsmarknadspriserna. Prishöjningarna tycks ha räckt till för konkurrenterna. Findus har, av skäl som jag inte kan ta ställning till, tydligen haft en intern kostnadssituation som gjorde det besvärligt för dem om de inte fick större prishöjningar än deras konkurrenter ansåg sig nöjda med.

Det andra som nu tas upp från företagets sida gäller andra prisjusteringar som har medgivits av pris- och kartellnämnden. Om de inte tillfredsställer företagets krav kan jag upplysa om att pris- och kartellnämnden inte har varit tillfredsställd med det material som Findus ställt till förfogande för pris- och kartellnämndens beslut. Det kan tilläggas att företaget inte har använt sig av möjligheten att besvära sig hos regeringen över pris- och kartellnämndens beslut. I stället går man ut med detta besked och den enligt min mening kraftigt förenklade motiveringen.

Detaljhandelns krav på att få justera sina marginaler uppåt kan jag i detta läge inte finna har något rimligt underlag. De får göra sådana prishöjningar som motsvarar kostnadsstegringar på de varor de säljer. Frågan om utvidgningar av marginaler i handeln är en sak som nog bör helt anstå till dess att förutsättningarna för avtalsuppgörelsen på området är någorlunda klara. Eftersom herr Wennerfors åberopar bekymmer för de handelsanställda är det väl i det läget som de anställdas intressen

berörs när avtalsuppgörelsen skall slutföras och därmed frågan om detaljhandelns marginaler kommer upp till diskussion, men där är vi inte ännu.

Till slut begärs det att jag skall tala om för företagen vad som skall hända efter den 1 oktober. Det är ganska orimligt att vi skall utgå ifrån att det svenska näringslivet genomgående skall planera efter en fortlöpande prisstegring. Jag anser det helt rimligt att företagen i sin planering utgår ifrån att priserna skall ligga någorlunda stilla och att det bör vara den rimligaste utgångspunkten både för dem och för andra som planerar för framtiden. Det gör att prisstoppet inte har någon självständig uppgift att fylla i deras planering, utan en självklar utgångspunkt bör vara att politiken, inriktad på prisstabilitet, kommer att fortsätta.

Riksdagen kommer att höras i detta ärende. Så snart propositionen är färdigställd kommer den att föreläggas riksdagen för godkännande, och detta innebär i så fall ett godkännande av det beslut som nu har fattats om prisstoppets förlängning.

Herr MÖLLER i Göteborg (fp):

Herr talman! Bakom hela denna debatt ligger prissituationen i dess helhet. Konsumentpriserna steg i fjol med 7 procent eller kanske 8 procent, som det nu förefaller. Inflationsregeringens facit i efterhand är alltså en prisstegring med 4 procent per år under ett par decennier, och under senare tid med ökad kraft.

Detta har lett till minskat manövreringsutrymme för regeringen. Det är typiskt för de siffror vi nu får att arbetslösheten ökar och att antalet lediga platser minskar. "Den fulla sysselsättningens regering" har i själva verket blivit "den ekonomiskt låsta regeringen". Man kan inte spåda på med arbeten och köpkraft så mycket som skulle behövas för att hålla arbetslösheten och i viss mån vinterarbetslösheten stänga helt enkelt därför att vår kostnadsnivå internationellt sett är hög. Är det någon det råder full sysselsättning för är det sannerligen regeringen, som har så mycket att förklara och försvara - det må gälla inflationen eller de statliga företagen.

Inflationspolitiken försvarar givetvis avtalsrörelserna. Kompensationskrav - uttalade eller outtalade, formellt framförda eller bara i bakgrunden - finns överallt i samhället. Och det är klart att med den regering vi har är människorna oroliga för vad som händer i prishänseende. När vi förde fram förslaget om indexreglerade skatteskalor var det för att få ett annat bemötande än det som vi fick när herr Sträng i finansdebatten kallade detta för ett jippo.

Sådana skatteskalor skulle om något förenkla den ekonomiska situationen, skulle göra det lättare för parterna i avtalsförhandlingarna, där prissituationen och skattebördan i fortsättningen är involverade i ett enda sammanhang. Skatt på luft i lönekuverten vill vi i folkpartiet inte vara med om.

Låt mig nu anföra två synpunkter som direkt gäller prisstoppet.

Den första är en fråga om informationen. Vi fick ett partiellt prisstopp i augusti. I oktober ändrades det till ett s. k. generellt prisstopp. Vid båda dessa tillfällen hade man i dagspressen halvsidesannonser om vilka varor

Fredagen den
26 mars 1971

*Ang. uppmjukning
av prisstoppet för
importerade varor*

prisstoppet berörde. Men när man i februari i år begränsade prisstoppet gick man inte ut med en sådan utförlig information. Det var departementet som tog över ansvaret för annonseringen, och då smög man i realiteten bort fakta för den stora allmänheten. Man hänvisade till en bilaga till en kungörelse som kunde beställas. Detta är ganska intressant. När prisstoppet slogs på i valrörelsen var det en stor sak med jätteannonser; när det begränsades kom det in en liten annons. Och konsumenterna fick inte på ett enkelt sätt reda på vilka varor som inte längre var prisstoppade.

Detta kan också ses i samband med kontrollapparaten i prishänseende. Den är mycket klen -- den är inte byggd för övervakning av ett omfattande prisstopp. I valrörelsen sades då av en regeringsmedlem att man utgår från att husmödrarna och andra konsumenter är så prissinnade, att de kommer att övervaka handeln. Men hur kan de göra det när man begränsar prisstoppet så kraftigt som skedde i februari i år utan att konsumenterna på ett lättfattligt sätt får reda på vilka varor som i framtiden är prisreglerade? Dessutom har prisgränsen för en hel del varor höjts -- för många varor är det i realiteten inte något prisstopp vi har utan en prisreglering. Detta förhållande skapar svårigheter ur konsumentsynpunkt. Konsumenterna kan inte överblicka vilka varor som är prisstoppade och på vilka nivåer i varje butik som priserna på dessa varor får ligga.

Jag skulle vilja fråga statsrådet Feldt: Varför underlät departementet inför ändringarna i prisstoppet i början av februari att i dagspressen publicera listan över de varor och tjänster som därefter skulle vara prisstoppade?

Vidare vill jag fråga: Om prisstoppet genom ytterligare ändringar i framtiden trappas ned i sin omfattning -- eller utvidgas -- är regeringen då villig att med annonsering i dagspressen ge allmänheten information genom en utförlig lista på vilka varor och tjänster som därefter kommer att vara prisstoppade?

Låt mig framföra en annan synpunkt. Det här prisstoppet kan ju inte vara en långsiktig åtgärd, det pekar många socialdemokratiska uttalanden från tidigare år på. Det skall alltså avvecklas. När kommer det att avvecklas?

Från regeringshåll -- jag tror att det var i höstas -- sade man att prisstoppet skall avvecklas på ett sådant sätt att avtalsparterna inte skall behöva känna sig lurade när det sker. Då vill jag fråga: Var finns denna goda cigarr? Hur skall man efter beskedet i dag veta när efter den 1 oktober prisstoppet kommer att avvecklas?

Hur skall man från företagarkåll kunna planera mer ordentligt? Företagare, herr Feldt, behöver faktiskt kunna planera -- om de vill ha en bra planering -- mycket längre än ett halvår fram i tiden, det må gälla nya produkter eller gamla. Om regeringen är van att planera för kortare tid så är det ändå inte god företagspolitik att planera bara för ett halvår. Hur skall företagarna veta när efter den 1 oktober prisstoppet avskaffas?

Här har jag en direkt fråga till statsrådet Feldt: Vet regeringen själv ungefärligen när prisstoppet skall avskaffas? Jag begär inget besked just nu om själva tidpunkten, utan det intressanta tycker jag är: Har regeringen bestämt sig för eller ungefärligen bedömt den tidpunkt när

prisstoppet skall avvecklas?

Jag har en fråga till. Herr Feldt sade att företagarna skall utgå från att priserna kommer att ligga relativt stilla i framtiden, i varje fall ett bra tag framöver. Gäller det kostnaderna också? Skall företagarna utgå från att regeringens politik är sådan att man har avsikten och viljan – och hoppas ha förmågan att genomföra det – att kostnaderna ett bra tag framöver också skall ligga stilla?

Jag frågade om regeringen själv vet ungefärligen när prisstoppet skall avskaffas. Om man inte får ett svar som är ja på den punkten frågar man sig: Hur skall då avtalsparterna bättre kunna bedöma sin verkliga situation – arbetsgivare och löntagare?

Folk är med rätta oroliga, det har inflationen åstadkommit. Då blir det lätt så att båda avtalsparter garderar sig, att de tror det mest oförmånliga och värderar negativt. Det är detta som kallas negativ riskvärdering. Företagarna tror att prisstoppet blir kvar även för varor där det kan påverka sysselsättningen eller där det av andra skäl är klart olämpligt att ett prisstopp existerar. Då blir de på grund av pressade marginaler alltmer återhållsamma i den avtalsrörelse, som blir så knivig om en månad eller två eller tre. Samtidigt fruktar arbetstagare – kanske på kort sikt – att prisstoppet kommer bort och att det då blir prishöjningar på vissa varor. De begär därför i förväg mycket i kompensation.

Att inte veta mer om framtiden – och vi väntar oss nu en avtalsrörelse som förmodligen kommer att omfatta en två- eller treårsperiod – är illa. Regeringen försöker mildra båda parter farhågor. Men jag tror att den sätter sig själv mitt emellan två stolar i stället för att lyckas sitta på bägge på en gång.

För får vi inget bättre besked om prisstoppet ur litet mer långsiktig synpunkt, så har företagarna svårt att planera, och de planerar då förstås försiktigt. Det försvårar avtalsrörelsen. Arbetstagarna planerar också försiktigt på lång sikt, och de vill därför begära mycket i kompensation för en eventuellt ökad inflation m. m. Därigenom får vi en knut i avtalsrörelsen, som regeringen hade kunnat undvika och fortfarande kan undvika med ett mer långsiktigt besked än det vi fick i dag.

Herr WENNERFORS (m):

Herr talman! I sitt inlägg pekar handelsministern på den galopperande inflationen under 1970 som den mycket besvärliga bakgrunden, och han nämner sedan att vi ändå har haft stabila priser en period. Fattas bara annat, det är ju det man kan använda prisstoppsinstrumentet till. Men expertisen som förstär sig på detta har i olika sammanhang uttalat att det är enbart för en kortare period som det kan utnyttjas. Nu har det snart gått över ett halvår, och det är nu som de verkliga problemen kommer att uppstå.

Findus nämndes som det enda företag som skulle ha haft de problem som jag belyste. Jag bara hänvisade till detta därför att det stod i tidningen i dag. Det utgjorde ett exempel på de problem som uppstår och kommer att uppstå. Det finns ofantligt många företag som kommer att få det utomordentligt besvärligt.

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Ang. uppmjukning
av prisstoppet för
importerade varor*

Fredagen den
26 mars 1971

Ang. uppmjukning
av prisstoppet för
importerade varor

Att jag nämnde de handelsanställda var inte minst därför att det måste vara ytterst obehagligt för de anställda inom handeln att observera hur de företag, vari de är anställda, sviktat. När företagen får allt större bekymmer med de pressade marginalerna skapas otrygghet. Det var därför jag ville peka på detta problem.

Vad händer efter den 1 oktober? Det svar jag fick av handelsministern var att det är rimligt att räkna med att priserna skall ligga stilla, och det svaret var ju inte särskilt innehållsrikt. Det vore mycket värdefullt för både riksdagen och för företagen – vilket också min kollega här har framhållit – om vi kunde få litet mer belyst vad som kan tänkas ske efter den 1 oktober. Jag upprepar att vi har hört rykten om ett något annorlunda prisregleringssystem som skulle gälla på längre sikt. Borde inte handelsministern kunna beröra det ryktet också?

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Det är något oklart vart herrarna från oppositionen egentligen syftar med sitt litet spasmodiska kritiserande av prisstoppet – om de vill bli av med det, om de vill ha kvar det eller vad de i själva verket är ute efter.

Men för att begränsa det här inlägget till de frågor som har ställts, låt mig svara herr Möller beträffande informationen till konsumenterna, att vi publicerade ett sammandrag av den kungörelse som utfärdades den 5 februari. Anledningen till att vi inte redovisade långa listor på varor är helt enkelt att fortfarande 60 procent av konsumtionsvarorna är under prisstopp. Den del av konsumenternas inköp som i beslutet den 5 februari undantogs från prisstoppet är mycket begränsad. Redan från början var bostäder och vissa andra ting undantagna från prisstoppskungörelsen.

Detta gör att det enklaste sättet för konsumenterna att i dag ta ställning till om prisstopp existerar eller inte är att utgå från att den absoluta huvudparten av de varor de möter i affärerna är under prisstopp. Det enda större område som befriades från prisstoppet var en del kemiska artiklar. Något stort informationsproblem för konsumenterna är inte detta, när fortfarande den helt övervägande delen av sortimentet i dagligvaruhandeln är under prisstopp.

Sedan kan jag förstå nyfikenheten angående avvecklingen av prisstoppet. Men vi har nu – jag vet inte hur många gånger -- deklarerat att ställning till prisstoppets avveckling inte kan tas förrän förutsättningarna för en avtalsuppgörelse på löne marknaden kan överblickas. Och i och med att läget där ännu inte är sådant att dylika förutsättningar ens skönjes, så är det meningslöst att i dag försöka närmare ange tidpunkter och tidrymder för en eventuell avveckling, utan det får vi knyta till ett skede i förhandlingarna när vi börjar kunna se hur förutsättningarna för en uppgörelse ter sig. Då är det dags att börja diskutera hur prisstoppet skall fungera och hur prisregleringen skall fungera i framtiden. Men där är vi inte ännu.

Jag anser nog fortfarande, om man talar om företagens långsiktiga planering, att det för de flesta företag borde vara det sundaste att de utgick från att priserna på de varor de skall sälja kommer att vara utsatta

för en press, dvs. att de inte har det så lätt att höja sina priser, och det alldeles oberoende av om prisstopp råder eller inte. Att säga till företagen att de skall planera för en framtida inflationskonjunktur tycker jag är absolut felaktigt — om det är det herrarna är ute efter tycker jag ni skall ta och revidera er förkunnelse inför det svenska näringslivet.

Slutligen vill jag till herr Wennerfors säga att han inte skall tro alla rykten han hör om vad som kommer att hända efter den 1 oktober. Några planer av det slag han nämnde finns inte.

Herr MÖLLER i Göteborg (fp):

Herr talman! Det är ett par besked vi nu har fått som är otillfredsställande.

När det först gäller annonseringen av de ändrade prisbestämmelserna, så säger statsrådet Feldt att det var ju bara en mindre del som undantogs av de varuslag som före februari hade varit under prisstopp. Men ändringen i februari minskade i själva verket med 30 procent omfattningen av det antal varor i konsumentprisindex som var prisstoppade.

Ändringen i februari medförde alltså en minskning med 30 procent. Det gällde i huvudsak kemisk-tekniska artiklar men också en hel del annat. Det var en väsentlig minskning och därför en väsentlig uppgift att föra ut, nästan en tredjedel, av konsumentutgifterna som var under prisstopp undandros nu. Där hade verkligen en information behövts.

Sedan är det så med konsumenter och allmänheten att man glömmet. Att det annonserades i oktober innebar kanske inte att man helt och hållet visste hur det var i februari, och därför är det bra med påminnelser om sådana här saker. Det hade inte behövts någon stor informationsinsats annonser som de man hade i oktober hade dugt så väl. I själva den bilaga till kungörelsen som finns är det fråga om först en halv sida i A5-format och sedan en och en halv sida till. Det hade lätt fått plats i annonser av den storlek som man hade i oktober.

Men det var kanske så att i oktober ville man skryta kortsiktigt med att nu infördes prisstopp — i februari ville man inte skylla så rejält med att nu begränsade man detta prisstopps omfattning. Hur som helst är detta en informationsfråga som vi i andra sammanhang skall återkomma till.

När det sedan gäller långsiktsperspektivet, herr talman, blir man litet orolig. Det var en viss oklarhet i vad herr Feldt sade. Han kan inte nu överblicka hur avtalen utfaller och därför är det i dag meningslöst att långt i förväg ange när prisstoppet kan avvecklas. Ungefär så löd det första uttalandet.

Men sedan sade herr Feldt: Vi får också se hur förutsättningarna för en uppgörelse ter sig. Vad innebär det? Innebär detta senare uttalande att vi kan vänta ett besked i avtalsrörelsens slutskede, eller gäller det första uttalandet?

Gäller i stället det första uttalandet, så vill jag betona att hela min kritik kvarstår: De avtalslutande parterna har inte någon vägledning för det två- eller treårsavtal, som det troligen blir, när det gäller prispolitiken för större delen av denna avtalsperiod.

Min fråga återstår. Den är inte så hårt formulerad som herr

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Ang. uppmjukning
av prisstoppet för
importerade varor*

Wennerfors' fråga hur regeringen tänker göra efter den 1 oktober. Jag tror att det just i dag vore olämpligt att pressa regeringen på den punkten. Min fråga lyder i stället: Vet regeringen själv något om den ungefärliga tidpunkten för när prisstoppet kommer att avvecklas?

Någon längre tidsperiod kan det ju inte vara fråga om. Fram till oktober kommer vi att ha ett prisstopp. Det har då varat i ungefär ett år. I den socialdemokratiska valhandboken 1966 konstateras att en priskontroll är "dyrbar och krånglig att administrera. Den kan minska konkurrensen och snedvrida varuförsörjningen. Många affärsmän uppfattar också ett kontrollerat pris som ett lägsta pris. En priskontroll ger heller ingen garanti för indirekta höjningar genom sämre kvalitet."

Nej, en bättre allmän ekonomisk politik är vad som främst hade behövts. Men den frågan skall vi inte diskutera i dag.

Herr WENNERFORS (m):

Herr talman! Vi har alltså enligt handelsministern det förlängda prisstoppet för att inte störa de pågående avtalsförhandlingarna. Då vill jag ställa den frågan till handelsministern: Om parterna inte vill ta ställning till lönebuden därför att de inte vet någonting om prisutvecklingen i höst, hur blir det då? Vad svarar handelsministern på det?

Slutligen vill jag ändock tacka för det besked som lämnades i anledning av vissa rykten. Nu har vi i alla fall fått beskedet att handelsministern inte överväger att införa något nytt slag av prisregleringssystem efter den 1 oktober.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Ang. visst stöd till turistnäringen och vinteridrottsorganisationer

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Norrby* i Gunnarskog (c) den 19 januari framställda interpellation, nr 23, till herr jordbruksministern, dels ock herr *Ekinges* (fp) den 3 mars framställda interpellation, nr 68, till herr inrikesministern, och anförde:

Herr talman! Herr *Norrby* i Gunnarskog har frågat chefen för jordbruksdepartementet om han vill vidtaga åtgärder som gör det möjligt för turistnäringen och vinteridrottsorganisationerna att klara av de ekonomiska problem som blir följderna av snöbristen under vinterns första del.

Herr *Ekinge* har frågat chefen för inrikesdepartementet om han vill vidtaga åtgärder för att underlätta för de turistanläggningar som råkat i ekonomiska svårigheter genom kreditrestriktionerna och genom de förluster som orsakats av den ogynnsamma väderlekssituationen i början av säsongen samt konflikter på arbetsmarknaden, och vilka åtgärder som i så fall kan ifrågakomma.

Interpellationerna har överlämnats till mig för besvarande.

Turistnäringen i vintersportområdena befinner sig i ett läge som kännetecknas av vissa finansieringssvårigheter och en inte särskilt god

lönsamhet. Snöbristen och konflikten på arbetsmarknaden som inträffade under första delen av vintersportsäsongen har utan tvivel ökat svårigheterna.

Åtgärder har vidtagits för att lindra de akuta problemen. Kommerskollegium har vidtagit åtgärder för att ansökningar om anstånd med amorteringar på garantilån skall behandlas särskilt snabbt. Arbetsmarknadsstyrelsen har sträckt ut sina medgivanden beträffande räntor och amorteringar på lokaliseringsslån så långt gällande bestämmelser tillåter. Överläggningar i hithörande frågor förekommer mellan Turisthotellens riksförbund och kommerskollegium, arbetsmarknadsstyrelsen, Svenska bankföreningen och Svenska sparbanksföreningen.

De svårigheter som turistnäringen upplevt denna vinter torde emellertid ha sin egentliga orsak i dess mera långsiktiga problem. Jag vill därför erinra om att utredning pågår rörande bl. a. den framtida utformningen av stödet till turistanläggningar i allmänhet och till vintersportområdena i synnerhet.

Det finns också skäl att erinra om att en speciell kampanj startade i fjol för att svenskarna skall utnyttja det egna landets turistresurser bättre. De av interpellanterna berörda anläggningarna torde dra stor nytta av denna kampanj, eftersom de nästan uteslutande är beroende av den svenska marknaden. I årets statsverksproposition förordar jag att kampanjen skall omfatta tre år. Den sammanlagda statliga insatsen blir 1,4 miljoner kronor. Jag hoppas att turistnäringens företag och organisationer kraftfullt samverkar i kampanjen som bedrivs av Turisttrafikförbundet. Jag tror att de berörda företagens framtid i hög grad är beroende av att deras tjänster marknadsförs på ett bättre sätt än hittills.

Som herr Norrby påpekar kan också vissa idrottsorganisationer ha blivit ekonomiskt lidande av den för vintersporten ogynnsamma väderleken under de första vintermånaderna. Om särskilda stödåtgärder behövs, är detta en fråga för idrottsrörelsens egna riksidrottsorganisationer. Dessa disponerar över de medel som staten ställer till förfogande för stöd till idrotten.

Herr NORRBY i Gunnarskog (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Feldt för svaret på min fråga. Frågan framställdes redan den 19 januari, och det borde ha fallit mycket snö sedan dess som kunde ha haft gynnsam inverkan på de problem som jag i min fråga berört. Nu, i slutet av mars månad, kan konstateras att det i stora delar av landet inte blev någon vinter 1971, och jag har i form av tidningsurklipp många bevis för hur prekär situationen är för många anläggningar. Några exempel: Minus 10 000 kronor i Finnfallet, Värnullsåsen har förlorat 45 000 kronor, Skidliftar utan snö – Katastrofläge i Dala-fjällen, Turistnäringen, med en årlig omsättning på 300 miljoner, har det svårt med räntorna, osv. Till detta kom sedan konflikten på arbetsmarknaden som ytterligare förvärrade situationen. De här problemen har förutom i min interpellation också uppmärksammats av herr Ekinge samt i en motion, nr 1135, till årets riksdag.

Jag tycker att statsrådets svar vad gäller stöd till turistanläggningar är

positivt och ger besked om att statsrådet Feldt uppmärksammat föreliggande problem, sett både ur kort- och mera långsiktigt perspektiv. Jag noterar detta med tillfredsställelse och uttrycker förhoppningen att vidtagna och planerade åtgärder skall visa sig tillräckliga för att lösa problemen för den här kategorin.

Om jag alltså är nöjd med det svar som jag fått med anledning av min frågas första del, är jag inte fullt nöjd med svaret på min fråga angående stöd till vintersportorganisationerna. Jag tänker i första hand på Svenska skidförbundet, som jag mera ingående är informerad om. Skidförbundets verksamhet har i vinter drabbats av något som väl kan betecknas som en ekonomisk katastrof med tusentals inställda tävlingar, flyttning av svenska mästerskapen, uteblivna inkomster från osolda skidmärken, fördyrade kostnader för träningsläger, osv. Detta har medfört att Skidförbundet under den gångna säsongen beräknat förlusterna till ca 170 000 kronor. Nu säger statsrådet att medel får sökas hos idrottsrörelsens egna riksorganisationer, vilka har att fördela de medel som staten ställer till förfogande. Men det är väl tyvärr så, att de medel som finns redan är reserverade för andra ändamål, och om de tas i anspråk för att täcka uppkomna förluster orsakar detta en brist på annat håll. Vad som är allvarligt är också det förhållandet att de för Skidförbundet uteblivna pengarna bl. a. skulle användas för förberedelser inför OS i Japan 1972. Jag vill därför fråga om statsrådet kan ge något besked om huruvida ytterligare statsmedel kan tillföras riksorganisationerna.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Även jag ber att få tacka handelsministern för svaret på min interpellation, och jag kan dessutom tacka för att jag fick ett så snabbt svar till skillnad från föregående talare.

Det är tacknämligt med den förståelse för de här uppkomna problemen som handelsministerns svar visar. Jag hoppas att de överläggningar som är i gång mellan branschens företrädare och företrädare för olika myndigheter och bankinrättningar skall leda fram till sådana resultat att turistnäringen verkligen kan repa sig efter de oförskyllda svårigheter den råkat i. Denna förhoppning knyter jag självfallet också till regeringens positiva inställning till behovet av extra stödåtgärder.

Handelsministern säger vidare i sitt svar att de svårigheter som turistnäringen upplevt den här vintern torde ha sin egentliga orsak i dess mera långsiktiga problem. Ja, det är naturligtvis alldeles riktigt. Men att bara hänvisa till den sittande turistutredningen och till den av Svenska turisttrafikförbundet igångsatta Sverige Nu-kampanjen är naturligtvis inte så bra.

Hur ser den svenska turistnäringen ut i dag? Organisatoriskt är den splittrad på många små och större organisationer som sinsemellan inte har några sammanhållande länkar. Anläggningarna är spridda på, i de flesta fall, relativt små anläggningar över hela landet, tydligen utan någon större möjlighet att få till stånd tillräckligt stora och kraftiga enheter. Marknadsföringen är splittrad, och bokningen, som är grunden för en effektiv försäljning, är splittrad och spridd över hela landet. Vårt transportväsende är i stort sett inte heller anpassat för att främja

turistutvecklingen.

Det här är ett stort verksamhetsfält, som kan bearbetas utan att man först avvaktar ytterligare utredningar. Vi hade ju en turistutredning 1964, och denna avsatte, enligt vad som är mig bekant, inte ett enda praktiskt resultat.

Jag hoppas att handelsministern kommer att lägga in all sin kraft för att främja den här icke betydelselösa delen av vårt näringsliv.

Så ett par saker till. Handelsministern förordar att Turisttrafikförbundets Sverige Nu-kampanj skall fortsätta i tre år, dvs. 1970, 1971 och 1972. Men hur skall det bli möjligt samtidigt som staten minskar sitt anslag till denna verksamhet? Den statliga satsningen är, som handelsministern nämner, 1,4 miljoner kronor. Den avser ju hela treårsperioden. Man fick 600 000 kronor för år 1970, 400 000 kronor för 1971 och nu föreslås för 1972 oförändrat 400 000 kronor. Alla kostnader stiger ju som bekant år från år; det är bara anslaget som är oförändrat och därmed i realiteten mindre än föregående år.

Handelsministern säger i årets statsverksproposition att han förutsätter att turistnäringen tar en ökande andel av kampanjens finansiering. Men samtidigt konstaterar vi nu att en betydande del av turistnäringen har finansieringssvårigheter och en icke särskilt god lönsamhet. Det går inte riktigt bra ihop.

Men jag skall inte fortsätta på detta tema. På dagens föredragningslista för kammararen står bl. a. behandlingen av anslaget till Svenska turisttrafikförbundet, och jag får då kanske anledning att ytterligare utveckla denna del av min talan.

Till slut några ord med anledning av det av herr Norrby i Gunnarskog aktualiserade problemet som en följd av snöbristen under vinterns första del. Massmedia, och då inte minst Sveriges Radio/TV, ägnade stor uppmärksamhet åt snöbristen. När sedan förhållandena ändrades i slutet av januari och början av februari borde man väl ha varit lika angelägen att informera om möjligheterna till vintersport på olika orter. Så syns dock inte ha skett. Många människor har därför avstått från även möjliga resor till vintersportanläggningarna i tron att det icke fanns någon snö. En möjlighet att ändra på detta och medverka till en objektiv information om olika förutsättningar för fritidskonsumtion ur väderlekssynpunkt vore att väderlekstjänstens rapporter kompletterades med uppgifter om snötillgång, snöns åkbarhet, temperatur, sol- och siktförhållanden etc. på aktuella vintersportorter under vinterhalvåret. Det skulle vara intressant att få veta om statsrådet är beredd att medverka till en undersökning av möjligheterna att i t. ex. radio och framför allt TV, som ju är ett bra medium i detta sammanhang, ge sådan information.

Det har ofta påpekats - med rätta - att turistnäringen i Sverige på något sätt måste ges möjlighet att stärka sin konkurrenskraft gentemot utlandet. Frågan har givetvis fått förnyad aktualitet i och med att bytesbalansen försämrats. Inte minst med tanke på det kraftiga statliga stöd som turistnäringen erhåller i andra länder är det rimligt att svenska staten, utan att invänta turistutredningen, utnyttjar alla möjligheter att förbättra de allmänna betingelserna för den inhemska turistnäringen.

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Ang. visst stöd till
turistnäringen och
vinteridrottsorga-
nisationer*

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Vissa anslag inom
handelsdeparte-
mentets verksam-
hetsområde*

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Jag vill svara herr Norrby i Gunnarskog att om frågan kommer upp om en extra medelstildelning till idrottsorganisationerna, lovar jag att allvarligt och noggrant pröva den frågan under förutsättning att medel finns för att ställas till förfogande.

Herr NORRBY i Gunnarskog (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för denna mycket positiva inställning till min fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner nr 46, 56 och 71 till finansutskottet, nr 75 enligt följande:

- Bilaga 1 Justitiedepartementet till justitieutskottet
- Bilaga 2 Försvarsdepartementet till försvarsutskottet
- Bilaga 3 Socialdepartementet till socialutskottet
- Bilaga 4 Kommunikationsdepartementet till trafikutskottet
- Bilaga 5 Finansdepartementet till finansutskottet
- Bilaga 6 Utbildningsdepartementet till utbildningsutskottet
- Bilaga 7 Jordbruksdepartementet till jordbruksutskottet
- Bilaga 8 Handelsdepartementet
  - P. A 5 Kommittéer m. m. till näringsutskottet
  - Kapitalbudgeten
  - IX Diverse kapitalfonder
  - P. 6 Förrädsanläggningar m. m. till försvarsutskottet
- Bilaga 9 Inrikesdepartementet till inrikesutskottet
- Bilaga 10 Industridepartementet till näringsutskottet
- Bilaga 11 Avskrivning av nya kapitalinvesteringar till finansutskottet,

samt

nr 79 till trafikutskottet.

§ 5 Föredrogs och hänvisades motionerna nr 1238 och 1239 till skatteutskottet, nr 1240 till kulturutskottet samt nr 1241 till civilutskottet.

§ 6 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 92 och 93.

§ 7 Vissa anslag inom handelsdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 3 i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i statsverkspropositionen om vissa anslag för budgetåret 1971/72 inom handelsdepartementets verksamhetsområde

Punkterna 1--5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 6

Främjande av utrikeshandeln m. m.

Kungl. Maj:t hade (punkten B 3, s. 19- 24) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad chefen för handelsdepartementet anfört om dispositionen av medel från anslaget Främjande av utrikeshandeln m. m. för att täcka kostnader för inredning av Sverigehuset,

2. till Främjande av utrikeshandeln m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 8 017 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats

dels motionen 1971:102 av herrar Hedlund och Helén, vari hemställts att riksdagen skulle till Främjande av utrikeshandeln m. m. för budgetåret 1971/72 anvisa ett med 1 063 000 kronor förhöjt reservationsanslag om 9 070 000 kronor, varav 6 243 000 kronor skulle ges till kollegiet för Sverige-information i utlandet för kommersiell information i enlighet med vad som anförts i motionen,

dels motionen 1971:217 av herr Sjönell m. fl.,

dels motionen 1971:275 av herr Bohman m. fl.,

dels motionen 1971:1060 av herr Andersson i Örebro m. fl., vari hemställts att riksdagen till Främjande av utrikeshandeln m. m. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit skulle anvisa 50 000 kronor till exportrådet för den mindre industrin för uppsökande och informerande verksamhet,

dels motionen 1971:1061 av herr Andersson i Örebro m. fl.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen godkände vad i propositionen anförts om dispositionen av medel från anslaget Främjande av utrikeshandeln m. m. för att täcka kostnader för inredning av Sverigehuset,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1971:102 och 1971:1060 till Främjande av utrikeshandeln m. m. för budgetåret 1971/72 anvisade ett reservationsanslag av 8 017 000 kronor,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:217 angående handelskamrarna i New York och Düsseldorf,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:275 om stöd för försäljning av svenskt konsthantverk,

5. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1061 om inrättande av ytterligare en tjänst vid exportrådet för den mindre industrin.

Reservation hade avgivits

1. såvitt gällde *kollegiet för Sverige-information i utlandet* av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Holmberg (m), Sjönell (c) och Rydén (fp), som ansett att utskottet

under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1971:1060 samt med bifall till motionen 1971:102 till Främjande av utrikeshandeln för budgetåret 1971/72 anvisade ett reservationsanslag av 9 080 000 kronor.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Den svenska handelsbalansen har under det gångna året varit föremål för stor uppmärksamhet och debatt. Orsaken är ju att finna i det för oss ogynnsamma utfallet i vår balans under 1970, som har visat ett underskott på 1 370 miljoner kronor.

Även om detta naturligtvis är ett besvärande problem, bör man betänka att tidsmässiga fluktuationer har medverkat till denna negativa utveckling. Men det är alldeles klart att vår exportvolym under 1970 inte har kunnat hålla samma ökningstakt som importen. Eftersom en stor del av vår produktion i så hög grad är inriktad på utlandsmarknaden, bör våra företags exportansträngningar ges största möjliga stöd.

Av handelsdepartementets skrift Sveriges utrikeshandel under 1960-talet framgår att exporterade varors och tjänsters andel i bruttonationalprodukten uppgick till 34 procent. Utlandsmarknaden är alltså i högsta grad viktig för sysselsättningen här i landet, om vi betänker att ungefär var fjärde svensk arbetar i företag som är sysselsatta inom exportnäringen.

Läser man årets finansplan finner man att det går som en röd tråd igenom den att vi måste exportera bort den besvärande brist som vi har i vår bytesbalans. Det är, kan man säga, hela finansplanens huvudtema. Finansministern har också där föreslagit ett tioprocentigt avdrag för investeringar i maskiner och inventarier just för att stärka våra exportmöjligheter. Jag skall, herr talman, citera vad finansministern anför på denna punkt:

”När det gäller att ta ställning till frågan efter vilka vägar vi kan avhjälpa det nuvarande underskottet i bytesbalansen samt möta de ökande valutakraven som hänger samman med tillväxten av utlandsbiståndet vill jag erinra om den utveckling som varu- och tjänstbalanserna undergått. Sedan lång tid har för vårt varuutbyte med andra länder registrerats ett visst underskott. Detta har dock balanserats av ett överskott på tjänsteområdet — nettot av sjöfart, turism, licenser etc. Sedan slutet av 1950-talet har emellertid en fortgående reducering av det positiva tjänstnettot ägt rum till följd av bl. a. den ökande turismen. Möjligheterna att vända utvecklingen på tjänsteområdet bedömer jag inte vara stora, utan jag anser det vara realistiskt att utgå från att ett negativt saldo då kommer att gälla för denna del av bytesbalansen. Det blir därför på varusidan som vi måste åstadkomma den nödvändiga förbättringen. Det tidigare underskottet i handelsbalansen måste sålunda vändas till ett kraftigt överskott. En sådan omsvängning kräver dels återhållsamhet i fråga om den efterfrågan som inriktar sig mot importen, dels att resurserna inriktas för att öka exporten och att en fortsatt snabb utbyggnad av den utlandskonkurrerande hemmaindustrin kommer till stånd.”

Det framgår alltså klart av finansplanen att vi bör öka vår satsning på utlandsmarknaden, på våra exportansträngningar. I motionen 102 av herrar Hedlund och Helén tas dessa spørsmål upp. Motionärerna hemställer att anslaget till främjande av utrikeshandeln m. m. förhöjs med 1 063 000 kronor för budgetåret 1971/72 utöver vad departementschefen här föreslagit. De olika synpunkter som förts fram i motionen om främjande av utrikeshandeln, bl. a. att öka stödet till småindustrins exportbyrå, anser vi angelägna. Det är alldeles klart att vi har goda möjligheter att öka exportandelen inom industrin. Framför allt gäller det den mindre och medelstora industrin, som har outnyttjade resurser, men här möter problemen de mindre företagen på ett helt annat sätt än de större. Det betyder mycket för de mindre industriföretagen att exportrådet har resurser att hjälpa dem ut på utlandsmarknaden.

När man läser utskottets betänkande finner man att utskottsmajoriteten, när den avvisar yrkandet i motionen 102, anför att medelsanvisningen under detta anslag till kommersiell information i utlandet sedan 1965 ökat med 2 miljoner kronor. Jag tycker personligen att det är en mycket blygsam summa med tanke på att vår totala export ligger på 35 083 miljoner kronor. Det är en verkligt blygsam ökning, om man betänker att den mindre företagsamheten står för ca 20 procent av denna export.

Vi har i reservationen 1, som är fogad till punkten 6, påtalat dessa förhållanden. Vi anser att exportrådet bör få en uppräknig. Och vad vill vi då speciellt ha hos exportrådet?

Jo, vi kräver i motionen 1060 att exportrådet skall få en tjänst för uppsökande verksamhet hos den mindre företagsamheten här i landet för att hjälpa den i dess ansträngningar att få ut sina varor på världsmarknaden. Detta är angeläget. Som jag tidigare sade gäller det 50 000 kronor. Med sin nuvarande personalorganisation har exportrådet inga möjligheter att i den omfattning som vi reserverar ansett vara nödvändig gå ut och besöka företagen i olika delar av landet. I nuvarande läge kan exportrådet inte ge behövlig service.

Denna uppsökande och informerande verksamhet tar på grund av arbetets individuella art helt naturligt stora delar av exportrådets resurser i anspråk. Under förra året tog den 60 dagar. Arbetet består i att man tar kontakt med företag, företagareföreningar, banker och andra serviceorganisationer. Jag har personligen de bästa erfarenheter av sådana här besök. Vi har haft sådana i mitt hemlän, och de har resulterat i goda exportframgångar. Det är därför beklagligt att utskottsmajoriteten inte har förståelse för de synpunkter som framföres i motionen 1060. Det gäller en blygsam summa på 50 000 kronor, som skulle möjliggöra att företag på längre avstånd från Stockholm oftare skulle få besök än vad som nu är fallet.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen 1, som är knuten till punkten 6 i näringsutskottets betänkande nr 3.

Herr BÖRJESSON i Glömnings (c):

Herr talman! Som herr Andersson i Örebro redogjort för är grunden för reservationen under denna punkt en gemensam motion av partiledar-

na Hedlund och Helén. Vad herr Andersson här har anfört vill jag instämma i till alla delar.

När man vill stödja och främja vår utrikeshandel och förbättra den kommersiella informationen i utlandet, måste man såsom herr Andersson här har understrukt beakta att ett starkt motiv för detta är det underskott i handelsbalansen som vi fortfarande dras med. Vi får väl räkna med att det blir ett av de stora problemen under första delen av 1970-talet, ty även om man lyckas genom ökad export av industriprodukter något så när förbättra balansen, vet vi att turismen - som behandlas under en annan punkt i detta utskottsbetänkande - utvecklas så att det säkerligen blir oerhört svårt att stoppa den utströmning av pengar som där sker. Här har vi också att ta hänsyn till u-hjälpen och de här i landet arbetande inflyttade utlänningarna, som skickar hem pengar. Det finns många vägar på vilka pengar strömmar ut ur landet på ett sätt som är mycket svårt att förhindra. Därför måste vi naturligtvis se till att förbättra balansen på de områden där det finns möjligheter.

Det är angivet i motionen att de varor och tjänster som avsätts utanför vårt eget land utgör en så stor del som en femtedel av den svenska bruttonationalprodukten. Även om vi på ett eller annat sätt kommer att samarbeta med EEC eller andra handelsblock, kommer likväl möjligheterna att placera våra industriprodukter i utlandet att öka i framtiden, om vår ackquisition sker på ett riktigt sätt. Det kan naturligtvis diskuteras hur man skall stimulera intresset och öka möjligheterna för försäljning av industriprodukter i andra länder. Det kan ske på mångahanda sätt. De stora företagen är väl beredda att själva ta den huvudsakliga delen av det kommersiella arbetet för att placera sina produkter. Däremot har de mindre företagen - även om de har gemensamma organisationer - svårt att utan statligt stöd få ut en 100-procentig insats i konkurrensen med andra länder.

I motionen har angivits att det är först och främst de små och medelstora företagens produktion som man med en aktiv kommersiell politik i utlandet avser att främja. Denna marknadsföring kräver en skärpt uppmärksamhet med hänsyn till den pågående utvecklingen mot allt hårdare konkurrens. Jag kan nämna konkurrensen från Japan som exempel, men den förekommer också från många andra håll.

Man kan inte begära att de mindre och medelstora företagen, den mindre och medelstora industrin, skall kunna i initialskedet slå sig fram på nya marknader i en hård konkurrens utan att ha vårt land bakom sig med ett kraftigt stöd. Om en prioritering av detta stöd över huvud taget måste göras bör prioritering ske till förmån för de mindre företagen.

Beträffande motionen av herr Sjönell m. fl. angående tidpunkten för en eventuell avveckling av handelskamrarna i New York och Düsseldorf synes exportfrämjandeutredningen efter de tilläggsdirektiv som denna erhöll den 14 januari 1971 kunna tillfredsställa vad motionärerna önskar. Vi har på den punkten inte någon avvikande mening mot vad utskottet sagt.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen vid punkten 6.

Herr I.OTHIIGIUS (m):

Herr talman! Jag skall inte upprepa vad herrar Andersson i Örebro och Börjesson i Glömminge sagt - jag instämmer i deras synpunkter. Jag vill bara tala om varför moderata samlingspartiet gått med på denna reservation.

Det kan synas förvånande att man vill försvaga budgeten med 1 miljon kronor, men bakgrunden är att vi anser att den föreslagna åtgärden i högsta grad innebär ett skapande av bättre produktionsbetingelser för det enskilda näringslivet, i synnerhet då den mindre industrin. Pengarna kommer alltså tillbaka ganska snabbt. Detta är den riktiga formen för ett exportstöd till de mindre företagen.

Från Sverige-informations sida har man begärt 2,6 miljoner kronor. Ökas detta bidrag med 1 miljon kronor, är denna instans väl förberedd att ta hand om denna miljon för att skapa detta stöd för den enskilda, mindre industrin.

Jag ber, herr talman, med detta att få yrka bifall till reservationen 1 vid punkten 6.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Låt mig först säga, efter den diskussion som förts här, att i princip råder det inga större motsättningar inom utskottet. Jag är den förste att betyga värdet av exportfrämjande åtgärder, betydelsen av vår utrikeshandel och alla de saker som har framhållits här. Striden gäller väsentligt mindre ting.

Att man också från regeringens sida är intresserad för exportfrämjande åtgärder visar inte minst alla poster som finns i det här betänkandet. Det är ju inte bara en post för Sverige-information i utlandet som är aktuell i detta sammanhang. Den här punkten upptar ju anslag på 8 miljoner kronor. Vi har dessutom t. ex. anslag till handelssekreterare på ungefär 8 miljoner kronor, en ökning med över 2 miljoner, och många andra poster.

Själva grundinställningen är vi alltså överens om. Att man är intresserad för att förbättra bytesbalansen och att man därvid åberopar finansministern som den sakkunnige och den som man vill stödja är ju mycket glädjande. Det verkar ungefär som om det är oppositionen som får stödja finansministern mot anloppen från socialdemokratin. Jag tror den historieskrivningen är en smula falsk.

Jag tänker inte hålla något längre anförande i detta sammanhang. Låt mig bara konstatera att det är fråga om nyansskillnader här. Man säger sig ömna för vissa anslag, som majoriteten inte vill gå med på. Det gäller nu anslaget till kollegiet för Sverige-information, där man i propositionen i stort sett behåller samma belopp som förut. Anslaget har dock, som redan påpekats här, ökats med 2 miljoner kronor sedan 1965.

När det sedan gäller exportrådet för den mindre industrin så föreslår Kungl. Maj:t en ökning av detta anslag med 250 000 kronor. Reserverna begär 313 000. Den av Kungl. Maj:t föreslagna ökningen anser vi vara riktig.

Vidare vill man ha en ny tjänst vid exportrådet för den mindre industrin för främjande av försäljningen av licenser och teknisk know how. Det är fråga om att inrätta en tjänst för budgetåret 1972/73.

Fredagen den
26 mars 1971

*Främjande av ut-
rikeshandeln m. m.*

Utskottet finner det uteslutet att vi här i dag skulle ta ställning till utgifter i den budgeten. Det är förklaringen till att vi inom utskottet i stort sett funnit oss böra tillstyrka propositionens förslag.

Frågan här gäller som sagt om vi skall anslå 1 miljon kronor mer eller mindre. Den här miljonen kan nog ha sin betydelse. Det är väl inte heller det som här är det avgörande, även om jag inte har den där tveklösa övertron på att om vi satsar 1 miljon nu så får vi en utdelning på många miljoner nästa månad. Så enkelt är det inte. Den här miljonen kan man, om man har den, möjligen placera just hos kollegiet för Sverige-information. Men jag vill fråga herrar reservanter: Är ni helt övertygade om att om vi kan plocka fram 1 miljon till utöver vad budgeten upptar så är denna post absolut den angelägnaste som vi kan hitta i hela budgeten? Det är den avvägningen som måste göras. Det finns många andra poster i budgeten som skulle behöva förstärkas med 1 miljon. Nu har vi ett stramt ekonomiskt läge, och jag är för min del inte beredd att säga att den miljonen skall satsas just här. Därför finner jag att Kungl. Maj:ts förslag är rätt väl avvägt. Vi får finna oss i den budgetpolitiska situationen på alla områden och inte var för sig säga att just det här är viktigt. Någon annan säger att just vad han förordar är viktigt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Herr Svanberg frågar om vi är beredda att säga att det här är den viktigaste posten i hela budgeten. Det är självklart svårt att ge ett entydigt svar på det. Det är alldeles uppenbart att med utgångspunkt i bl. a. vad finansministern sagt i finansplanen, när han medger det 10-procentiga avdraget för investeringar, så måste det också paras med ett ökat stöd till exporten. Meningen är ju att den ökade produktionsvolymen skall ges möjligheter att kanaliseras på utlandsmarknaden.

Denna självklara regel har ju varje företag och affär. Om man satsar på en ökning av sin produktion, måste man självfallet också satsa på en ökning av sin försäljning. Man kan inte så att säga låta skyltfönstret i en affär stå tomt när man har lokalen full av varor, och samma princip måste självfallet gälla vår handel.

Vidare säger herr Svanberg att vi från oppositionens sida stöttar upp finansminister Sträng. Ja, det tycker jag att det finns anledning att göra i vissa sammanhang, framför allt när det gäller att bevilja industrin detta investeringsavdrag, som bör paras med en uppstöttning av våra exportansträngningar. De mindre och medelstora företagen har det besvärligt, och det är via dem, som jag tidigare sade, vi bl. a. har möjligheter att ta fram en ökad volym av varor.

Det är rätt intressant att läsa en trebetygsuppsats som elever vid handelshögskolan i Göteborg har gjort. Det gäller det initiativ som exportrådet tagit när det gäller säljresor. Den undersökningen visar att de allra flesta företag, som hade varit med på sådana säljresor, kunde visa upp mycket goda resultat och att alla var nöjda i detta avseende.

Det anslagsbelopp som vi begär, drygt 1 miljon kronor utöver departementschefens förslag, är ju i den totala budgeten en mycket blygsam summa. Finansministern anser nog att det i detta avseende kan

betraktas som felräkningspengar. I den totala budgeten betyder ju trots allt inte 1 miljon kronor så mycket, och det är otvivelaktigt så att exportansträngningar ger resultat även på kort sikt.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! I sak framförde herr Andersson i Örebro inget nytt, och jag skall därför inte polemisera utom på en enda punkt, nämligen där han återigen talar om att han stöttar upp finansminister Sträng och att denne behöver hjälp. Jag är helt övertygad om att finansminister Sträng hade kunnat göra sin mening gällande i samband med framläggandet av statsverkspropositionen, om han hade ansett att den här miljonen var nödvändig. Herr Anderssons hjälp till finansministern i detta sammanhang tycker jag är helt opåkallad. Jag tror att han i detta sammanhang skulle kunna uttrycka sig ungefär så: Gud bevara mig för mina vänner!

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Glömminge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 6 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 143
Nej - 143

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Jonsson i Alingsås (föp) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Främjande av ut-
rikeshandeln m. m.*

Fredagen den
26 mars 1971

*Exportfrämjande
åtgärder för textil-
och konfektions-
industrierna samt
den manuellt arbe-
tande glasindustrin*

Mom. 3-5

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 7 och 8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 9

Exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin

Kungl. Maj:t hade (punkten B 6, s. 26) föreslagit riksdagen att till Exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 4 700 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats

dels motionen 1971:216 av herr Blomkvist m. fl.,

dels motionen 1971:1073 av herr Hovhammar, vari hemställdes

1) att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till innevarande års riksdag om ytterligare förstärkningar av stödet till den svenska, manuellt arbetande glasindustrin innebärande högre bidragsbe-
lopp och en avsevärt mindre restriktiv hållning till användandet av de direkta statsbidragen i syfte att möjliggöra en satsning på kraftigt ökad export av branschens produkter, samt

2) att riksdagen i avvaktan på Kungl. Maj:ts förslag om ytterligare förstärkningar skulle till Exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin anvisa 6 700 000 kronor, varav 2 500 000 kronor till exportfrämjande åtgärder för den manuellt arbetande glasindustrin.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1971:1073, såvitt den avsåg medelsanvisning, till Exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt arbetande glasindustrin för budgetåret 1971/72 anvisade ett reservationsanslag av 4 700 000 kronor.

2. att riksdagen i övrigt skulle avslå motionen 1971:1073 om stöd till glasindustrin.

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:216 om stöd till hushållsöverskottindustrin.

Reservation hade avgivits

2. såvitt gällde *glasindustrin* av herrar Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Sjönell (c), Rydén (fp) och Hovhammar (m), som ansett att utskottet under 1 och 2 bort hemställa.

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1971:1073, såvitt den avsåg medelsanvisning, till Exportfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna samt den manuellt

Fredagen den
26 mars 1971

*Exportfrämjande
åtgärder för textil-
och konfektions-
industrierna samt
den manuellt arbe-
tande glasindustrin*

arbetande glasindustrin för budgetåret 1971/72 anvisade ett reservationsanslag av 5 200 000 kronor.

att riksdagen, i anledning av motionen 1971:1073 i övrigt, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförda om bidragsgivningen till glasindustrin.

Herr HOVIHAMMAR (m):

Herr talman! Häromdagen kunde man i en tidskrift, som företräder svenskt konsthantverk och svensk konstindustri, läsa följande: "Det knakar i det svenska glashuset. Svenskt glas - vackert världsberömt flaggskepp för konstindustrin och snöplog för exportindustrin är hotat." Och man fortsatte: "Lönsamheten är dålig, löneläget högt, även jämfört med de nordiska grannländerna, rörelsekapital saknas. 1970 lades fyra glasbruk ner och två bruk försattes i konkurs. Ytterligare bruk har akuta likviditetssvårigheter. Hur skall det gå? Håller den svenska glasindustrin på att bli en ny tekobransch?"

Många frågar sig: Är dessa påståenden riktiga, hur är läget egentligen för branschen? Ja, man kan först slå fast att den manuella svenska glasindustrin i dag omfattar 34 glasbruk, varav huvudparten, eller 29, är belägna i Småland, även kallat Glasriket, där särskilt i Kronobergs och Kalmar län glasbruken spelar en ytterst viktig roll för sysselsättningen. För närvarande är cirka 3 500 personer sysselsatta vid de manuella glasbruken. Om dessa glasbruk, som - det vill jag påpeka mycket starkt - ofta är den enda industrin på orten, skulle försvinna, kommer detta att medföra att vi i vissa delar av Småland får problem liknande dem vi har i Norrland. Med andra ord: Det kan bli ett nytt stödområde. Därför bör det ligga i både glasindustrins och statsmakternas intresse att undvika en sådan utveckling.

Glasbruken har svåra tider just nu. Vi har kunnat konstatera detta i pressen, och TV har också haft åtskilliga reportage om glashantering. Bruk efter bruk läggs ner. Tre enheter är nedläggningshotade med en arbetsstyrka på cirka 300 anställda. Ett par bruk arbetar just nu med reducerad drift. Vad är orsaken till denna föga lysande situation?

Som "glasman" skulle jag vilja påpeka att importen av billigt hushållsglas har ökat starkt under hela 1960-talet. Förra året importerade vi för drygt 37 miljoner kronor, och det kan också vara av intresse att veta att vi under samma tid exporterade för 49 miljoner kronor. Det totala produktionsvärdet 1970 var cirka 125 miljoner. Till följd av vårt höga kostnads läge, där inemot 60 procent av produktionskostnaderna utgöres av personalkostnader, har vi självfallet vissa svårigheter att konkurrera med en del utländska bruk. Härtill kommer en vikande köpkraft hos konsumenterna, vilket särskilt har kommit till uttryck under 1971 på den svenska marknaden. Här spelar säkert den ökade momsen samt ovissheten på arbetsmarknaden en stor roll. Ute i detaljistledet klagas man i dag inom vår bransch över en betydligt minskad omsättning under de här månaderna i år.

Inför dessa rätt dystra konstateranden tycker kanske någon att den svenska konstglasindustrin inte försvarar sin position inom det svenska näringslivet. Har denna hantering egentligen någon chans att överleva? Är

Fredagen den
26 mars 1971

*Exportfrämjande
åtgärder för textil-
och konfektions-
industrierna samt
den manuellt arbe-
tande glasindustrin*

den någonting att satsa på? Svaret är ja – den är värd att satsa på. Det svenska glaset är nämligen en av våra allra mest uppmärksammade exportvaror. För att inga missförstånd skall uppstå vill jag understryka att det inte är exportvärdet i kronor räknat som är mest väsentligt utan den goodwill, det PR-värde, som svenskt glas ger oss i främmande länder.

Låt mig, herr talman, ta ett enda exempel för att belysa detta. Nyligen företogs i USA en omröstning som gällde vad genomsnittsam Amerikanen bäst kände till om Sverige. Där segrade det smäländska glaset – inte, om någon till äventyrs trodde det, den svenska synden. Först längre ned kom det svenska stålet, som också är en välkänd svensk exportvara.

Svenskt konstglas har sålunda ett mycket gott anseende i utlandet och bidrar verksamt till att vi kan exportera andra varor, kapitalvaror t. ex., som ger vårt land mycket pengar i utländsk valuta, vilket vi i dag så väl behöver för att klara vår ekonomi.

Låt mig också understryka att vi har stora möjligheter att väsentligt öka vår glasexport. Men härtill behövs såväl som i andra branscher stöd – vi har tidigare i dag talat om svårigheterna för mindre och medelstor industri att över huvud taget existera och marknadsföra sina produkter. Detta gäller givetvis i högsta grad den manuella glashanteringens, men om glasexporten skall kunna ökas fordras, som jag tidigare vid flera tillfällen framhållit, en injektion i form av exportstimulus för att komma över vad vi brukar kalla tröskeln till de verkligt stora marknaderna och då i första hand USA. Förra årets riksdag beslutade, som kammarens ledamöter säkert kommer ihåg, att anslå 575 000 kronor i exportstöd. Härav avsattes 75 000 kronor som lånegaranti, 150 000 kronor har reserverats för anställning av en exportkonsulent. Då återstår 350 000 kronor i rent exportstöd.

De beslutade höjningarna av ATP, arbetsgivaravgiften, avgifter för sjukförsäkring osv. drabbar naturligtvis glashanteringens hårt eftersom den, vilket jag tidigare här påpekat, är en synnerligen löneintensiv bransch. Det är en bransch där vi inte kan använda så värst mycket maskiner utan det är fråga om konsthantverk, vilket fordrar mycket arbetskraft. De 500 000 kronor som branschen har fått i exportstöd slukas mer än väl av de ökade statliga avgifter på arbetskraften som utgår från den 1 januari i år.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här i korthet har anfört är det ytterst angeläget att exportstödet för det kommande budgetåret räknas upp så att det verkligen kan ge önskad effekt i exportfrämjande syfte. Vi har också i motionen påpekat att vi önskar mindre restriktivitet när det gäller att använda direkta statsbidrag i exportaktiviteter – det är en önskan från branschen. Det har nämligen i praktiken visat sig svårt att få bidragsansökningar beviljade när det gäller vissa investeringar på marknadsföringssidan. Vi önskar således en större frihet för kommerskollegium och de tjänstemän som där handlägger de här ärendena när det gäller totalbedömning av aktuella projekt. Vi anser det helt enkelt nödvändigt.

Jag är angelägen att understryka att det statliga exportstödet är en marginell insats. Det är naturligtvis inte av den storleksordningen att det har den stora betydelse som många kanske tror. Man tycker att det är

alltför litet pengar, men jag vågar påstå att trots att det inte rör sig om så väldigt stora summor har det stor betydelse, även om givetvis glasbranschen själv och dess företag får satsa merparten.

Vi har för övrigt – det kan jag väl nämna inför kammaren – kommit i gång med exportsamarbetet. Just nu arbetar vi inom fyra grupper, som omfattar inte mindre än 14 bruk. De brukna svarar för inemot 80 procent av den totala produktionen. Eftersom jag själv är engagerad i en sådan grupp kan jag väl också säga att vi har nått relativt goda resultat genom detta samarbete, alldeles särskilt i USA.

I gårdagens tidningar stod det en hel del att läsa om en pågående fusion mellan ett par av glasbrukna, de allra största för övrigt. Man diskuterar ett samgående som kan innefatta fem olika bruk.

Jag tror sammanfattningsvis, herr talman, att vi kan vara rätt optimistiska för den svenska glasindustrin och dess framtid. En ytterligare höjning med 500 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag skulle dock möjliggöra förstärkta exportaktiviteter. Jag tror därför att det finns anledning att beakta vad som framförts i motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten 9 i näringsutskottets betänkande nr 3 fogade reservationen 2.

I detta anförande instämde herr Nordgren (m).

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Den höjning av anslaget till exportfrämjande åtgärder för den manuella glasindustrin, som vi har reserverat oss för under punkten 9 i näringsutskottets betänkande nr 3, anser vi för närvarande skulle vara till ett mycket stort gagn. Den manuella glasindustrin är ju – det är väl känt här i landet – i ett mycket beträngt läge.

När jag i tidningspressen såg att amerikanerna eventuellt skulle förvärva Orrefors tyckte jag nog – det får jag deklarerat – att det verkade alldeles särskilt beklämmande. Nu kan det hända att detta inte är aktuellt – kanske är det en tidningsanka – men i varje fall är det ett tecken på hurudan situationen är.

Den här industrigrenen är i någon mån säregen. Den är, som herr Hovhammar nämnde, koncentrerad till Kalmar och Kronobergs läns skogsbygder. Den geografiska lokaliseringen beror på att man vid starten av dessa industrier var i behov av inhemskt bränsle, och det fanns ju i obegränsade mängder i de här bygderna i form av ved.

Glasindustrin har faktiskt blivit något av en tradition. Det skulle verkligen vara beklämmande om den nu i den allmänna utvecklingen, i en ömtålig situation, skulle komma att raseras i alltför stor utsträckning. Dessa etablerade företag har ju varit en ryggrad för de kommuner och de orter där de har byggts upp. De har, efter vad vi kan förstå, hittills varit väl och ambitiöst skötta. Det är bara det att den ekonomiska utvecklingen och rationaliseringen på detta område har gått så fort att man inte orkat lösa de här problemen.

Det har ju alltid varit en viss tjusning med glasindustrin. Den är en av de få industrier som i vår mera rationaliserade tid fortfarande har en utpräglad hantverksbetonad fabrikation. Man får väl säga att 1970 års

Fredagen den
26 mars 1971

*Exportfrämjande
åtgärder för textil-
och konfektions-
industrierna samt
den manuellt arbe-
tande glasindustrin*

riksdagsbeslut om stöd för den här industrin var utomordentligt bra, och vi får vara tacksamma för det. Men vi har funnit att detta stöd inte kommer att räcka, utan det skulle behövas en ökning av anslaget till direkt säljstimulerande åtgärder för produktionen.

Man blir ganska imponerad när man i utlandet – i Amerika och annorstädes – i de flesta väletablerade varuhus finner avdelningar för svenskt kvalitetsglas. Vi bör vara rädda om denna goodwill för det svenska glaset så att den inte spolieras på världsmarknaden.

Det har ju blivit så att nyttoglaset fått den värsta konkurrensen. Nyttoglaset har i stor utsträckning ersatts av annat material, och det är väl ingenting att säga om det. Men det kan ju hända, när den här krisen är över, att konsumenterna återigen vill gå ifrån detta enkla och billiga material – plast osv. – och i ökad omfattning använda den ursprungliga varan, glas.

Den goodwill som de här glasbruken och deras produktion åtnjuter ute i världen har jag haft tillfälle att mäta på turisterna som kommer till Öland. Det enda turistmål som de reser för att se på fastlandssidan är glasbruken – dit kommer både européer och turister från hela världen. Detta tyder på att det överallt finns kännedom om och intresse för den här produktionen, och då tycker man att det är oerhört värdefullt att vi bevarar denna goodwill.

Herr Hovhammars anförande präglades ju av en viss optimism för framtiden, och jag hoppas att han verkligen blir besannad i fråga om denna optimism för glasbrukens framtid.

Den här punkten i utskottsbetänkandet omfattar även stödet till TEKO-industrin. Det föreligger inga särskilda motioner i det avseendet, men vad vi här har angivit om glasindustrin bör naturligtvis också gälla skyddet för TEKO-industrin. Alla de, särskilt mindre, företag som finns inom TEKO-industrin bör få en framtid och en möjlighet att avsätta sin produktion.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2 vid punkten 9.

I detta anförande instämde herrar Persson i Heden (c), Andersson i Örebro (fp) och Johansson i Växjö (c) samt fröken Pehrsson (c).

Herr BLOMKVIST (s):

Herr talman! Jag har tillsammans med mina partivänner från vårt hemlän tagit upp frågan om statligt exportstöd till hushållsposlinsindustrin. I vår motion nr 216 har vi föreslagit att det stimulansprogram som nu provas inom den manuella glasindustrin även borde utgå till företag inom hushållsposlinsindustrin. Vi motionärer har nämligen den bestämda uppfattningen att hushållsposlinsindustrin arbetar under samma svåra förhållanden som TEKO-industrin och den manuella glasindustrin. Liksom dessa näringsgrenar tillhör hushållsposlinsindustrin de mest löneintensiva branscherna i vårt land. Vidare har den en betydande konkurrens från lågprisprodukter.

De uppkomna konkurrenssvårigheterna och kostnadsbekymren har under de senaste åren drivit fram en ökad koncentration till ett mindre

antal företag. Trots denna utveckling kan man räkna med att kvarvarande företag är utlämnade till en ganska osäker framtid.

I samband med den fortsatta struktumvandlingen kan man visserligen peka på att hushållsporslinsindustrin är en förhållandevis liten näringsgren med omkring 1 400 anställda. Efter vidtagna personalinskränkningar har dock det största företaget inom branschen - Rörstrands porslinsfabriker - fortfarande ca 600 anställda. Personalinskränkningen vid detta företag och andra friställningar inom näringslivet i kommunen har bl. a. medfört att vi nu kan notera en rekordhög arbetslöshet i Lidköpingsområdet. Vid den senaste månadsräkningen var det 450 arbetslösa, av vilka mer än 200 var över 50 år. Den höga arbetslöshetsciffran orsakas främst av personalinskränkningen vid Rörstrands porslinsfabriker.

För att på sikt kunna råda bot på hushållsporslinsindustrins problem och samtidigt säkra sysselsättningen för de anställda bör produktionsresurserna i större utsträckning inriktas på de delar av sortimentet som kan påräkna en stabil och expanderande marknad. För att skapa en sådan utveckling krävs bl. a. samlade insatser på exportmarknaden. Det är i detta betydelsefulla arbete som ett statligt stimulansbidrag, i första hand genom exportfrämjande åtgärder, skulle kunna stödja hushållsporslinsindustrins strävan att skaffa sig större marknadsunderlag utanför vårt lands gränser.

Herr talman! Även om näringsutskottet har avvisat våra förslag är jag ändå ganska tillfredsställd med utskottsbetänkandet. Man har exempelvis hänvisat till industriministerns svar på en av mig framställd interpellation om undersökning av den svenska hushållsporslinsindustrin. Utskottet skriver: "Chefen för industridepartementet uttalade emellertid i interpellationssvar att avvisandet i dagsläget av särskilda näringspolitiska insatser för porslinsindustrin inte uteslöt behovet av en kontinuerlig bevakning av utvecklingen inom branschen och en beredskap att ingripa med åtgärder om så skulle visa sig nödvändigt. Utskottet tar fasta på detta uttalande av departementschefen och vill dessutom framhålla att Kungl. Maj:t vid fördelningen av exportstöd ur det ovan under punkten 6 behandlade anslaget Främjande av utrikeshandeln m. m. kan tillgodose önskemål från hushållsporslinsindustrins sida."

Självfallet hoppas jag att näringsgrenen i fortsättningen kommer att få ekonomiskt stöd för exportfrämjande åtgärder under denna anslagspunkt. Efter utskottets uttalande kan man säkerligen också utgå från att realistiska exportprojekt från hushållsporslinsindustrins sida kommer att prövas välvilligt.

Jag vill till sist uttala den förhoppningen att departementschefen och hans medhjälpare medverkar till att öka branschens exportverksamhet.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Jag tror inte att det finns någon ledamot i denna kammare som inte är medveten om den svenska glasindustrins bekymmersamma läge; låt mig gärna deklarerera det.

Vi som tillhörde statsutskottets femte avdelning gjorde i följande samband med behandlingen av propositionen om ett särskilt stöd till

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Exportfrämjande
åtgärder för textil-
och konfektions-
industrierna samt
den manuellt arbe-
tande glasindustrin*

Fredagen den
26 mars 1971

*Exportfrämjande
åtgärder för textil-
och konfektions-
industrierna samt
den manuellt arbe-
tande glasindustrin*

exportansträngningar för textilindustrin och den manuellt arbetande glasindustrin en resa i Småland och studerade då en hel del av glasbruken där. Jag är nu angelägen om att framhålla att vi då konstaterade, att man hade många bekymmer inom branschen. Men det fanns också ett mycket stort behov av rationaliseringsåtgärder och av en strukturrationalisering, som bara har dröjt alltför länge inom glasindustrin, och ett oerhört behov av samarbete, som man tidigare tyvärr saknat i hög grad. Vi har nu en mängd mycket små, icke rationella glasbruk, och det skapar stora problem.

Jag vill uttrycka samma förhoppning som flera tidigare talare har gjort, nämligen att vi måtte kunna bevara en svensk glasindustri här i landet. Där måste emellertid till många åtgärder, inte bara en ökning av exporten utan också mycket annat. Men jag är övertygad om att vi kan klara den saken.

Någon talade här om att amerikanerna hade velat köpa vissa glasbruk. Ja, jag har också sett den uppgiften i tidningarna, och jag skall inte kommentera den på annat sätt än så, att det väl inte tyder på att den svenska glasindustrin skulle vara dödsdömd. Jag föreställer mig nämligen att amerikanskt kapital inte skulle vara intresserat av att söka ta upp en industri som med säkerhet går omkull. Amerikanerna ser väl i så fall möjligheter att utveckla den – om de nu är eller har varit intresserade. Slut med kommentarerna om den saken.

Vi kan också erinra oss att det bara är drygt ett halvår sedan vi behandlade denna fråga senast. Då gällde det en proposition om särskilt stöd till exportansträngningar för TEKO-industrin och den manuella glasindustrin. I det sammanhanget beslöt riksdagen att ställa medel till förfogande för särskilda exportfrämjande åtgärder just för glasindustrin. Beloppet var 1 1/2 miljoner kronor, och av det utgår ungefär en 1/2 miljon i årets stat. Kungl. Maj:t föreslår nu att ungefär samma belopp skall utgå nästa år, och för det tredje försöksåret blir beloppet i stort sett detsamma. Det rör sig bara om en skillnad på något tiotal tusen kronor mellan de olika åren. Dessa exportansträngningar har hittills inte lett till några resultat, vilket är ganska självklart eftersom åtgärderna har vidtagits så nyligen. Den första utbetalningen för en aktion av detta slag gjordes helt nyligen, och följaktligen kan ännu ingen ha någon säker uppfattning om vad detta stöd kan komma att betyda. Jag hoppas dock att det kommer att få stor betydelse. Några säkra besked kan man emellertid ännu inte få fram i det fallet.

Eftersom vi så nyligen beslöt om denna treåriga försöksperiod, det är inte mer än drygt ett halvår sedan, finner jag det helt opåkallat att vi nu i början av denna försöksperiod späder på vad riksdagen beslöt om i fjol. I stället bör vi fullfölja riksdagens beslut, noggrant iaktta utvecklingen och se vad som händer.

Vi bör också uppmärksamma att det inte bara är genom detta anslag som vi hjälper till i exportansträngningarna. Vi beslutar i och med det här betänkandet att ett betydande belopp skall satsas på handelssekreterarna. Handelssekreterarkontoret i New York t. ex. kommer att få alldeles speciella uppgifter när det gäller att hjälpa till med export av svenskt glas; det sker helt analogt med vad som sades tidigare, nämligen att

amerikanerna är intresserade av denna vara. Vi kan också peka på att handelssekreteraren i Västtyskland kommer att ha särskilda uppgifter i arbetet med just denna export. Den här stödverksamheten är alltså inte den enda punkten där samhället hjälper till, och jag har med detta konstaterande bara velat påvisa att man från samhällets sida är mycket intresserad av detta. Man har beslutat sig för en försöksverksamhet, och den bör självfallet följas upp innan vi börjar ändra på den. Följaktligen tillstyrker vi propositionen på den punkten.

Det finns ytterligare en punkt där reservanterna vill ha en ändring till stånd. Man talar om att man vill ha mindre restriktiva regler för användandet av de här pengarna. Det var herr Hovhammar som tog upp det. Då är det väl att peka på att det finns vissa internationella regler i samarbetet med EFTA om hur ett land får gynna sin egen export. Vi får inte utbetala subventioner eller något sådant för exportvaror, utan medlen skall vara avsedda för att täcka tröskelkostnader av direkt initialkaraktär såsom kostnader för marknadsundersökningar, upprättande av marknadsplaner, anpassning eller utveckling av produkter för exportmarknad.

Man kan inte utan vidare rucka på dessa gränser och göra det möjligt med en behandling från fall till fall av vad som är tillåtet och inte tillåtet. Utskottet finner därför att vi också här bör följa propositionen.

Det har motionsvis yrkats på en höjning av anslaget med 2 000 000, vilket man senare i reservationen har prutat ned till 500 000. Jag vill på den punkten bara säga att jag finner det opåkallat att under pågående försöksperiod höja anslaget på detta sätt.

Herr Blomkvist talade om en motion han väckt om porslinsindustrin. Utskottet pekar bara på att här finns möjligheter att gå andra vägar, och Kungl. Maj:t har uttalat sitt intresse för att följa denna fråga. Jag förstår därför att herr Blomkvist kan ansluta sig till utskottets skrivning.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! När vi från Småland tar upp problemet med glasindustrin och dess 3 500 anställda kan det väl för många synas vara en liten fråga i det stora sammanhanget. Man tycker kanske att det inte är så viktigt hur det går med den. Men vi som är från bygden vet att glasindustrin har mycket stor betydelse för de utkomstmöjligheter som finns i de små samhällen som är uppbyggda kring den manuellt arbetande glasindustrin.

Första gången denna fråga kom upp i riksdagen var 1967 i samband med motioner med Petersson i Nybro och mig som första namn. Där begärde vi en utredning om de speciella problemen inom glas- och träindustrin – i dag diskuterar vi bara glasindustrin, men låt mig säga att jag tror att träindustrin kommer att bli nästa TEKÖ- och glasindustriproblematik i detta land. Vi pekade vid det tillfället på den ensidiga lokaliseringen, men vi visade också på framåtsyftande åtgärder och på möjligheterna till en ökad export. Vi talade om kapitalbristen inom företagen och de små enheterna och ville ha en utredning till stånd som

Fredagen den
26 mars 1971

*Exportfrämjande
åtgärder för textil-
och konfektions-
industrierna samt
den manuellt arbe-
tande glasindustrin*

tog upp hela problematiken hur man skulle kunna sälja svenskt glas i utlandet. Vi hade redan då siktet inställt på att det skulle äga rum ett samarbete kring dessa problem.

Bankoutskottet behandlade ärendet och föreslog att motionen lämnades utan åtgärd; man ville inte ha en riksomfattande utredning. Men man gav länsstyrelsen nästan i uppdrag att göra utredningar om såväl glas- som träindustrin. Några glasbruk – det var de största – tog ett eget initiativ och gjorde en utredning som presenterades och som kom fram till resultat som jag skall återkomma till. Men denna utredning underkändes av alla andra glasfabrikanter i landet. Dessa tillsatte en ny utredning med direktör Holmström som ledare. Den utredningen presenterade sitt resultat 1970. Skilde sig resultaten av dessa två utredningar på något sätt från varandra? Nej, inte ett dugg! Båda utredningarna kom fram till att man hade en överproduktion, att man inte hade lyckats på exportmarknaden, att det fanns alldeles för många små företag och att det behövdes fusioner, rationaliseringar och samarbete.

Mellan dessa utredningar gick något mer än ett år – ett år som hade varit värdefullt för samarbetet inom glasindustrin. Det är därför vi upplever dagens problem i detta sammanhang. Det är inte, som herr Hovhammar säger, bara importen, det höga kostnadsläget, där 60 procent går till löner, och den ökade momsens som är orsaken till glasindustrins problem i dag, utan det är denna brist på samarbete. Varje gång vi diskuterar glasindustrins kostnader, skjuts lönekostnaderna i förgrunden. Enligt Statistisk årsbok ligger medellönen inom industrin för män på 11:10, medan den i glasindustrin är 10:65. Glasindustrin är alltså inte en höglöneindustri – om nu någon skulle tro det – och det tycker jag är viktigt att påpeka i detta sammanhang.

Det har här talats om att ett samarbete har kommit i gång och om det stöd som gavs i fjol. Jag behöver inte uppehålla mig vid den saken – det gäller en försöksverksamhet på tre år, varav det har gått knappt ett år. Det är väl riktigt att vi har början till ett samarbete, men faktum är att de två stora samsamarbetsgrupperna – Åforsgruppen och Orreforsgruppen med Sandvikens glasbruk i Hovmantorp – inte har bildats efter det att glasindustrins problem uppkom. Det är gamla gruppbildningar – Åforsgruppen har existerat i femton år, och vad beträffar Orrefors och Sandviken har dessa så långt tillbaka som jag kan minnas utgjort ett enda företag.

Vad är det då som skett? Om man räknar bort de 1 200 som jobbar inom Åfors- och Orreforsgrupperna, finns det 2 300 glasarbetare inom den manuellt arbetande glasindustrin. Bland de företag, inom vilka dessa 2 300 är anställda, har två grupper slutit sig samman. Inom dessa grupper finns tillsammans 665 arbetare. Kvar finns alltså ungefär 1 500 arbetare i företag som står utanför varje som helst samarbete. Det är där jag tycker hela problemet med glasindustrins framtid ligger. Skulle vi inte kunna åstadkomma en lösning genom ett samarbete när det gäller att gå ut med det svenska glaset på marknaden? Det har sagts att det svenska glaset är känt, och jag har ingen orsak att inte slå vakt kring glasindustrin eller att motsätta mig förslag om åtgärder för att hjälpa denna; vad som kan göras för glasindustrin i detta avseende kan, som man säger, verka som en

snöplog för andra industrigrenar. Men den svenska marknaden kan inte ta emot dagens produktion inom den svenska glasindustrin, och därför måste man gå samman för att på världsmarknaden presentera en svensk kollektion.

Det ligger kanske mycket i vad som i dag sägs på fackligt håll i Orrefors om det tilltänkta amerikanska engagemanget i glasbruket där. Även jag kan hysa oro för att amerikanskt kapital tar hand om Orrefors; vi vet vad som skedde med Bergdala glasbruk, vars amerikanske ägare med kort varsel lät bruket gå i konkurs. På fackligt håll i Orrefors anser man att glasindustrin i stort skulle vinna mest på att alla bruken samlades under en hatt, så att industrin gemensamt kunde gå ut på marknaden med ett brett och allsidigt sortiment. Det är faktiskt vad den behöver göra i detta sammanhang.

Om jag trodde på att dessa 500 000 kronor skulle lösa problemen för oss nere i sydöstra Småland, är det givet att jag skulle stödja det förslaget. Men i och med att man, trots de klara utredningsresultat som visar att det måste komma till stånd ett samarbete, ännu inte har hunnit längre på den vägen, anser jag att ytterligare ett budgetår bör få förflyta utan att detta anslag höjs. Men om ett samarbete verkligen kommer till stånd och om det blir brist på kapital när det gäller att presentera svenskt glas, då skall jag återkomma beträffande frågan om ett större stöd till glasindustrin.

När det gäller själva bygden är problemet ensidigheten i industrin. Herr Börjesson i Glömminge talade om tjusningen hos glasindustrin. Jag kan hålla med honom, men det är faktiskt ingenting som folk kan leva av där nere i sydöstra Småland. Vad vi behöver är en mera differentierad industri, som ger ännu flera arbetstillfällen för de där boende och som inte är så känslig för svängningar i konjunkturen som den industri man i dag har.

Flygfors och Målerås glasbruk har nu gått i konkurs. Målerås skall fortsätta i mindre skala. Vad det blir av Flygfors vet man inte; det kanske lägges ned i nästa vecka. Där har ställts i utsikt vissa lokaliseringsmedel för att ge nya arbetstillfällen. Vad vi är verkligt intresserade av i denna bygd är att vi inte blir beroende av bara en industri utan att vi också får möjligheter till en mera differentierad industri och större valfrihet i fråga om yrke.

När det gäller glasindustrin krävs ett ökat samarbete mellan företagen så att de kan gå ut och presentera svenskt glas såsom en enhet. en glasbruksdisponent förklarade för oss 1967 att glasbruksägarna alltför länge hade levt i den tron att de var kejsare i sitt eget rike.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jag skall först knyta an litet till vad herr Svanberg här sade. Jag fattade hans inlägg såsom mycket positivt till den manuella glashanteringen. Han nämnde också liksom herr Fagerlund att ett behov av rationalisering och samarbete föreligger. Vi har inom branschen uppmärksammat detta. Jag framhöll i mitt inlägg här nyss vissa synpunkter som bevisade att vi redan i dag har ett sådant samarbete. Vi går ut på exportmarknaden i olika grupper. Det är ett bevis på att vi kan samarbeta. Det förestår fusioner inom olika bruk. Det är också ett bevis

Fredagen den
26 mars 1971

*Exportfrämjande
åtgärder för textil-
och konfektions-
industrierna samt
den manuellt arbe-
tande glasindustrin*

på att ett samarbete kan komma till stånd.

Det är väl så inom många branscher att man skulle önska att ett sådant samarbete hade kommit tidigare, men där det inte skett får man väl konstatera att det är bra att samarbetet kommer nu. Jag kan försäkra er att vi från glasbrukssidan i dag är fullt införstådda och medvetna om att chansen för oss att klara oss helt enkelt är att samarbeta. Jag tror inte man behöver hysa några farhågor på den punkten.

Vi har, såsom nämnts, haft en hel del utredningar. De har i stort sett givit samma resultat. Jag tror för min del inte att man kan komma så värst mycket längre med flera utredningar. Vad som i dag behövs är helt enkelt handling.

Jag nämnde i mitt tidigare inlägg att lönerna självfallet upptar en betydande del av våra kostnader, eftersom det här handlar om ett konsthantverk, som inte kan använda så många maskiner. Vi har i dag lyckats det får jag väl säga såsom glasbruksman – att höja lönerna högst väsentligt inom glasindustrin. Jag tror att Bengt Fagerlund från Kosta kan hålla med mig på den punkten. Vi ligger i dag rätt bra till vid en jämförelse med andra branscher. Därför är det numera inte så svårt att rekrytera arbetskraft som det var förut. Jag tycker detta är glädjande, och det bevisar också att industrin har livskraft.

Vi behöver skickligt folk – goda hantverkare – och sådant folk är vi i dag villiga att betala. Men jag vill också nämna att vi har vissa svårigheter när det gäller konkurrensen. Kostnaderna på lönesidan är betydligt lägre i andra länder. Om man säger att indextalet för en svensk glasarbetares genomsnittslön är 100 och gör en jämförelse ligger motsvarande löner i Danmark på 86, i Finland på 67 och i Norge på 87. Det är 1969 års siffror. De säger kanske en del om läget. Går man till öststater och andra konkurrerande länder, som vi har att konkurrera med, finner man att löneskillnaderna är ännu mer utslagsgivande.

Trots detta tror jag emellertid att vi skall kunna klara vår glashantering. Vi har skickligt folk; dugliga hantverkare bra designers och vi är också på väg att lösa samarbetet både när det gäller fusioner och exportaktiviteter. Jag tror därför att vi kan se framtiden an med viss tillförsikt.

Herr Fagerlund säger, att om det blir brist på kapital är han villig att hjälpa till. Jag tackar för det löftet och vill returnera det och säga, att Bengt Fagerlund från Kosta redan i dag har en rejäl chans att hjälpa till genom att stödja reservationen.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall återkomma till lönerna ännu en gång. Det är riktigt att lönerna inom den manuellt arbetande glasindustrin en gång i tiden låg på jämförelsetalet 87. I dag har de svingat sig upp till 98-99, men fortfarande är inte lönerna höga. Det är emellertid ganska självklart att de relativt sett – därför att det rör sig om hantverk – tar en stor andel av vinsten.

Jag har sagt här att jag är redo att medverka, om glashruken visar verklig vilja till samarbete – inte går ihop i grupper som endast motsvarar 300 å 350 arbetare, utan sluter sig samman. Om det då visar sig att det

behövs ännu mer propaganda för att komma ut på en större marknad kanske vi kan hjälpa till med initialkostnaderna för detta samarbete. Men det fordras litet insatser – och det framgick väl ganska klart – av företagen själva härvidlag.

Jag har inte begärt några nya utredningar, utan jag sade att det tragiska var att den första utredningen underkändes av alla andra glasbruk, vilket gjorde att allt det som vi i dag kommit fram till att diskutera försenades i ett och ett halvt år. Det är den tragiken som glasarbetarna upplever och som de anser bär stor skuld till den nuvarande situationen.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Utskottets ordförande underströk att han ansåg att det hade rått stor brist på samarbete mellan dessa företag. Men nu konstaterar vi att detta samarbete är i växande, och jag tror därför att man kan bortse från den delen av farhågorna.

Sedan säger utskottets ordförande att om det finns spekulanter från exempelvis KSA på Orrefors tyder det på att läget inte är så dåligt för glasindustrin. Ja, det kan tolkas på mångahanda sätt. Men vi är väl överens om inom riksdagen att de multinationella företagen inte bör växa ut alltför mycket över vårt näringsliv, utan vi anser det angeläget att sätta en broms för denna utveckling.

Det är klart att amerikanerna kan anse det nyttigt för sin del om de kan plocka ett bär här och ett bär där inom den svenska glasindustrin, men det kan inte vara bra för de bygder där denna glasindustri ligger.

Nu vet vi att t. ex. Orrefors haft sådana beställningar som armaturen till det nybyggda Kennedy Center i Washington. Naturligtvis känner amerikanerna till att det inte går att finna några andra arbetare eller konstnärer som kan producera något så bra. Därför placerade man också den beställningen hos Orrefors. Men det kan ju finnas många andra orsaker till att man köper just ett företag.

Utskottets ordförande var inne på tanken att vi bör bevara den här produktionen, och han vet att det föreligger svårigheter. Lika väl finner han ökningen av anslaget opåkallad. Jag tycker inte att detta går riktigt bra ihop.

Herr Fagerlund nämnde att även träindustrin kunde bli en ny TEKO-industri i Småland. Om utvecklingen av vårt näringsliv och våra industrier går därhän att den ena branschen efter den andra åker ned i en vågdal och därmed kommer att räknas till branscher, som måste stödjas genom näringspolitiska åtgärder, vore det ytterst beklämmande. Men herr Fagerlund sade samtidigt att det är värdefullt att man har ett differentierat näringsliv. Vi får väl hoppas att de farhågor som herr Fagerlund hyser beträffande träindustrin i de här bygderna inte kommer att besannas. Annars måste vi naturligtvis skydda även denna och göra något åt konkurrensen från Polen och de övriga staterna bakom järnridån.

Herr SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Börjesson i Glömminge är ute på vida vatten när han talar om multinationella företag. Jag tror inte att min inställning till

Fredagen den
26 mars 1971

*Exportfrämjande
åtgärder för textil-
och konfektions-
industrierna samt
den manuellt arbe-
tande glasindustrin*

dem är mera välvillig än hans, men jag finner å andra sidan inte att ett beviljande av de 500 000 kronorna spelar någon roll när det gäller uppkomsten av multinationella företag i världen. Frågan ligger inte på det planet. Jag tog det här bara som ett exempel på att dessa företag måste se någon framtid i svensk glasindustri, men den framtiden skall svenska företag klara – det kan vi vara överens om, herr Börjesson.

Herr Börjesson säger att jag finner det värdefullt att behålla en svensk glasindustri som har bekymmer men att jag ändå går emot förslaget.

Ja, vore jag övertygad om eller hade den minsta tilltro till att de 500 000 kronorna skulle lösa glasindustrins alla problem, skulle jag yrka bifall. Jag skulle även vara med om de två miljonerna, vilket jag tror att också handelsministern skulle vara. Men så enkelt är inte det hela. Vi har beslutat en försöksverksamhet i fråga om en detalj, och vi tycker att denna skall få fortgå på det sätt som riksdagen har beslutat om.

Glasindustrins problem i övrigt, som Bengt Fagerlund var inne på, är ju väsentligt andra, och det är på helt andra poster i budgeten som pengarna skall fram, om nu någonting skall hända. Man förutsätter dock först och främst att ett intresse anmäles från branschen själv och ett arbete därifrån. Det är helt galet att sätta dessa båda saker i motsatsförhållande till varandra. Glasindustrins öde i Sverige avgörs inte genom det beslut vi nu skall fatta. Det är bara fråga om att stå fast vid och fullfölja ett beslut vi tidigare fattat. Mera är det inte fråga om.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara ge en enda replik till herr, Börjesson i Glömminge. Han sade att de pengar som glasindustrin i dag kommer att få till stöd för sin export är ett socialt bidrag. Det anser jag absolut inte.

Herr PETERSSON i Nybro (s):

Herr talman! Jag vill med anknytning till den beskrivning som herr Fagerlund lämnade om förspelet till den här frågan säga några ord om vad som hände vid 1970 års riksdag, då jag hade tillfälle att delta i den statsutskottsavdelning som behandlade frågan.

Jag vill erinra om vad för övrigt redan utskottets ordförande uttalat, att avdelningen tog mycket allvarligt på denna fråga. Innan vi över huvud taget tog upp den till realbehandling i utskottet gjorde vi en studieresa till Småland, där vi på ort och ställe dels besåg tillverkningsanläggningarna på ett par olika bruk, dels hade ingående överläggningar med företrädare för glasindustrin där nere.

Detta studiebesök avsatte otvivelaktigt spår vid utskottsbehandlingen. Resultatet i utskottet -- som då var, som jag nämnde, statsutskottets femte avdelning -- blev att utskottet föreslog en höjning av det av departementschefen begärda anslaget med i runt tal 30 procent. I pengar innebar detta att själva anslaget räknades upp med 300 000 kronor för treårsperioden. Dessutom höjde man anslaget till exportkonsulenterna från en beräknad halvtidstjänst till en heltidstjänst, vilket innebar en uppräkningskostnad av anslaget för samma tid av tre år med 225 000 kronor. Totalt föreslog alltså utskottet i full enighet en höjning av anslaget utöver departementschefens förslag med 525 000 kronor. Det blev också

riksdagens beslut.

Jag hade vid det tillfället en känsla av att man var allmänt belåten med resultatet. Det gällde då även herr Hovhammar.

Att man nu, innan första försöksåret är avslutat och innan man har sett några resultat av försöksverksamheten, kommer med en begäran om att fördubbla anslaget, kan väl knappast anses vara sakligt riktigt. Vi får väl avvakta försöksperiodens utgång och sedan på basis av vunna erfarenheter pröva frågan på nytt.

Jag vill hävda att oavsett vilket ställningstagande vi gör i dag är vi klart positivt inställda till denna branschs framtid och förutsättningar.

Med det anförda, herr talman, och med understrykande av den positiva skrivning som utskottet har i frågan ber jag att få meddela att jag kommer att stödja utskottets hemställan vid voteringen.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Det är intressant att konstatera att de som inte vill stödja reservationen trots allt är positiva till frågan. Jag bara beklagar att de inte sträcker sig längre än till att uttala sådana synpunkter.

Till vännen Fagerlund skulle jag vilja säga att han nog gör det litet lätt för sig när han lägger skulden för det nuvarande läget på att vi inte fick fram en utredning tillräckligt fort. Det kan måhända bero på att det har gått många dagar sedan herr Fagerlund själv var aktiv inom glashanteringen. Men problemen ligger inte till på det sättet; de är betydligt svårare. Jag har pekat på dem: den hårdnande konkurrensen utifrån, vårt höga kostnadsläge och mycket annat som gör att vi har en svår situation i dag, men inte svårare än att vi gemensamt skall kunna klara ut den.

Herr Svanberg säger att 500 000 kronor inte löser alla problem för denna industri. Jag håller med om detta. Det löser inte alla problem, men det skulle verksamt bidra till att vi måhända kunde öka vår glasexport och därmed göra det möjligt att bereda en hel del människor, som i dag har hotet om arbetslöshet svävande över sig, ett bra jobb. Det är vad det hela handlar om, och jag tror att även detta relativt lilla belopp kan göra effekt.

I detta anförande instämde herr Rydén (fp).

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Jag instämmer med herr Fagerlund i så måtto att jag inte heller anser att ett näringspolitiskt stöd till glasindustrin är ett socialt stöd.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Glömminge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Exportfrämjande
åtgärder för textil-
och konfektions-
industrierna samt
den manuellt arbe-
tande glasindustrin*

Fredagen den
26 mars 1971

*Konsumentvaru-
forskning och
konsumentupp-
lysning*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 9 mom. 1 och 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 141
Nej — 141
Avstår — 1

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Eriksson i Ulfaby (c) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 10--13

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 14

Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

Kungl. Maj:t hade (punkten C 7, s. 36 f.) föreslagit riksdagen att till Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning för budgetåret 1971/72 anvisa ett reservationsanslag av 4 394 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats dels motionen 1971:80 av herr Helén m. fl., vari, såvitt nu var i fråga, hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla

att kungl. Maj:t efter erforderlig utredning framlade förslag

1. om lagstadgad varu- och tjänstedeklarationsplikt i vissa fall,
2. om utvidgning av hemkonsulentverksamheten enligt i motionen anförda synpunkter,
3. om inrättande av lokala konsumentkommittéer med kommunal förankring och allsidig sammansättning,
4. till lag angående samhällelig auktorisation av vissa garantiförpliktelser enligt i motionen angivna riktlinjer,
5. om bestämmelser för prisangivelser enligt i motionen angivna riktlinjer,
6. om förstärkta resurser till allmänna reklamationsnämnden samt om åtgärder att stärka nämndens ställning,
7. om inrättande av regionala reklamationsnämnder,

8. om förenklade förfaranderegler vid okomplicerade tvistemål,
att Kungl. Maj:t skulle uppdra åt berörda myndigheter att ta initiativ
till en internationell dokumentationscentral för varufakta,

att i motionen anförda synpunkter beaktades vid inrättande av ett
konsumentverk samt

om utgivandet av en konsumentkatalog med i motionen angiven
utformning,

dels motionen 1971:512 av herr Nordgren m. fl., vari hemställts att
riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag
syftande till inrättande av regionala avdelningar av allmänna reklama-
tionsnämnden, liksom denna bestående av ordförande med domarkompe-
tens och med företrädare för såväl leverantörs- som konsumentintressena,

dels motionen 1971:1085 av herr Nygren m. fl., vari hemställts att
riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära en plan för en
successiv utbyggnad av konsumentkommittéerna, varvid samtidigt kom-
munernas delaktighet i kommittéerna och deras verksamhet beaktades,
samt att en prövning skedde av kommittéernas behov av ökade resurser
för det utåtriktade, konsumentupplysande arbetet,

dels motionen 1971:1094 av fru Sundberg m. fl., vari hemställts att
riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att statens konsu-
mentråd förstärktes med fyra representanter för konsumenterna, att
statens konsumentråd ålades att framlägga förslag om sin framtida
verksamhet och uppgift, samt att de lokala konsumentkommittéerna
utsågs politiskt.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Konsumentvaruforskning och konsumentupplys-
ning för budgetåret 1971/72 anvisade ett reservationsanslag av 4 394 000
kronor,

2. att riksdagen skulle avslå motionerna 1971:80 och 1971:1094,
båda såvitt avsåg lokala konsumentkommittéer, samt motionen
1971:1085,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:80, såvitt den avsåg
inrättande av regionala reklimationsnämnder, samt motionen 1971:512,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1094, såvitt den avsåg
statens konsumentråd,

5. att riksdagen i övrigt, såvitt här var i fråga, skulle avslå motionen
1971:80 angående konsumentpolitiken.

Reservationer hade avgivits

3. såvitt gällde *lokala konsumentkommittéer* av herrar Regnéll (m),
Holmberg (m), Rydén (fp) och Möller (fp), som ansett att utskottet
under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1971:80 och 1971:1094, båda
såvitt de avsåg lokala konsumentkommittéer, samt i anledning av
motionen 1971:1085 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad
reservanterna anført om inrättande av lokala konsumentkommittéer,

4. såvitt gällde *regionala reklimationsnämnder* av herrar Regnéll (m),
Holmberg (m), Rydén (fp) och Möller i Göteborg (fp), som ansett att

Fredagen den
26 mars 1971

*Konsumentvaru-
forskning och kon-
sumentupplysning*

utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:80 i ifrågavarande del och motionen 1971:512 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört om allmänna reklamationsnämnden och om regionala reklamationsnämnder,

5. såvitt i övrigt gällde motionen 1971:80 angående *konsumentpolitiken* av herrar Rydén (fp) och Möller i Göteborg (fp), som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen med bifall i övrigt till motionen 1971:80, såvitt här var i fråga, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna i anslutning till motionen anfört angående konsumentpolitiken.

Herr MÖLLER i Göteborg (fp):

Herr talman! Den partimotion som vi i folkpartiet lagt fram i konsumentfrågorna spänner över ett brett stycke verklighet. Det är ett stort paraply till konsumenternas skydd som vi där spänner upp.

Tre hörnstenar vilar våra förslag på:

För det första en bättre upplysning. Det betyder ett konsumentverk i stället för den nuvarande uppsplittringen på många organ, där konsumenterna inte vet vart de skall vända sig. Det betyder också en konsumentkatalog till alla hushåll – alltså en broschyr om var man kan få fakta som konsument, var man kan få råd, hur man läser t. ex. en VDN-deklaration osv.

Den andra hörnstenen är ett bättre juridiskt skydd. Det behövs enklare förfaranden vid okomplicerade tvistemål, så att konsumenterna kan få sin rätt utan att riskera orimliga rättegångskostnader. Det behövs bl. a. också en lagstadgad varu- och tjänstedeklarationsplikt för vissa viktiga områden.

För det tredje behövs det en bättre organisation. Lokala konsumentkommittéer och regionala reklamationsnämnder är här viktiga punkter. En annan är utvidgad hemkonsulentverksamhet, åter en annan är en förstärkning av den allmänna reklamationsnämndens ställning. Här bör konsumentverket också nämnas. Ett sådant verk – som skulle omfatta statens institut för konsumentfrågor, statens konsumentråd och varudeklarationsnämnden – skulle bli en centralpunkt för konsumentarbetet i landet. Det skulle utöver förbättrad upplysning betyda en bättre organisation som med större kraft kunde verka till konsumenternas fördel och som själv kunde ta initiativ till lagstiftning och andra åtgärder.

Dessa är tre hörnstenar i en riktigare konsumentpolitik: bättre upplysning, bättre juridiskt skydd för konsumenten, bättre konsumentorganisation. Det är beklagligt att utskottsmajoriteten säger nej.

Det är beklagligt därför att förslagen sakligt är väl motiverade. Men det är särskilt beklagligt eftersom vi också vet att det är i de svagaste grupperna i samhället som man har svårast att fungera effektivt som konsument. Glesbygdsbefolkningen har ett mindre och mer svårtillgängligt varusortiment än den övriga befolkningen. De gamla har särskilda servicebehov och krav på speciella produkter, de handikappade likaså. Invandrarna som ännu inte behärskar svenska är en annan eftersatt grupp, som i konsumenthänseende befinner sig i ett motlut.

Den upplysning och det stöd som getts har i praktiken mest kommit storstadsbefolkningen och redan konsumentmedvetna personer till del. Det är delvis naturligt att det blir så – till en början, men när man märker det måste speciella insatser göras för att häva den ensidigheten. I linje med vår politiska tradition att stödja eftersatta grupper av olika slag är vi från socialliberalt håll angelägna att driva på för att förverkliga en konsumentpolitik som bättre än nu når ut till landets *alla* grupper.

Utskottsmajoriteten säger till allt detta att frågorna behandlas eller kan beräknas bli behandlade av konsumentutredningen. Vi är inte nöjda med det förhållandet. Utredningens egen tidsplan, och därtill en rimlig remisstid, gör att efter utredningens nästa betänkande kan proposition föreligga först till vårriksdagen 1972. Det betyder att man får vänta med ikraftträdande till 1 juli 1972 eller eventuellt ännu längre på vissa punkter.

Vad vi vill är att man genom en deklaration från riksdagen gör en viljeyttring på väsentliga områden av konsumentpolitiken och begär förslag från Kungl. Maj:t. Att dessa förslag ibland kan behöva framläggas i etapper är klart; en finputsning kan ske senare. Men vi vill göra de ändringar och förorda de riktlinjer som i dag är uppenbart lämpliga och till konsumenternas gagn.

Är detta inte att föregripa en utredning, kan det sägas – som det också sades av socialdemokrater i utskottet. Jo, i viss mån är det så. Och det ville de inte vara med om. *Men är det inte det socialdemokratin då och då gör själv, när det passar den?* En reklamutredning sitter. Ändå kastar regeringen fram ett förslag om annonsskatt, diskriminerande mellan de olika tidnings- och tidskriftstyperna. När det gäller att lägga skatt på pressen, då kan man föregripa en utredning hur snabbt som helst. Men när det gäller att stödja konsumenter med effektiv information, bättre juridisk ställning och en slagkraftigare organisation till hjälp, då säger man nej.

Man säger alltså nej till våra förslag, som i korthet gäller följande:

1. Statlig konsumentverksamhet, koncentrerad till ett konsumentverk.
2. Lagstadgad varu- och tjänstedeklarationsplikt på ur konsument-synpunkt väsentliga områden.
3. En utvidgad hemkonsulentverksamhet på det sätt som vi föreslagit.
4. Lokala konsumentkommittéer av kommunal nämndkaraktär och med allsidig sammansättning.
5. Auktorisation av vissa garantiförpliktelser och vissa bestämmelser om prisangivelser.
6. En förstärkt och förbättrad reklamationsnämnd.
7. Införande av regionala reklamationsnämnder.
8. Förenklade regler för okomplicerade tvistemål.
9. Initiativ från svenskt håll till förmån för en internationell dokumentationscentral för varufakta.
10. En konsumentkatalog med information till alla hushåll i landet. Detta är de viktiga förslag och synpunkter vi för fram.

Herr talman! Det principiella argumentet att en utredning sitter håller inte, som jag nyss visade. I själva verket vänder socialdemokraterna

argumentkappan efter vinden. Anses en sak oviktig – ja, då hindrar en utredning. Är den viktig – då är en utredning inget hinder. Det hela visar bara att konsumentpolitiken tydligt upplevs som mindre viktig än t. ex. en annonsskattepålaga.

Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 3, 4 och 5.

I detta anförande – under vilket herr förste vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar – instämde herrar Andersson i Örebro och Rydén (båda fp).

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Under punkten 14 i näringsutskottets betänkande nr 3 har behandlats motionen 1094, vilken tar upp frågan om de lokala konsumentkommittéerna. Till betänkandet finns fogad en reservation i vilken yrkas bifall till denna motions krav på att de lokala konsumentkommittéerna skall utses på samma sätt som andra kommunala nämnder och styrelser. Att de lokala konsumentkommittéerna har en funktion att fylla har visats inte minst genom ökningen av det antal ärenden som behandlats av de försöksvis inrättade kommittéer som nu arbetat ett par år.

För den enskilde konsumenten är det betydelsefullt att kunna vända sig till någon inte alltför avlägsen person eller instans och få hjälp med olika problem. Det kan gälla avtalsvillkor, reklamationer eller tvksamhet vid inköp av kapitalvaror. Vi anser det vara viktigt att dessa kommittéer får den auktorisation som en fast förankring i den kommunala verksamheten innebär. På det sättet kan också garanti skapas för att representationen i kommittéerna blir allsidig.

Det allt starkare kravet på ett ökat konsumentinflytande i vad gäller den kommunala verksamheten innebär också ökade uppgifter för dessa kommittéer. Inflytandet gäller såväl planfrågor inom kommunen som uppbyggnaden av olika servicefunktioner. Det kan t. ex. gälla butiks-etablering, skol- och daghemsbyggen eller utformningen av fritidsområden. Uppgifter kommer med all säkerhet inte att saknas.

Beklagligt är det dock att konstatera att reservanternas i sin motivering i reservationen 3 gjort ett förhastat uttalande. de säger om konsumentkommittéerna:

”Såsom lokala kontaktorgan för ett centralt konsumentverk kan de spela en viktig roll både genom att förmedla lokala erfarenheter och synpunkter till konsumentverket och genom att bidra till en effektiv spridning av upplysningsmaterial från konsumentverket.”

Vi har inget centralt konsumentverk i vårt land, och från moderata samlingspartiets sida har vi definitivt inte uttryckt någon önskan att inrätta ett sådant. Det är därför anmärkningsvärt att reservanternas här utan vidare förutsätter att konsumentkommittéernas uppgifter skall knytas till något som ännu inte finns annat än omnämnt i en lägesrapport utgiven av den sittande konsumentutredningen.

Risk finns i stället att just bildandet av ett statligt konsumentverk kan komma att undergräva konsumenternas möjligheter att själva påverka utvecklingen. Talet om en aktiv konsumentupplysning har blivit allt

svagare, och det må förlåtas mig om jag misstänker att man låtit den låten tystna för att bättre kunna motivera att ett statligt verk skall träda in och fatta avgörande beslut såväl om våra behov som om vilka varor som skall produceras för att tillfredsställa desamma.

Herr talman! När jag nu yrkar bifall till reservationen 3 vid punkten 14 vill jag samtidigt beklaga att reservanterna i sin skrivning kommit att spekulera i framtida politiska ställningstaganden. Jag vill därtill, herr talman, yrka bifall till reservationen 4 vid punkten 14 med de motiveringar som framförts i reservationen.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Den tävlan i intresse för konsumentfrågor som här visats upp är ganska opåkallad. Jag tror att vi alla är mycket intresserade av dessa frågor, och inte minst statsmakterna. Det visar de pågående utredningarna. Jag kan peka på konsumentutredningen, de sakkunniga rörande lagstiftningen om köp av lös egendom och generalklausulutredningen. Allt detta visar att dessa frågor är föremål för uppmärksamhet.

De flesta av de frågor som tas upp i reservationerna här behandlas emellertid just av konsumentutredningen, och det är för utskottet och säkerligen även för motionärer och reservanter bekant att denna utredning väntas komma med förslag under våren 1971. Det mesta av det som yrkas här är sådant som läckt från utredningen. Man vet vad den kommer att föreslå och då motionerar man om dessa populära ting.

Herr Möller i Göteborg säger att socialdemokraterna handlar som de vill – ibland är utredningar bra att ha, ibland är de inte så bra att ha. Låt mig säga att jag inte tror att socialdemokraterna handlar på det sätt som herr Möller gör, då han i sina motioner endast tar till uppslag sådana saker som han lyckats luska ut att en utredning kommer att föreslå under våren. Ett sådant sätt att handla finner utskottet ganska litet värt, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag. Må herr Möller hitta bättre motionsuppslag än att begära att vi skall läsa oss för sådant som en utredning kommer att föreslå i vår.

Herr MÖLLER i Göteborg (fp):

Herr talman! Motionen 80 är ju en partimotion och inte min egen – den är alltså t. o. m. ännu bättre, herr Svanberg.

Jag fick inget motargument mot det förhållandet, att fastän socialdemokraterna ibland mycket snabbt bryter en utrednings arbete såsom i fråga om annonsskatten vill de inte göra det i fråga om konsumentpolitiken – det är viktigt att slå fast den saken.

Konsumentutredningen kommer att framlägga ett betänkande – det blir inte utredningens sista – troligen i maj. Men en hel del frågor tas inte upp i denna utredning. Jag har låtit riksdagens upplysningstjänst kontrollera hur det ligger till därvidlag. Enligt det besked som jag har fått tar man inte ställning till vissa punkter.

Vi kan se på detta i samband med utskottsmajoritetens utlåtande. Där missköter majoriteten sig. Den skriver: "Vid sin prövning av de statliga konsumentorganens uppgifter och organisation behandlar konsumentutredningen givetvis även reklamationsnämnden. Utskottet avstyrker

därför – – –”, och så avstyrker man motionen om regionala reklama-
tionsnämnder. Men, herr talman, riksdagens upplysningstjänst slår fast i
ett yttrande denna månad om konsumentutredningen: ”Bestämmelser för
prisangivelser har av utredningen lämnats åsido med hänvisning till pris-
och kartellnämndens nyligen inledda kampanj på området. Inte heller
reklamationsfrågorna har prövats närmare av utredningen.”

Det kan man kalla för en piruett. Utskottsmajoriteten avstyrker ett
förslag gällande reklimationsfrågor därför att det ”givetvis” behandlas av
konsumentutredningen – som emellertid inte behandlar förslaget utan
har skjutit det på framtiden.

Herr Svanberg nämnde i sitt anförande köplagsakkunniga. De håller på
minst hela 1971, kan vi läsa i riksdagsberättelsen. Han nämnde också
generalklausulutredningen. Även den pågår hela 1971. Vi vet alla vad det
betyder – det kan ta mycket lång tid innan den blir klar. Det var inte
heller så länge sedan den senare utredningen tillsattes.

Nej, jag kan helt enkelt konstatera att inställningen är att om man vill
ha en puff framåt för en sak går man från socialdemokratiskt håll med på
det, om man t. o. m. vill puffa innan en utredning är färdig kan man göra
det ibland, men ibland – som i denna fråga – passar det inte alls. Det är
en attityd av ”vad far gör är alltid rätt”. Eller om man nu i
könsrollsdebattens berättigade klimat skall säga att ”vad mor gör är alltid
rätt”!

Det är inte på det sättet som vi har velat se denna sak. Vi har tagit upp
en mängd frågor av vilka en del nu inte alls behandlas av konsument-
utredningen. Jag har fler informationer på den punkten om sådana
efterlyses.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Jag finner fortfarande väldigt liten anledning att gå in på
detaljspörsmålen, men jag skall ge herr Möller i Göteborg ett råd. Han
tvekade om huruvida det var far eller mor som gjorde rätt. Hans
argument är så pass gamla att jag föreslår att han talar om farmor.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels
reservationen nr 3 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra
propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Möller i
Göteborg begärt votering upplästes och godkändes följande voterings-
proposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i
betänkandet nr 3 punkten 14 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Möller i Göteborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 186
Nej - 86
Avstår - 11

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Möller i Göteborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 14 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Möller i Göteborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 189
Nej - 85
Avstår - 7

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herrar Rydén och Möller i Göteborg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Möller i Göteborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 14 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herrar Rydén och Möller i Göteborg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Möller i Göteborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat.

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Konsumentvaru-
forskning och kon-
sumentupplysning*

Fredagen den
26 mars 1971

Ja — 221
Nej — 55
Avstår — 6

*Bidrag till Svenska
turisttrafikförbundet*

Punkterna 15 — 17

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 18

Bidrag till svenska turisttrafikförbundet

Kungl. Maj:t hade (punkten F 1, s. 54—57) föreslagit riksdagen att till Bidrag till Svenska turisttrafikförbundet för budgetåret 1971/72 anvisa ett anslag av 5 254 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats

dels motionen 1971:437 av herr Helén m. fl., vari hemställdes att riksdagen skulle

1. i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att motionen överlämnades till sakkunniga för planering av turistanläggningar och friluftsanordningar m. m. för att dess synpunkter skulle bli beaktade i kommitténs fortsatta utredningsarbete, samt

2. för budgetåret 1971/72, utöver i statsverkspropositionen föreslaget bidrag, såsom bidrag till Svenska turisttrafikförbundet anvisa: a. 100 000 kronor avsedda för utvärdering av hittills vunna erfarenheter av utlandskampanjerna, b. 100 000 kronor att inom ramen för förbundets utlandskampanjer användas för försöksverksamhet i Norge och Nederländerna, c. 200 000 kronor till ytterligare förstärkning av "Sverige Nu"-kampanjen och d. 200 000 kronor för täckande av de automatiska kostnadsökningar förbundet måste vidkännas,

dels motionen 1971:978 av herr Andreasson,

dels motionen 1971:1072 av herr Holmberg m. fl., vari hemställdes att riksdagen till Bidrag till Svenska turisttrafikförbundet för budgetåret 1971/72 skulle anvisa ett anslag av 6 254 000 kronor,

dels motionen 1971:1078 av herr Josefsson i Halmstad,

dels motionen 1971:1099 av herrar Åsling och Stjernström, vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning av förutsättningarna att genom skilda åtgärder aktivera turistnäringens marknadsinsatser i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1971:437 i vad den avsåg medelansvisning samt motionen 1971:1072 till Bidrag till Svenska turisttrafikförbundet för budgetåret 1971/72 anvisade ett anslag av 5 254 000 kronor,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:437 i vad den avsåg överlämnande av motionen till sakkunniga för planering av turistanläggningar och friluftsanordningar m.m.,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:978 om utredning angående turistnäringen,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1078 om vissa utredningar angående turistnäringen,

5. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1099 angående marknadsföringen av turistnäringen.

Reservationer hade avgivits

6. såvitt gällde *medelsanvisningen* av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Holmberg (m), Sjönell (c) och Rydén (fp), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1971:437 såvitt den avsåg medelsanvisning samt med bifall till motionen 1971:1072 till Bidrag till Svenska turisttrafikförbundet för budgetåret 1971/72 anvisade ett anslag av 6 254 000 kronor,

7. såvitt gällde *utredning om turistnäringen* av herrar Börjesson i Glömminge, Gustafsson i Byske och Sjönell (alla c), som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1971:1099 hos Kungl. Maj:t hemställde att motionen för beaktande överlämnades till de sakkunniga för planering av turistanläggningar och friluftsområden m. m.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Den punkt vi nu behandlar gäller ju anslaget till turismen och frågor angående möjligheterna att aktivisera större turism inom landet.

Allteftersom fritiden ökar för människorna kommer säkerligen viljan att förflytta sig till annan ort, att uppleva sin fritid inom en annan miljö än där man har sin bostad eller sin arbetsplats. Vi kan nog räkna med att denna tendens kommer att öka undan för undan allteftersom, såvitt man kan se, fritiden ökar för de breda lagren i samhället – och naturligtvis även för de övriga. Det är genomförandet av förlängd semester m. m. hos de breda lagren som i stort sett har medverkat till att turismen har fått en sådan kraftig ökning, tillsammans med det förhållandet att turisterna har blivit bilburna.

När man befarar att turistunderskottet gentemot utlandet kommer att uppgå till ca 2 000 miljoner, är man i en ekonomisk situation som man allvarligt måste begrunda. Vi kan inte komma ifrån att denna mellanskillnad i turistbalansen är en ren kapitalexport och utgör ett allvarligt glapp i valutasituationen.

I reservationen 6 har vi följt upp ett yrkande av herrar Holmberg och Johannes Antonsson m. fl. om en ökning av anslaget till Svenska turisttrafikförbundet med 1 miljon kronor. det är väl ofrånkomligt att allt vad som görs för att stärka turismen inom landet är oerhört värdefullt för vår svenska ekonomi. Vi vet att den svenska turismen har en väldigt svår konkurrens, därför att konkurrensen utgörs av klimatiska förhållanden, och då är det inte lätt att med organisatoriska åtgärder nå den fulla effekten, om man inte samtidigt har tillräckliga resurser. Vi kommer väl

Fredagen den
26 mars 1971

*Bidrag till Svenska
turisttrafikförbundet*

aldrig ifrån att svenskarna kastar längtande blickar mot de tempererade områdena – Medelhavet, kanske Västindien osv. Det kommer alltid att förbli en stor konkurrens där.

Men vi har många områden inom landet som är och i ännu högre grad skulle kunna bli utomordentliga turistorter, om det allmänna gör en tillräcklig satsning och ger tillräckligt stöd. Det är mycket stora områden i Norrland, men det är också områden i södra Sverige och i synnerhet våra stora ölandskap – Öland och Gotland - i Östersjön.

Under denna punkt behandlas också motion nr 1099 av herrar Åsling och Stjernström som hemställer om en utredning av förutsättningarna att genom skilda åtgärder aktivera turistnäringens marknadsinsatser. Vi har i reservation nr 7 stött denna motion genom att föreslå att den skall överlämnas till de sakkunniga för planering av turistanläggningar och friluftsområden m. m., vilka ju har sin ordförande i denna kammare. Den Åslingiska motionen siktar på Norrland, men den kan och bör naturligtvis appliceras också på andra områden inom vårt land och även på områden i södra Sverige.

Det är givetvis kapitalfrågorna som är den springande punkten när det gäller turismen, därför att den enskilde investeraren vill ha avskrivningar och ränta på det investerade kapitalet. Och turismen är en osäker faktor. Man skulle kunna likna den vid en fiskare som ger sig ut på fiske och inte vet hur mycket fisk som skall nappa. Har man en turistanläggning vet man inte vad turisterna anser om den ett kommande år, när man står i säsongens början. Och det märkliga är att turisterna också ändrar smakriktning, ändrar tycke år från år. Detta kan mätas på souvenirerna. Om turisterna ett år har glaset som förstahandsinköp i souvenirbutiken kan det nästa år hända att ingen vill ha glas. Man frågar sig: Vad är det för en egendomlig bacill som sprider sig genom turismen, där alla i stort sett uppträder likadant?

Därför kommer svårigheterna att bestå för den enskilde företagaren inom turistbranschen – en del kallar den felaktigt för turistindustrin, men något sådant är det ju inte fråga om. Denna sida kan svårigen klaras utan ett kraftigt stöd från det allmänna.

Det är ju oerhört värdefullt att man får hit den mera penningstarka delen av turismen – dollarturister och många andra – som cirkulerar i Europa. Men de är vana vid fina anläggningar. De är vana vid standarden på de hotell som har byggts upp runt om i världen, och de har samma krav när de kommer hit. Men även om vi lyckas rusta upp våra turistanläggningar så att de blir av god klass, måste ändå marknadsföring utåt och inom landet komplettera denna upprustning.

Nu har det frågats vad vi skall göra åt underskottet i turistbalansen, och många menar att vi skall lägga skatt på turistresor. Jag tror också att det i år liksom tidigare år har väckts motioner om den saken. Men även om vi gör det – och det kanske kan vara motiverat – tror jag ändå inte att vi kan dirigera turisterna på det sättet. Det måste alltid finnas en aktiv marknadsföring också.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationerna 6 och 7.

I detta anförande instämde herrar Eriksson i Ulfsbyn, Bengtsson i Göteborg, Pettersson i Kvänum, Andreasson och Håkansson (samtliga c).

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Bidrag till Svenska
turisttrafikförbundet*

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Även jag vill helt allmänt instämma i herr Börjessons i Glömminge synpunkter, och jag skall här bara göra en konkretisering av de allmänna synpunkter som jag har på dessa problem.

Vi är väl överens om att Svenska turisttrafikförbundet behöver pengar för att klara sina uppgifter. Det skiljer 1 miljon kronor mellan våra förslag, och för de pengarna kan man göra ganska mycket. För det första blir underskottet i vår turistbalans allt större. Det beräknas i dag vara 2 miljarder kronor. Det gäller verkligen att minska det underskottet.

För det andra gäller det att stimulera den inhemska turismen och därigenom ta vara på det kapital som är investerat i privat och allmän turistservice i vårt land. Turistnäringen har det nu mycket besvärligt. Vi behöver bara se på den stora överkapacitet som för närvarande finns i våra hotellkedjor och vid alla andra anläggningar. Standarden där är mycket förnämlig, men kapaciteten är inte utnyttjad i tillräcklig grad. Det är dålig ekonomi att ha det på det sättet.

För det tredje ingår det i våra regionalpolitiska strävanden att ge glesbygderna bättre existensmöjligheter. Det är en mycket viktig sak. I det arbete som vi där bedriver ingår också att för glesbygdens skull skapa utrymme för de existensmöjligheterna på turismens område.

För det fjärde måste den tyvärr ganska lilla turistström som kommer till vårt land erbjudas sådan service att vi stimulerar turisterna till förnyade besök och förstärker resandeströmmen.

För det femte är Sveriges anseende utåt också beroende av vår marknadsföring, och i dag fordras det min själ att vi har en ordentlig marknadsföring! Man har en känsla av att Sverige liksom står vid sidan om i olika sammanhang. Det skall vår marknadsföring förbättra.

För det sjätte tillhör jag inte dem som vill leka exklusiv statsmedborgare i kungariket Sverige och i nåder se turister från andra länder komma hit. Om vi skall kunna tala om att Sverige är ett land med hög standard är det vår skyldighet att erbjuda besökare som kommer till vårt land en så förnämlig service som möjligt. Vi ställer i det avseendet krav på andra länder; vi skall ställa samma krav på oss själva.

Utöver det anförda skulle en rad andra skäl också kunna andragas på samma tema, men jag skall avstå från det.

Vad gäller det anslag till Svenska turisttrafikförbundet som utskottet har tillstyrkt är det som vi vet av en storleksordning, som tvingar förbundet att skära ned en del av sin verksamhet. Det s. k. tillägget är i huvudsak bara en omföringspost. Det är i och för sig ganska märkvärdigt att så sker i dag, 1971, när statsutskottet i sitt utlåtande nr 10 år 1970 sade klart ifrån att detta skall göras i en positiv anda och föreslog riksdagen att som sin mening ge detta till känna. Då tar man upp hela denna problemställning, och så blir resultatet i stället en försämrad service i detta avseende. Mot den bakgrunden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 6.

Fredagen den
26 mars 1971

*Bidrag till Svenska
turisttrafikförbundet*

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Vi tycks ju alla vara överens om turismens vikt och betydelse både för vårt land och för vårt folk. icke mindre än fem motioner med partibeteckningarna fp, c, m och s har avlämnats i det ärende som nu ligger på riksdagens bord för behandling. Alla är dessutom positiva till själva sakfrågan, dvs. till stöd åt turismen.

Näringsutskottet har tolkat sin uppfattning på följande sätt: "Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är synnerligen väsentligt att turistnäringen stimuleras i syfte såväl att främja inlandsturismen som att öka antalet turister från utlandet."

I fråga om behovet av en nödvändig utveckling av hela turistnäringen och planering av turistanläggningarna har utskottet gjort vederligt att den sittande turistutredningen uppmärksammat dessa frågor, varför jag här inte behöver ytterligare utveckla den delen av folkpartiets partimotion nr 437. Det som däremot kan bli bekymmersamt är att utredningen har fått så stora och tidskrävande uppgifter att risk finns att det kan dröja alltför länge innan exempelvis Gotland och Öland och de sydöstra trakterna av vårt land över huvud taget kommer in i fokus för utredningens bedömning. Därmed kan viktiga värden gå till spillo innan åtgärder vidtas just i dessa områden, som ur svensk turistsynpunkt är synnerligen viktiga.

Vad som däremot sägs om behovet av ytterligare förstärkning av Svenska turisttrafikförbundet för att dels kunna genomföra den s. k. Sverige Nu-kampanjen, dels kunna fortsätta med de utlandskampanjer som förbundet började med för några år sedan, är något mer förbryllande. Departementschefen anför i propositionen att kampanjen Sverige Nu bör fortsätta under åren 1971 och 1972. Inte heller utskottet anför någon avvikande mening på den punkten. Handelsministern har ju dessutom i ett interpellationssvar just i dag bekräftat denna sin uppfattning.

Men när man så kommer fram till frågan om att finansiera dessa kampanjer, då anser sig varken departementschefen eller utskottet kunna vara med längre. Förbundet föreslås få en ökning av 50 000 kronor för det kommande budgetåret. Det innebär i runt tal 1 procent på förbundets tillgängliga operativa medel. Och detta skall räcka till att klara alla de kostnadsökningar förbundet måste vidkännas. Här har man ju inte någon automatisk möjlighet att klara löneökningar och motsvarande kostnadsökningar.

När man då kommer fram till frågan om finansiering av dessa önskvärda kampanjer så säger såväl departementschefen som utskottet att turistnäringen bör ta en ökande andel av kampanjens finansiering. Vi har tidigare i dag behandlat den aspekten på frågan, men jag måste ändå upprepa frågan: Hur är detta möjligt i det läge turistnäringen nu befinner sig? Det är verkligen för mig svårt att förstå. Därtill kommer att en inte ringa del av turistnäringens bidrag till Sverige Nu-kampanjen kommer från regionala turistorganisationer, och dessa får ju till väsentlig del sina pengar från landsting och primärkommuner. År 1970 t. ex. fick Svenska turisttrafikförbundet 600 000 kronor i statliga medel. I övriga medel inflöt 507 230 kronor. Av dessa 507 230 kronor kom inte mindre än 263 500 från regionala turisttrafikförbund, dvs. till mycket stor del just

från landsting och primärkommuner. Övriga turistintressenter satsade 186 700 kronor och övriga intressenter över huvud taget 57 030 kronor. Det blir således bara, menar jag, att överföra en del av kostnaderna från staten till landstingen och primärkommunerna.

Andra intressenter skulle kunna nämnas i detta sammanhang, exempelvis SJ som också stödjer denna kampanj. Det är inte troligt att SJ har särskilt mycket medel över efter den situation man befunnit sig i.

Jag vill slutligen erinra om att de medel som för nästa budgetår står till Svenska turisttrafikförbundets förfogande blir mindre än under nuvarande budgetår. Förbundet kan självfallet bli tvingat att avskeda en viss del av sin personal. Men samtidigt sägs från statens sida – och staten är ändå den väsentliga finansären av förbundets verksamhet – att det är angeläget att kampanjerna fortsätter. Jag kan inte se att den här ekvationen riktigt går ihop.

Handelsministern anförde tidigare i dag i sitt svar på min interpellation:

”Det finns också skäl att erinra om att en speciell kampanj startade i fjol för att svenskarna skall utnyttja det egna landets turistresurser bättre. De av interpellanterna berörda anläggningarna torde dra stor nytta av denna kampanj, eftersom de nästan uteslutande är beroende av den svenska marknaden. I årets statsverksproposition förordar jag att kampanjen skall omfatta tre år. Den sammanlagda statliga insatsen” – dvs. för alla tre åren – ”blir 1,4 miljoner kronor. Jag hoppas att turistnäringens företag och organisationer kraftfullt samverkar i kampanjen som bedrivs av Turisttrafikförbundet. Jag tror att de berörda företagens framtid i hög grad är beroende av att deras tjänster marknadsförs på ett bättre sätt än hittills.”

Herr talman! Om riksdagens majoritet ända går på utskottets linje och inte beviljar de ytterligare medel som reservanterna förordar, kan jag för min del inte tolka det på annat sätt än att vi inte är intresserade av att utveckla turismen i vårt land. Jag tror inte att vare sig handelsministern eller utskottets herr ordförande vill motsäga mig på den punkten.

Jag ber slutligen att få yrka bifall till reservationen 6 vid punkten 18 i näringsutskottets betänkande nr 3.

I detta anförande instämde herr Hamrin (fp).

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Med anledning av vad den sista ärade talaren slutade sitt anförande med vill jag först säga att detta är en något för pessimistisk synpunkt. Jag tror inte att utskottets förslag, som innebär ett tillstyrkande av propositionen, tyder på att man inte är intresserad av turismen eller att man på något sätt är beredd att rusta ned.

Jag vill också peka på att det just nu pågår ett par utredningar, som sysslar med dessa problem på ett mycket intensivt sätt, nämligen de sakkunniga för planering av turistanläggningar och friluftsområden och – i synnerhet gäller detta den senare reservationen – glesbygdsutredningen. Jag vill framhålla att det här förefinns ett intresse och att just Svenska turisttrafikförbundet får 95 procent av sina utgifter täckta genom medel

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Bidrag till Svenska
turisttrafikförbundet*

från staten. Det visar väl att statsmakterna inte är särskilt negativa till turismen. Att sedan anslaget i år är ungefär detsamma som i fjol är helt riktigt. Man menar att ungefär samma verksamhet kan bedrivas i det nuvarande budgetpolitiska läget som förra året.

Låt mig helt generellt säga att det självklart går att göra av med en miljon kronor till här. Man skulle t. o. m. säkerligen kunna använda pengarna på ett relativt vettigt sätt. På många punkter i årets budget fanns det kanske anledning att ge 1, 2 eller 3 miljoner kronor till, men regeringen har gjort en prioritering av tillgängliga resurser. Jag finner inte att man kan peka på just detta såsom den absolut väsentligaste punkten där man kan ändra prioriteringen.

Man talar särskilt om Sverige Nu-kampanjen i utlandet, som i och för sig är väldigt värdefull. Den är avsedd att fortsätta också nästa år, men man förutsätter där att turistnäringen står för en ökad andel av kostnaderna. För 1971 finns 400 000 kronor i fondmedel. För 1972 beräknar man att det bara finns 100 000 kronor kvar, och därför tar man upp 300 000 kronor över budgeten. Det innebär ungefär samma verksamhet. Utskottets motiv för att tillstyrka propositionen är att det har skett en väsentlig förstärkning här av resurserna för Svenska turisttrafikförbundet under senare år. Verksamheten är rätt omfattande. I nuvarande budgetläge finner vi inte anledning att plussa på med ytterligare en miljon kronor. I ett annat budgetläge kan frågan säkerligen tas upp på nytt.

Vad sedan gäller den senare reservationen, vari begärs att vissa motioner överlämnas till den sittande utredningen, vill jag betyga att det i dessa motioner finns flera väsentliga synpunkter.

När det gäller vår turistbalans är det inte bara fråga om att vi skall få flera utlänningar att besöka Sverige. Lika viktigt är det ju att flera svenskar väljer att semestra hemma i Sverige i stället för att åka utomlands, därför att det inte finns turistanläggningar här. I det sammanhanget finns en del tänkvärda tankar.

Jag vill beträffande denna fråga hänvisa till vad utskottet skriver i sitt betänkande: "Utskottet har inhämtat att de frågor som tas upp i motionen redan är föremål för de sakkunnigas uppmärksamhet." Vi anser det därför vara en överloppsgärning att överlämna dessa motioner, även om de tar upp väsentliga ting, eftersom utredningen redan sysslar med dessa saker.

Med detta vill jag kraftigt dementera påståendet att vi inte skulle vara intresserade för turismen. Vi finner dock att den anslagsgivning som sker i år är acceptabel. Vi kan inte medverka till att på denna punkt plussa på med en miljon kronor.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **LOTHIGIUS** (m):

Herr talman! Det är någonting som inte stämmer i resonemanget från utskottets ärade ordförande. För det första är detta en produktiv investering. För det andra har utskottets ordförande ju erkänt att vår svenska ekonomi är synnerligen svag. Riksdagen – och nu ber jag att få läsa in detta i kammarens protokoll – uttalade i statsutskottets utlåtande

nr 10 år 1970 följande:

”Utskottet finner det angeläget att inlandsturismen stimuleras och fäster stort avseende vid att den av turisttrafikförbundet inledda kampanjen målmedvetet genomförs och fullföljs. — — —

Enligt vad utskottet erfarit kommer Kungl. Maj:ts sedanigångsättningen av årets kampanj och den mer detaljerade uppläggningsen av densamma kan bedömas att pröva frågan om bidrag för en fortsättning av kampanjen. Det har upplysts att medel från handels- och sjöfartsfonden skall kunna disponeras för ändamålet.

I detta sammanhang vill utskottet framhålla att något omedelbart utslagsgivande resultat av den nyligen inledda kampanjen knappast är att vänta. Utskottet delar således helt motionärernas uppfattning att en kampanj av detta slag bör slås ut över flera år för att få avsedd effekt. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:ts kommande prövning av ärendet görs i en positiv anda och föreslår att riksdagen som sin mening ger detta till känna för Kungl. Maj:t.”

Och vad är det som har hänt, herr talman? Jo, man har i verkligheten minskat anslaget på grund av den omkostnadsökning som skett. Man kan alltså inte fullfölja Sverige Nu-kampanjen såsom riksdagen föregående år har förutsatt.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Herr Svanberg säger att han inte kan se att det finns någon anledning att bedöma detta som en nedrustning och att det föreslagna anslaget skulle vara acceptabelt. Det är mycket svårt att förstå det resonemanget att han säger dels att han är positivt inställd, dels att det, när det gäller möjligheterna för det förbund som har fått uppdraget att genomföra kampanjen, är acceptabelt med en höjning av totalt 50 000 kronor för ett helt budgetår. Och det gäller förbundet i dess helhet med en budget på ca 5 miljoner kronor.

Sedan säger herr Svanberg: Det går att göra av med pengar, med 1 miljon till. Det är inte närmast fråga om bara att göra av med pengar, det är fråga om att kunna genomföra den plan som vi önskar skall genomföras. Då fordras dessa pengar — så enkelt anser jag det vara. 400 000 kronor i anslag, det är samma summa som föregående år, sades det. Ja, det är samma summa, men man kan ändå inte under 1972 få lika mycket utfört för 400 000 kronor som man fick under 1971. Så är det absolut!

Utskottets ordförande sade till sist: Vi har gått på regeringens linje, därför att förbundet har fått en verksam förstärkning under senare år. Ja, det är riktigt, men förstärkningen avser att med hjälp av dessa punktinsatser, dels ”Sverige Nu”-kampanjen och dels en fortsättning av utlandskampanjerna, ge det stöd som just för närvarande anses synnerligen behövligt för svenskt turistliv. Då kan man inte säga att det i och för sig är en verksam förstärkning. De medel som givits på detta sätt är sådana som ställts till förfogande för ett särskilt uppdrag. Därför har jag fortfarande mycket svårt att förstå utskottets majoritet i detta sammanhang och jag vidhåller mitt yrkande.

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Bidrag till Svenska
turisttrafikförbundet*

Fredagen den
26 mars 1971

*Bidrag till Svenska
turisttrafikförbundet*

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Det finns i sak inte mycket att tillägga i detta sammanhang. Jag vill dock säga till vännen Lothigius att jag inte i och med detta har erkänt att Sverige har en urusel ekonomi, utan jag har sagt att vi har ett budgetläge som är ansträngt. Jag har i denna kammare varken hört eller sett att herr Lothigius har föreslagit några ökningar av statens inkomster genom nya skatter eller något sådant, vilket det är fråga om. Vi har en summa pengar att röra oss med, och de pengarna har fördelats i en budget. Skall vi göra av med mer pengar skall vi skaffa fram dem också. Mer än så sade jag inte om Sveriges dåliga ekonomi.

Sedan har herrarna mycket svårt att förstå vad utskottet anfört och vad jag säger. Det är väl ändå så att denna kampanj fortsätter. Jag vill citera direkt ur statsverkspropositionen, där denna kampanj behandlas. Handelsministern anför:

”Jag anser liksom förbundet att kampanjen bör fortsätta under åren 1971 och 1972 men förutsätter att turistnäringen tar en ökande andel av kampanjens finansiering. För år 1971 har 400 000 kronor anslagits av fondmedel. För en fortsättning under år 1972 kan endast 100 000 kronor anslås av fondmedel. En medelsanvisning över riksstaten blir nödvändig. Jag beräknar 300 000 kronor här för.”

Man fullföljer alltså denna kampanj. Det är väl riktigt att man inte utökar den. Man kan inte få alla de pengar man behöver. Jag sade att man kan göra av med 1 miljon kronor, jag sade t. o. m. att man säkerligen kan använda dem på ett vettigt sätt. Men det är här som på så många andra punkter: Vi har en stram budget i år och det här är ett av områdena som berörs därav. Det här är inte att skrota ned någonting, det är att fullfölja en kampanj som påbörjats – och fullfölja den inom den begränsade ram vi har. Mer gäller det inte i detta fall. Det är inte någon fientlighet mot turismen. Kom ihåg att Turisttrafikförbundet ändå får 95 procent av sina kostnader täckta av staten. Det finns fler intressenter!

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Jag vill bara anmäla till utskottets ordförande att jag förra veckan föreslog en prutning med 114 miljoner kronor. Jag har alltså god täckning för denna miljon.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Vi har inte svårt att förstå vad herr Svanberg säger. Måhända blir det något svårare att förstå vad herr Svanberg menar, när han samtidigt säger att han vill stödja en sak men inte vill ge tillräckliga medel. På den punkten är det litet svårare att förstå herr Svanberg.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Ekinge att jag i regel menar vad jag säger. Det gör jag i det här fallet också. Märkvärdigare är det inte.

Om riksdagen hade tagit det där förslaget om en prutning på 114 miljoner kronor, herr Lothigius, då hade vi varit i ett annat läge i dag. Nu är det inte så, utan de 114 miljonerna utgår. Följaktligen har vi inte någon miljon fri till detta.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Glömminge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 18 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	142
Nej	—	134
Avstår	—	3

Herr Fågelsbo (c) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Mom. 2 – 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Glömminge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 18 mom. 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Glömminge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	203
Nej	—	65
Avstår	—	15

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

---

*Bidrag till Svenska
turisttrafikförbundet*

§ 8 Skattemotsvarigheten för postbanken

Föredros näringsutskottets betänkande nr 4 i anledning av motion angående skattemotsvarigheten för postbanken.

I motionen 1971:1065 av herr Brundin m. fl. hade hemställts att riksdagen skulle besluta

1. att vid beräkning av postbankens skattemotsvarighet hänsyn även togs till kommunal utdebitering,
2. att en utredning tillsattes med uppgift att föreslå ett system för ersättning till kommunerna för utebliven skatteintäkt.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1065.

Reservation hade avgivits av herrar Regnéll (m), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Sjönell (c), Möller (fp) och Hovhammar (m) samt fru Hambraeus (c), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1971:1065 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört rörande skattemotsvarigheten för postbanken.

Herr REGNÉLL (m):

Herr talman! När man läser rubriken till detta betänkande – skattemotsvarigheten för postbanken – tycker man väl att ärendet ser mycket speciellt ut, men i själva verket har frågan viktiga principiella aspekter. Det gäller så betydelsefulla saker som konkurrenslikställighet mellan olika företagsformer och fördelningen av skatteinkomster mellan stat och kommun.

Av näringsutskottets recit ser man att det i propositionen, som lades fram för två år sedan, så vackert hette att man eftersträfvade att i görligaste mån skapa konkurrenslikställighet mellan postbanken och andra kreditinstitut. När nu intentionerna var så goda, hade det enklaste varit att låta bli en särlagstiftning. När man dessutom konstaterar att favören inte har någon som helst praktisk betydelse, helt enkelt därför att postbanken kan beräknas ha så stora avskrivningsmöjligheter att några beskattningsbara vinster inte kommer att visas under de närmaste åren, framstår det väl som ett ytterligare skäl emot en särlagstiftning. Den ter sig då helt onödig.

Ännu ett skäl för det påståendet har förresten kommit till i år, när utskottet upplyser att postbankens skattevillkor kommer att prövas på nytt under vad man kallar övergångstiden.

Det betyder att man stiftar en lag som man förklarar sakna betydelse under en övergångstid, uppskattad till åtminstone fem år, och som man är inställd på att ändra innan övergångstiden är slut.

Det talas ibland om akademiska diskussioner. Här har vi ett exempel på en lagstiftning utan någon som helst praktisk innebörd. Sådant bör

man väl ändå undvika. Lagboken är tjock nog sådan som den är.

Nu kan det ju frågas varför man attackerar en lagstiftning som tydligen aldrig kommer att tillämpas. Mitt svar är att det kanske kan befaras att man nu när frågan saknar reell betydelse smyger på riksdagen en lagstiftning, som innebär att kommunerna missgynnas vid fördelningen av inkomst av skatt.

Sådana tendenser har vi sett i andra sammanhang. Vi känner dem från beskattningen av de statliga premieobligationslånen och vi känner dem senast från Strängaspelet. Det är allt skäl att vara observant på den punkten. Inte minst av den anledningen, herr talman, finner jag de synpunkter beaktansvärda som framförts i reservationen, till vilken jag nu ber att få yrka bifall.

Herr RASK (s):

Herr talman! Det är nu tredje gången som riksdagen diskuterar skattemotsvarigheten för postbanken. Om detta börjar bli en smula tradition så är det inte mitt fel, det är i stället motionärernas och reservanternas fel.

Det framgår av utskottsbetänkandet även i år att frågan inte åtminstone för tillfället är aktuell, och detta helt enkelt orsakat utav postbankens stora nedskrivningsbehov, som har till naturlig följd att man inte kan redovisa någon vinst under en femårsperiod från 1970. Detta klargjordes ju också ganska tydligt redan 1969 när proposition nr 158 behandlades av riksdagen.

Det sades då ifrån i debatten, att även om de skatteregler som gäller för andra banker vore tillämpliga på postbanken, så skulle inte skyldighet för postbanken att betala kommunalskatt föreligga.

Vidare talade vi då om att den närmare skattemässiga behandlingen av postbanken skulle tas upp i samband med att regeringen tog ställning till vad affärsverksutredningen föreslagit i fråga om de affärsdrivande verken.

Vi tyckte då – och tycker det fortfarande – att det åtminstone för tillfället är ganska meningslöst att diskutera om postbanken skall betala kommunal skatt eller inte. Föreligger *inte* enligt gällande regler underlag för skattskyldighet för uppkommen vinst, då blir ju – som herr Regnéll sade – debatten i högsta grad akademisk.

Med all säkerhet kommer Kungl. Maj:t att före 1975, som i detta fall är den aktuella tidpunkten, lägga fram förslag med anledning av affärsverksutredningen.

Tilltalar då inte propositionens förslag vissa riksdagsledamöter, så finns det i det läget anledning att motionera.

Dessutom kan man tillägga, att den Wärnbergska utredningen – som gör en översyn av företagsbeskattningen – kan komma med förslag som även i detta fall kan innebära förändringar. Jag tycker att man både bland motionärer och reservanter måste lugna ner sig litet grand.

För dagen anser jag alltså att motionen 1065 bör avslås. Jag ber med det anförda att få yrka bifall till näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 4.

Fredagen den
26 mars 1971

*Ändrade regler
för återlån från all-
männa pensions-
fonden*

Herr REGNÉLL (m):

Herr talman! Herr Rask bekräftade på punkt efter punkt vad jag hade sagt: att den säregna lagstiftning som man genomfört saknar reell betydelse. Den har saknat reell betydelse under de två år som den varit i kraft, och allt talar för att den kommer att sakna reell betydelse minst tre år framåt i tiden.

Herr Rask begagnade en formulering som använts också vid tidigare tillfällen när denna sak diskuterats, nämligen att det var meningslöst att debattera. Vad som varit meningslöst i detta ärende har väl varit att över huvud taget komma med en särslagstiftning, som saknar reell betydelse och som dessutom lider av väsentliga principiella brister.

Herr Rask började med att säga att det varit något tjatigt att motionärerna återkommit. Det är inte vi som dragit upp debatten. Debatten uppkom genom det orimliga förslaget till en särslagstiftning utan praktisk betydelse. Att sådant observeras av oppositionen inom riksdagen och att man återkommer med sina synpunkter år från år tycker jag är ganska självklart.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Regnéll begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Regnéll begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	141
Nej	—	138
Avstår	—	3

§ 9 Ändrade regler för återlån från allmänna pensionsfonden

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 5 i anledning av motioner om ändrade regler för återlån från allmänna pensionsfonden.

I detta betänkande hade behandlats

dels motionen 1971:438 av herr Olof Johansson i Stockholm m. fl., vari yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om förslag till sådan ändring av reglementet för allmänna pensionsfondens förvaltning

1. att arbetsgivare med mindre än 500 anställda fick möjlighet att för

återlån utnyttja de ATP-avgifter som inbetalats under loppet av de fem senast förflutna åren, och

2. att återlån för arbetsgivare med mindre än 500 anställda fick ske upp till 75 % av inbetalda avgifter,

dels motionen 1971:1063 av herr Annerås m. fl., vari yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om förslag till innevarande år till sådan ändring av reglementet för allmänna pensionsfondens förvaltning

1. att arbetsgivare erhöill möjlighet att för återlån få utnyttja de ATP-avgifter som inbetalats under loppet av de fem senast förflutna åren,

2. att återlån fick ske upp till 75 % av inbetalda avgifter,

3. att amorteringstiden för inbetalning av lånen utsträcktes till 20 år, dels motionen 1971:1081 av herr Magnusson i Borås m. fl., vari, såvitt nu var i fråga, yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle hemställa om snabb utredning och förslag till innevarande vårriksdag avseende revidering av reglerna för återlån av ATP-avgifter då det gällde små och medelstora företag i enlighet med i motionen angivna riktlinjer.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå motionerna 1971:438, 1971:1063 och 1971:1081, den sistnämnda såvitt nu var i fråga.

Reservation hade avgivits av herrar Regnéll (m), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Sjönell (c), Möller (fp) och Hovhammar (m) samt fru Hambraeus (c), som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1971:438 samt i anledning av motionerna 1971:1063 och 1971:1081, den sistnämnda såvitt nu var i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställde om förslag till ändring av reglementet för allmänna pensionsfondens förvaltning i enlighet med vad reservanternas anförde.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 5 behandlas tre motioner med krav på en utvidgning av rätten för företag att erhålla återlån av avgifter som erlagts till allmänna pensionsfonden. Flera gånger tidigare har liknande krav framställts, nämligen att de mindre företagen skulle få ackumulerade möjligheter att återlåna inbetalda avgifter. Det är säkert angeläget nu, när de mindre företagen har så besvärligt på kreditmarknaden, att de ges vidgade möjligheter till återlån från den allmänna pensionsfonden.

I Svenska bankföreningens tidskrift kunde man i början av året läsa att Svenska bankföreningen för en tid sedan än en gång konstaterade att de minsta företagen är de hårdast drabbade av kreditstoppet:

”Under perioden november 1969—november 1970 ökade utlåningen till den större industrin, definierad som företag med mer än 50 anställda, med 11 miljoner, medan utlåningen till den mindre industrin minskade med 84 miljoner. Den mindre industrins andel av utlåningen till hela

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Ändrade regler
för återlån från all-
männa pensions-
fonden*

Fredagen den
26 mars 1971

*Ändrade regler
för återlån från all-
männa pensions-
fonden*

industrisektorn sjönk därmed från 25,6 till 24,6 procent. Till största delen berodde detta på att företag med mindre än 26 anställda minskade sin andel från 15,2 till 14,6 procent.”

I den allmänna debatten om de mindre företagens kreditproblem har ju dessa företags trängda läge ofta framhållits, framför allt under de hårda kreditrestriktioner som nu råder. Även om viss lättnad har inträtt, har man besvärligt i det avseendet.

I de motioner som behandlas i näringsutskottets betänkande yrkas – och det yrkandet följs upp i reservationen – att företagen skulle få en återlånerätt som ackumulerades under fem år, att återlån skulle få ske till 75 procent av inbetalda avgifter och att detta skulle gälla för företag med mindre än 500 anställda.

Utskottsmajoriteten har inte velat tillstyrka motionerna utan har avstyrkt dem. Utskottet säger: ”En av uppgifterna för 1968 års kapitalmarknadsutredning är, såsom framgår av dess ovan refererade direktiv, att granska systemet med återlån från allmänna pensionsfonden. Därvid skall förutsättningslöst prövas om återlånesystemet bör bibehållas. Om utredningen anser detta skall den också överväga vilka villkor som bör gälla för denna utlåningsform.”

Utskottet hänvisar alltså till utredningen. Det finner med anledning av den sittande utredningen inte skäl att bifalla motionerna. Men det är alldeles uppenbart att de återlån som sker från tredje fondstyrelsen är av mycket ringa omfattning, och de mindre företagen har mycket små möjligheter att på ett något så när rimligt sätt klara av sin kreditförsörjning.

AP-fonden har i stort sett ensam svarat för den ökade långivningen på kreditmarknaden. Näringslivets andel av kreditgivningen har emellertid varit oförändrad. Detta innebär att denna sektor fått sin andel minskad, och minskningen faller på återlån och framför allt på lån som affärsbankerna förmedlat.

Denna utveckling kan knappast bero på att återlånen blivit mindre efterfrågade. Det verkar mindre troligt med vetskap om de hårda kreditrestriktionerna som varit och är rådande.

Herr talman! Med det anförda får jag yrka bifall till den reservation som är fogad till näringsutskottets betänkande nr 5.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! I motionen 1063 bakom vilken står hela 21 motionärer representerande olika partier, samtliga medlemmar av Företagareförbundet, har vi yrkat att återlånerätten till inbetalade ATP-premier skulle kunna ackumuleras under en femårsperiod och att företagen skulle få återlån upp till 75 procent på inbetalda avgifter. Vårt resonemang sammanfaller givetvis med vad herr Andersson i Örebro anförde.

Den ekonomiska utvecklingen i vårt land har klart utvisat att företagen – inte minst mindre och medelstora – måste utnyttja alla vägar som finns för att tillföra företagen kapital. Det gäller även de s. k. personalintensiva företagen, där villkoret för fortsatt drift är att investeringen i maskiner och inventarier är mycket omfattande. Dessa enligt vår uppfattning mycket nödvändiga investeringar kräver också

Fredagen den
26 mars 1971

*Ändrade regler
för återlån från all-
männa pensions-
fonden*

stora engångsinsatser av kapital. Det gäller i första hand moderna maskiner för tillverkningsföretag, men jag vill också påminna om att det inte enbart rör sig om dem som fabricerar varor, utan det gäller även detaljhandeln, bl. a. för inventarier.

En möjlighet till krediter är återlånerätten i AP-fonderna. Nuvarande regler gör denna återlånerätt i praktiken till en fiktion för de mindre och medelstora företagen.

I reservationen föreslås därför att återlånerätten skulle ackumuleras under en femårsperiod och omfatta 75 procent av de inbetalda avgifterna. Ett bifall till reservationen innebär därför en liten men ändå förbättring i egenföretagarens för närvarande svåra creditsituation, en creditsituation som gjort att många företag – även välskötta sådana – måste läggas ner, och en hel del har gått i konkurs. Dessa siffror återspeglar sig väl också i de tilltagande arbetslöshetssiffrorna.

Herr talman! Utskottet hänvisar i sitt avstyrkande till den pågående kapitalmarknadsutredningen. Frågan är väl då: Skall man avvakta utredningens betänkande, remissförfarandet och regeringspropositionen även i denna angelägenhet? I så fall torde det inte ske någon förändring inom den närmaste låt mig säga femårsperioden. Kan vi vänta så länge? Har vi råd att vänta så länge? Kan företagen vänta så länge? Kreditutrymmet behövs i dag mer än väl för egenföretagen. Enligt motionärernas uppfattning är frågan inte av den storleksordningen för samhällsekonomi att man behöver avvakta den mycket omfattande statliga utredningen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Återlånerätten från AP-fonderna är en gammal bekant här i riksdagen. Som ny ledamot slås jag främst av den låsning som jag tycker har funnits och präglat debatten på detta område under hela 1960-talet – ja, egentligen ända sedan 1957 års pensionskommitté anförde betänkligheter mot återlånerättens vara över huvud taget. Samma tveksamhet finns med i kapitalmarknadsutredningens direktiv.

Ett av skälen till betänkligheterna mot återlånerätten hänför sig till att man därigenom riskerar att få en irrationell kreditfördelning, säger man. Bl. a. menar man att de arbetskraftsintensiva företagen gynnas framför de kapitalintensiva. Det är enligt min uppfattning i och för sig en korrekt invändning, men den har ingen generell tillämplighet. Den gäller företrädesvis inom samma bransch. När företagen där har olika rationaliseringsgrad och utvecklingsnivå kan en sådan invändning ha en viss relevans. Men annars är branscherna, de olika näringsgrenarna, olika långt komna från teknisk synpunkt utan att vi fördenskull definitivt dömer ut vissa av dem – i varje fall är mycket få beredda att göra det i kategoriska uttalanden. Därför är det för mig naturligt att se återlånemöjligheten från AP-fonden som en del i den totala kredit- och kapitalmarknadssituationen.

Vi vet – det går att belägga med statistik – att de mindre företagen har speciella svårigheter att hävda sig inte minst gentemot de större företagen, när ramarna blir snävare, dvs. i kreditåttstramningstider. Vi har

Fredagen den
26 mars 1971

*Ändrade regler
för återlån från
allmänna pensions-
fonden*

ju mer och mer kommit att använda penningpolitiska medel för att få stopp på inflationen. Det innebär alltså att de små företagen efter hand har drabbats alltmer av dessa snäva ramar. De större företagen har vissa försteg på kreditmarknaden. De har fastare bankförbindelser, större säkerheter att ställa osv. Till detta kommer också att de mindre företagen ofta har behov av en större extern finansiering.

De mindre företagen drabbas alltså speciellt hårt av den typ av ekonomisk politik som vi har bedrivit här i landet under senare år. Jag anser därför att det i mycket är en fråga om att få till stånd en bättre fördelning också mellan olika företagskategorier, olika företagsstorlekar. De nu gällande reglerna är utformade på det sättet att de inte är anpassade till det mindre företagens situation. Jag vill alltså hävda att med tanke på den situation som de mindre företagen har allmänt sett på kreditmarknaden borde det vara rimligt att de snarast favoriseras, inte diskrimineras, när det gäller AP-fondslån. Det gäller ju ändå inte så särskilt stora belopp för deras vidkommande. Detta ser man också på dagens användning av AP-fonderna. Det är de stora företagen – i första hand de med över 500 anställda – som har kunnat utnyttja de här fonderna.

Det är också av det skälet som jag och ett antal medmotionärer från mittenpartierna har föreslagit en avgränsning när det gäller förändringen av reglerna, så att man skulle tillåta ackumulering av inbetalda avgifter i fem år och att återlån skulle få ske av upp till 75 procent av inbetalda avgifter för arbetsgivare med mindre än 500 anställda – för det är där det är speciellt viktigt att sätta in de här åtgärderna. Då skulle de kunna få större effekt.

Naturligtvis är det glädjande för mig som motionär att se att reservanterna har gått på linjen med den här begränsningen. Det markerar alltså, som jag ser det, insikten om att det är en skev fördelning också mellan olika företagskategorier, som det finns anledning att se på.

När mindre företag, i och för sig livskraftiga på sikt, måste slå igen i kreditåttstramningstider minskar det sysselsättningen och försvagar differentieringen å arbetsmarknaden. Därför är det viktigt att man för in också andra argument än bara de rent företagsekonomiska när man bedömer de mindre företagens möjligheter i vårt land i framtiden. Konkurserna under senare tid talar sitt tydliga språk om att vi är på fel väg, när även livskraftiga mindre företag drabbas. Det är ett gemensamt intresse för de anställda och företagarna att de livskraftiga mindre företagen kan finnas till också i fortsättningen, och det är definitivt ett intresse för samhället eftersom det ger möjlighet till en mer differentierad arbetsmarknad och ökad sysselsättning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen, vilket också innebär bifall till motionen 438.

I detta anförande instämde herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Börjesson i Glömminge samt fröken Pehrsson (samtliga c).

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! Frågan om hur återlånerätten från allmänna pensions-

---

*Ändrade regler
för återlån från all-
männa pensions-
fonden*

fonden skall vara ordnad har – som kammarens ledamöter väl känner till -- varit föremål för överläggningar i riksdagen, aktualiserade av borgerliga motioner, praktiskt taget varje år alltsedan ATP-reformen genomfördes. I år har reservanterna från de borgerliga partierna samlat sig i en gemensam reservation, som visserligen inte följer upp alla motionsledes framförda önskemål, men där man som vi redan har hört kräver att företag med mindre än 500 anställda skall ha rätt att ackumulera återlånerätten under fem år och återlåna upp till 75 procent av de avgifter som företaget inlevererat för sina anställda. Det innebär i förhållande till vad som nu gäller att återlånerätten utsträcks med ytterligare fyra år och ökas från 50 procent till 75 procent av inlevererade avgifter.

Systemet – om det genomfördes enligt reservanternas önskemål – skulle komma att innebära att personalintensiva företag skulle få lättare att skaffa lån, och mera kapitalintensiva sådana skulle drabbas av motsvarande svårigheter. Det kan nog inte i alla lägen betraktas som den klokaste fördelningen av tillgängliga resurser. Samtidigt bör vi komma ihåg att om återlånerätten på det sätt som reservanterna förordar skulle kunna ackumuleras upp till fem år, skulle detta medföra att avsevärt mindre belopp skulle stå till den övriga marknadens förfogande. Den nyetablering av företag som är nödvändig i vårt samhälle skulle i ett sådant här läge få större svårigheter att skaffa erforderligt kapital.

Frågan uppstår också om det kapital som på detta sätt skulle finnas disponibelt praktiskt taget när som helst under en femårsperiod kunde göras räntabelt i samma utsträckning som för närvarande.

1968 års kapitalmarknadsutredning, som har till uppgift att göra en översyn av kapitalmarknadens struktur och funktions sätt, har bl. a. också att förutsättningslöst pröva huruvida återlåneinstitutet skall bibehållas. Om utredningen kommer fram till att återlånen bör bibehållas har utredningen, enligt vad man sagt i direktiven, att pröva vilka villkor som i så fall skall gälla vid denna utlåningsform. Jag vågar inte ha någon uppfattning om vad utredningen kan komma fram till, men den fråga motionärerna och reservanterna nu och i ett sammanhang önskar få löst efter sina önskemål är av en storleksordning som gör att vi måste avvakta utredningen innan vi tar ställning.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag tror inte att det skulle innebära några större svårigheter om man vidgade återlånerätten. Här gäller det, som tidigare anförts i debatten, de mindre och medelstora företagen med upp till 500 anställda.

Skulle man avvakta utredningens resultat, skulle det innebära att man i många år får vänta på att hela utrednings- och remissförfarandet blir klart. Som jag tidigare sade är det angeläget att man får en ändring till stånd.

Jag tror inte heller att räntabiliteten på något sätt skulle bli sämre för AP-fonden om dessa pengar kunde slussas ut till företagsamhet. Det var ju trots allt meningen, när återlånerätten infördes, att den skulle få en

*Ändrade regler
för återlån från
allmänna pen-
sionsfonden*

hygglig räntabilitet, och det får den bäst när den kommer ut i företagsamheten.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Herr Bengtsson i Landskrona sade att personalintensiva företag skulle komma att favoriseras med vårt förslag och att det inte i alla lägen skulle vara klokt. Jag betonade ungefär samma sak, men jag lade också till att såsom återlånereglerna i dag är utformade innebär de en storleksfavorisering därför att de små inte kan utnyttja återlånen, en storleksfavorisering utan att man fördenskull har några garantier för rationalitet i just dessa större företag.

På samma sätt som herr Andersson i Örebro vill jag påpeka att förändringen i återlånerätten är, såsom reservationen är skriven, ett mindre problem när man undantar företag med mer än 500 anställda från den här förändringen beträffande ackumulering och 75-procentigt uttag.

Sedan utgår jag från att herr Bengtsson i Landskrona och jag är överens om att vi skall behålla livskraftiga småföretag här i landet också i fortsättningen. Det här är ett sätt bland många andra att försöka tillgodose deras legitima behov av förbättrade kreditmöjligheter.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Herr Bengtsson i Landskrona refererar till kapitalmarknadsutredningen. Det var egentligen hans enda argument, såvitt jag uppfattade det. Men frågan är om vi har råd att offra så många småföretag innan denna utredning kommer till stånd. Vi ser ju dagligen hur företag av just dessa kategorier måste läggas ned, många gånger i brist på kapital.

Jag ber att få ställa frågan: Har vi råd till detta och när kommer den mycket omtalade utredningen? Kan herr Bengtsson i Landskrona svara på den frågan?

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! Herr Andersson i Örebro menar att det inte skulle komma att innebära några svårigheter för kapitalmarknaden som sådan, om man tillmötesgick motionärerna och reservanterna. Fråga, herr Andersson, dem som är engagerade ute i kommunerna eller dem som sysslar med bostadsbyggande och som har rätt stora svårigheter att i dag skaffa det kapital som är nödvändigt för investeringarna! Det skulle utan någon som helst tvekan komma att innebära ytterligare svårigheter både för kommunerna och för bostadsbyggandet att skaffa fram erforderligt kapital.

Jag vill fråga reservanterna: Vet ni, som uttalar er så tvärsäkert, vilka konsekvenserna kommer att bli för kapitalmarknaden som sådan, om man skulle tillmötesgå era önskemål? Hur kommer vår lånemarknad som sådan att påverkas? Kommer vi att kunna få den utveckling av vårt näringsliv som vi önskar? Jag är inte alldeles säker på att man, om man tillmötesgick reservanterna, skulle få den styrning som man vill ha.

Vad sedan gäller frågan om småföretagsamheten, så vill jag säga att vi har alla intresse av att såväl småföretagen som de medelstora företagen

---

*Ändrade regler
för återlån från all-
männa pensions-
fonden*

och alla andra företag fungerar väl. Men jag tror inte att detta är någon speciallösning. Vi har att avvakta utredningen och därigenom få reda på vilka konsekvenserna blir för vårt samhälle och för vårt näringsliv i stort. Först därefter får vi ta ställning.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Herr Bengtsson i Landskrona frågade mig: Hur skulle det gå för kommunerna och hur skulle det gå med bostadsbyggandet, om vi vidgade återlånerätten till de mindre företagen? Ja, vi har hela tiden hävdat att de mindre och medelstora företagen bör få en rimlig del av kreditförsörjningen. Det har vi slagit fast många gånger i riksdagen från folkpartiets sida; vi anser att det är ett absolut rimligt krav.

Och det är trots allt så, herr Bengtsson, att vi kan inte leva på att tvätta skjortor åt varandra här i landet. Vi lever ju på våra företag, och därför anser vi att denna grupp skall få en rättmätig tilldelning av de kapitalresurser som finns.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Vilka konsekvenser detta får för den övriga kapitalmarknaden är kanske svårt att i detalj gå in på. Jag tror inte heller att herr Bengtsson i Landskrona klarar den saken. Men man kan väl ganska säkert påstå att några större konsekvenser kommer det här inte att få för den övriga kapitalmarknaden – jag tror att det är ett riktigt konstaterande.

Sedan har jag inte fått svar på min fråga när vi kan förvänta denna utredning. Det är många företagare som avvaktar det.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Herr Bengtsson i Landskrona säger att alla företag skall fungera väl, oavsett storlek, och det är jag den förste att instämma i. Det är bl. a. därför som jag i motionen har framfört det här kravet på en gräns vid 500 anställda. De som är över den gränsen har i dag möjligheter att utnyttja återlånerätten på det sätt som man ursprungligen syftat till, men det har inte de små företagen.

Jag vill alltså avskaffa diskriminerande regler för mindre och medelstora företag – det är vad det är fråga om.

Herr BENGTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! Till herr Andersson i Örebro vill jag säga, att om vi prioriterar en ytterligare bit av den här sektorn, så måste det i realiteten innebära att vi undandrar motsvarande pengar från andra håll på marknaden. Herr Andersson i Örebro kan ju tala om, vilken sektor det är som i dag har för mycket och var någonstans vi skall ta pengarna.

Sedan kan man också se på den tabell som återfinns på s. 2 i näringsutskottets betänkande. Av den framgår att bostadssektorn 1970 lånade 48,1 procent och kommunerna 10,6 procent av de medel som var tillgängliga i AP-fonderna. Det är alltså avsevärda belopp det handlar om här. Gå ut och tala om för kommunalmännen att nu skall vi ta undan de lånemöjligheterna för er!

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Man kan också läsa vad som står på s. 3 i näringsutskottets betänkande, nämligen att motsvarande andel för den tredje fondstyrelsen var 0,2 procent, och ställa den siffran i relation till vad som återlånades från andra fondstyrelser. Vad vi har begärt är att de mindre företagen skall få en vidgad återlånerätt ur tredje fondstyrelsen.

När herr Bengtsson i Landskrona sedan talar om prioritering är det självklart, som jag sade tidigare, att denna grupp företag betyder mycket även när det gäller att ordna sysselsättning och skaffa fram bostäder och andra nyttigheter för samhället, så de företagen är ju inte helt värdelösa i det avseendet.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Regnéll m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Örebro begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Regnéll m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	140
Nej	—	137
Avstår	—	3

§ 10 Invandringspolitiken

Föredrogs inrikesutskottets betänkande nr 6 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde gjorda framställningar rörande invandringspolitiken jämte motioner.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Herr ZACHRISSON (s):

Herr talman! För mycket stora grupper av invandrare spelar i den sociala anpassningen till ett nytt land religionen en mycket stor roll. Så var det för Vilhelm Mobergs invandrare, så är det också för dem som kommer nya till vårt land.

Den religiösa gemenskapen representerar, särskilt under de första svåra övergångsåren, en viktig förbindelselänk med det gamla hemlandet, och den kan genom den trygghet den erbjuder för många, bli till mycket stor hjälp när det gäller att knyta samman liv och arbete i det nya landet med hemlandets kulturmönster.

Den som något lite har avlyssnat invandrarnas beskrivning av sin situation vet att de s. k. invandrarkyrkorna har blivit en naturlig samlingsplats – för många den enda – för att tillgodose grundläggande sociala krav.

Detta har också invandrarverket vid flera tillfällen uppmärksammat. Kraven har enligt invandrarverket stegrats i takt med den ökade invandringen. De redovisningar som representanter för invandrarsamfundet gjort inför stat–kyrka-beredningen har bekräftat den omfattande sociala aktivitet som dessa samfund utför. Att inte stödja denna samhällsnyttiga aktivitet skulle såväl ur religionsfrihetssynpunkt som av sociala hänsyn vara otillfredsställande.

Det är mot den här bakgrunden som vi i en socialdemokratisk motion har föreslagit ett stöd för att öka förutsättningarna för ekonomiskt svaga församlingar inom invandrarsamfundet att hålla lokaler och erbjuda verksamhet som motsvarar behoven.

Jag delar inrikesutskottets syn att den kurativa verksamheten bland invandrarna främst är en angelägenhet för de kommunala myndigheterna. Invandrarna skall i det stycket inte särbehandlas. Däremot är det som utskottet också framhåller viktigt att stödja invandrarnas egna organisationer på grund av den allmänna kontaktverksamhet de bedriver bland invandrarna.

Inrikesutskottet har därför vid behandlingen av vår motion biträtt våra önskemål om ett stöd till de religiösa sammanslutningarna inom ramen för övrig organisationsverksamhet bland invandrarna. Utskottet har valt att göra det genom att bygga ut det stöd som utgår över den anslagspunkt som benämns Anpassningsåtgärder för invandrare. Det är enligt min mening – och jag tror också mina medmotionärers – en mycket snygg lösning på ett besvärligt problem. Även om invandrarkyrkorna står för en speciell aktivitet finns det lika lite på det här området som på andra anledning att specialbehandla religiösa organisationer. De vill i allmänhet helst själva samordnas med övriga sammanslutningar.

Det som gjorde att vi i motionen begärde ett särskilt anslag, det var att vi menade att anslaget i väntan på utredningsarbete skulle ha provisorisk karaktär. Att som utskottet nu knyta det till en av de tunga anslagsposterna i invandrarverkets driftbudget antar jag att både invandrarverket och motionärer är tillfredsställda med. Invandrarkyrkornas verksamhet får därmed möjlighet att bli bedömd i samspel med övrig försöksverksamhet inom området. Det ökar förutsättningarna för att bedömningen blir mångsidig och övergripande.

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Invandringspoliti-
ken*

Fredagen den
26 mars 1971

*Invandringspoliti-
ken*

Vi har goda skäl att anta att pågående utredningsarbete om relationerna mellan staten och trossamfunden skall leda till att invandrarsamfunden får en fastare och med andra organisationer mera jämställd förankring i samhället. Men det ligger några år framåt i tiden.

Jag tar därför för givet att invandrarverket är angeläget om att delge 1968 års beredning om stat och kyrka sina erfarenheter av denna försöksverksamhet.

Herr talman! Som motionär är det mig en glädje att yrka bifall till inrikesutskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr Svensson i Kungälv (s).

Fru HANSSON (s):

Herr talman! I inrikesutskottets betänkande nr 6 behandlas motion nr 1128 angående undervisning för invandrare. Vi vill i vår motion peka på den besvärliga situation som invandrarna befinner sig i på grund av bristande kunskaper i svenska språket, det kulturella och sociala handikapp detta innebär; missförstånd och misstro uppstår lätt på arbetsplatserna mellan å ena sidan invandrarna och å andra sidan såväl arbetsledning som fackliga företrädare och arbetskamrater. Skall vi har kvar invandringen i dess nuvarande form, då måste vi också vara beredda att ordna invandrarnas förhållanden så att de inte upplever sig som diskriminerade och det på så sätt uppstår nya klassklyftor i samhället.

Vi har också i motionen pekat på alternativ till invandringen för att tillgodose näringslivets behov av arbetskraft: en utbyggnad av barntillsynen för att möjliggöra för fler kvinnor att gå ut i arbetslivet, anpassning av arbetsplatserna för att de handikappades möjligheter skall förbättras och återanpassning av den äldre arbetskraften, ävenså utläggning av arbeten till sysselsättningssvaga orter. Här är samhället berett att åtaga sig ett betydande ansvar. Företagen verkar dock välja den för dem billigaste och bekvämaste vägen för att tillgodose sitt behov av arbetskraft.

Motionärerna menar att arbetsgivaren bör åläggas att ta en större kostnad när det gäller utbildningen i svenska för den invandrade arbetskraften än vad den preliminära överenskommelsen mellan LO och SAF säger.

Undervisningen i svenska för invandrare har ökat väsentligt de senaste åren, och kostnaderna bestrids huvudsakligen av anslag från staten, anslag som nu är uppe i omkring 40 miljoner kronor. Vi menar att när samhället åtar sig kostnader för att ge dessa människor avgiftsfri undervisning, så bör arbetsgivarna betala sina invandrade arbetare lön under studietiden så att de, om de så vill, kan bedriva sina studier på arbetstid. Det kan inte vara rimligt att begära att de först skall stå vid sitt arbete hela sitt skift i många gånger ovan miljö och sedan orka med att lära sig ett nytt språk under fritid. Den preliminära överenskommelsen mellan LO och SAF är enligt vår mening alltför förmånlig för arbetsgivaren och innebär ett överförande av kostnader på samhället som rimligtvis borde åligga arbetsgivaren. Vi kräver i vår motion att arbetsgivaren skall betala arbetslönen under 200 studietimmar för anställda utlänningar.

Utskottet har i sitt utlåtande inte velat ta ställning till sakfrågan på

grund av det utredningsarbete som pågår, och det är välförståeligt. Men utskottet har på så sätt alltför lättvindigt avstyrkt motionen utan att uttrycka någon viljeinriktning. Sakfrågan i vår motion anser vi dessutom vara så självklar att någon utredning i den inte vore behövlig. Vi motionärer har inte kunnat utläsa huruvida utskottet har någon mening i denna fråga, och vi hade nog förväntat oss att utskottet i sin skrivning skulle ge uttryck för sin mening. Jag skulle därför vilja fråga utskottets talesman om det verkligen inte i utskottet getts uttryck för någon mening i denna fråga.

Jag har, herr talman, inte något yrkande, eftersom jag finner det meningslöst att gå emot ett enigt utskott.

I detta anförande instämde herrar Jadestig, Lindberg och Häll (samtliga s).

Fru HÖRNLUND (s):

Herr talman! Under flera år har vi i riksdagen haft långa och ingående debatter kring invandrarfrågorna. I år finns det inte någon större anledning till detta, eftersom vi har att behandla ett enhälligt utskotts-
betänkande.

Den 1968 tillsatta invandrarutredningen har aviserat att ett delbetänkande kommer att framläggas redan under våren och att man i detta betänkande i första hand kommer att behandla undervisningsfrågorna för såväl barn och ungdomar som vuxna. Vi får således anledning att behandla undervisningsfrågorna inom relativt kort tid, och det finns därför inte heller någon anledning att här i dag ta upp en sakdebatt om språkundervisningen.

Till fru Hansson vill jag säga att utskottet dock har understrukt att detta är en av de allra viktigaste frågorna när det gäller invandrarpolitiken. Jag vill gärna ge den uppfattningen till kännas att om vi lyckas förbättra invandrarernas möjligheter att tillgodogöra sig det nya landets språk och erhålla mer ingående kunskaper om vårt samhälle, kommer vi att nå en god bit på väg när det gäller att klara anpassningsfrågorna.

Beträffande frågan om hur man skall kunna lösa problemet med språkundervisningen finns för närvarande, som fru Hansson också nämnde, ett förslag från Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen samt ett ännu mer långtgående sådant från invandrarverket. Jag måste säga att de motionärer som står för motionen 1128 hade hamnat någonstans mitt emellan dessa båda förslag.

Vi vet i dag inte något om vilket förslag som invandrarutredningen kan komma att framlägga och om det sträcker sig längre än de båda förslag vi för närvarande har. Det är en öppen fråga. Men jag finner det i högsta grad rimligt att vi avvaktar resultatet från den utredning som tillsattes i maj 1968 och som alltså har haft relativt god tid att tränga in i den problematik det trots allt innebär att klara utbildningen för de invandrare som redan finns i landet och för de nytillkommande. Det gäller ändå stora frågor såsom finansieringen, organisationen, lärartillgången, frågan om man skall förorda någon form av obligatorium osv. Det gäller invandrarbarnens och de andra familjemedlemmarnas undervisning. Jag

tror inte att man skall försöka förenkla denna problematik, som fru Hansson kanske ändå vill göra i detta sammanhang. Jag vill också påminna om att anslaget till språkundervisningen har ökat kraftigt under de senaste åren och att det i detta förslag är uppe i 41 miljoner kronor.

I ett par motioner har begärts stöd till de religiösa organisationerna för verksamhet bland invandrarna. Inte heller detta är någon ny fråga; den var föremål för en rätt lång debatt vid föregående års riksdag. Från anslaget till anpassningsåtgärder bestrids redan nu kostnader för viss försöksverksamhet bl. a. i form av bidrag till organisationer. KFUM och KFUK har ju också fått sådana bidrag. Det finns även en präst anställd för arbete bland ortodoxa trosbekännare i södra Sverige.

Man kan naturligtvis diskutera vem som skall stå för de kurativa insatserna för invandrarna. Utskottet har understrukt att det i första hand ankommer på kommunernas sociala organ att svara för den i egentlig mening kurativa verksamheten. Även herr Zachrisson har understrukt detta. Kommunerna har också redan i stor utsträckning påtagit sig ansvaret för invandrarnas anpassning, och jag vill i detta sammanhang erinra om att det händer en hel del på det kommunala området. Inrättandet av informationsbyråer för tolkhjälp, rådgivning och annan verksamhet är en av de viktigaste åtgärderna för att ge invandrarna stöd och hjälp. Det allra största värdet ligger kanske i att invandrarna har fått en självklar träffpunkt genom dessa byråer. De kan slussas in i språkundervisning och i föreningar, och de kan få kontakt med fackföreningar osv.

Eftersom motionärerna har tagit upp lokalfrågan vill jag framhålla att kommunerna i de allra flesta fall är ganska generösa gentemot invandrarföreningarna och ofta ställer lokaler till deras förfogande kostnadsfritt. Invandrarföreningarna använder också dessa lokaler för religiös verksamhet och lokalerna utrustas ofta för att kunna användas för detta ändamål.

Det är riktigt att samhället ställs inför svårlösta problem när det gäller att underlätta invandrarnas anpassning och klara en rimlig service i olika hänseenden. Även om utskottet anser att det i princip ankommer på olika samhällsorgan att svara för exempelvis den kurativa verksamheten bör det inte utesluta att religiösa och andra sammanslutningar kan behövas i detta arbete bland invandrarna. Nu har utskottet tillgodosett motionärernas önskemål genom att invandrarverket får disponera ytterligare medel för den försöksverksamhet som redan har påbörjats och anslaget har uppräknats med 325 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag.

Även i detta sammanhang vill jag understryka att det under denna punkt sker en kraftig uppräkning i övrigt och att anslaget till anpassningsåtgärder uppgår till över 4 miljoner kronor. Det ankommer nu på invandrarverket att pröva var pengarna skall sättas in. Det är invandrarnas anpassning det gäller, och jag förutsätter att medlen sätts in där de från den synpunkten kommer att göra den största nyttan. Även i detta var herr Zachrisson beredd att instämma.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Fru HANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga till fru Hörnlund att jag inte tycker att jag har förenklats det hela. Jag har i stället uttryckt min förståelse för att utskottet inte nu har tagit någon definitiv ställning. Men även om man väntar att en utredning inom en snar framtid skall lägga fram sina förslag behöver det inte hindra utskottet från att uttrycka sin meningensinriktning – om utskottet ställer sig positivt eller negativt till motionärernas önskemål. Det innebär ju inte att man tar någon definitiv ställning till dessa önskemål.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Utskottet har tagit ställning så till vida att man anser att språkundervisningen är av allra största vikt och att man måste försöka klara den delen. Det tycker jag är det väsentliga i detta sammanhang. Men vi har också velat vänta på den utredning som verkligen har kunnat tränga in i dessa frågor.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Frågan om bidrag till invandrarkyrkorna behandlas i det föreliggande betänkandet från inrikesutskottet, men frågan kommer senare att tas upp även i kulturutskottet, där det bl. a. föreligger en centermotion om bidrag till dessa invandrarkyrkor.

Jag beklagar att utskotten i fråga inte har tillvaratagit den möjlighet som riksdagsordningens 42 § medger. Enligt den paragrafen kan ett ärende beredas gemensamt av deputerade i sammansatt utskott, som sedan avger betänkande till riksdagen. Man har inte heller begagnat sig av möjligheten enligt 42 § att överflytta ärendet till annat utskott. Om detta hade skett hade vi fått en samordnad behandling av ärendet, vilket kunde tänkas ha betydelse för själva sakfrågan; vi borde då ha kunnat räkna med en bred upplutning här i kammaren. Nu kan man bara hoppas att den kommande behandlingen av ärendet motsvarar de intentioner och önskemål som företrädare för olika partier har framfört i sina motioner.

Den uppräknade av anslaget till anpassningsåtgärder som skett med 325 000 kronor är trots allt en mycket positiv sak. Jag vill emellertid beklaga att motionen 1144 av fru Söder och fröken Eliasson om anslag till invandrarverket för inrättande av en informationsbyrå inte har tillstyrkts av utskottet. Anpassningsproblemen både för invandrarna och vår egen befolkning är mycket stora och ytterligare information är nödvändig. Genom kontakt med invandrare har jag fått inblick i förhållanden, som jag helt enkelt inte trodde var möjliga i vårt samhälle. Invandrare utsätts för misstänksamhet och kontroll både av enskilda människor och institutioner, varigenom de försakats svårigheter, lidande och sjukdom.

Jag har emellertid inget annat yrkande än utskottets.

Fru SÖDER (c):

Herr talman! I föreliggande betänkande från inrikesutskottet behandlas motionerna 518 och 1144. Den förstnämnda motionen tar upp frågan om undervisning av invandrarbarn i svenska språket redan i förskoleå-

dern.

Jag vill helt kort konstatera att detta bara är en liten del av det oerhört stora behov av undervisning som föreligger och som nyss har berörts av andra talare. Att vi i vår motion pekat just på behovet hos de yngsta åldrarna, får ses mot den bakgrunden att man måste börja tidigt med att förbereda barnen i invandrargrupperna för den obligatoriska skolgången, så att deras redan då förekommande anpassningssvårigheter inte där ytterligare förstärks. Det är av största betydelse att ungdomarna på ett tidigt stadium ges de bästa förutsättningar att tillgodogöra sig de möjligheter som det svenska utbildningsväsendet erbjuder. För närvarande är det bara 15 procent av invandrabarnen som går vidare i någon utbildning över grundskolenivå mot 85 procent av barn till infödda svenskar.

Utskottet konstaterar att försöksverksamhet, som föreslås i vårt motionsyrkande, redan pågår med svenskundervisning i förskolan av invandrabarn. Detta är glädjande, och de erfarenheter som denna verksamhet ger bör snarast leda till en reguljär insats på detta område. Utskottet förväntar sig också en utbyggnad inom den närmaste framtiden.

I vår motion har vi tagit upp frågor som rör information, både direkt till invandrarna och till myndigheter och allmänhet. Händelser, bl. a. under de senaste veckorna, har understrukt behovet av att invandrarproblematiken ägnas större uppmärksamhet. Saklig information i dessa frågor genom många olika kanaler måste föras ut till en bred allmänhet. Vi måste på allt sätt förebygga att en opinion bildas, som i invandrargrupperna ser en belastning för vårt land och som på grund av otillräcklig insikt inte förstår att dessa grupper som helhet är en tillgång för vår arbetsmarknad liksom att de ger ett värdefullt tillskott till vårt kulturella liv.

Vårt yrkande i motionen om en avsevärd förstärkning av informationssektorn på invandrarverket är grundat på det faktum att behovet av en samordnande och rådgivande instans i dessa frågor är mycket stort i de kommuner som har en stor invandring. Många kommuner har tagit initiativ och inrättat servicecentra för invandrare och gjort andra liknande arrangemang. En informationsbyrå centralt på invandrarverket skulle kunna fylla en viktig funktion som samordnare och rådgivare till kommunerna samt till andra myndigheter. Många här kan säkert verifiera att behovet är speciellt stort på den sociala sektorn. Det är i varje fall min erfarenhet från min egen kommun.

Som utskottet framhåller är de största ekonomiska insatserna för invandrarna fördelade på många olika sektorer i samhället, vilket enligt min mening understryker det behov av samordning som en informationsbyrå skulle tillgodose. Jag skall dock i dag låta mig nöja med det ytterligt blygsamma tillskott som informationssidan får med de två tjänster som Kungl. Maj:t föreslår, eftersom jag noterar att utskottet understryker vikten av en effektiv information och finner anledning återkomma i frågan, vilket kan ge ett visst hopp om en förändring i positiv riktning nästa gång vi behandlar ärendet. Jag är väl medveten om att den ekonomiska situationen nu varit det mest utslagsgivande.

Inrikesutskottets betänkande inleds med en statistik över invandringen under de senaste nio åren. Där kan man konstatera att bruttoinvandringen av icke-nordbor har undergått mer än en fördubbling under de senaste två åren. Detta faktum är av största vikt när man bedömer behovet en utökning av det antal språk som Invandrartidningen utges på. I vår motion har vi yrkat på en ökad medelsanvisning för att kunna utvidga antalet utbildningsspråk, vilket för närvarande är endast fem. Invandrarverket föreslår tio. Vårt yrkande skulle kunna ge utrymme för ytterligare två, tre språk utöver de fem som vi nu har. Det skulle visserligen vara ett blygsamt tillskott – vi är medvetna om att många språkgrupper fortfarande står utanför och att ett stort antal invandrare alltså av språkskäl inte nås av tidningen och därmed går miste om värdefull samhällsinformation som den har möjlighet att ge.

Departementschefen anför att en höjning av prenumerationsavgiften kan skapa utrymme för en utökning av antalet utgivningsspråk. Jag tycker för min del att det är att springa ifrån sitt ansvar litet väl lättvindigt. Det måste när det gäller denna publikation vara en angelägen uppgift för samhället att genom ett ökat stöd till Invandrartidningen göra det möjligt att utöka antalet kanaler, som jag tidigare nämnde, att föra ut information som är väsentlig både ur den enskilde invandrarens och samhällets synpunkt.

Utvecklingen under det kommande året får visa om den anvisade vägen ger Invandrartidningen underlag för ett ökat antal utgivningsspråk. Om inte, finns det anledning att återkomma på den här punkten. Jag har därför inget eget yrkande på denna punkt, utan yrkar bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr Torwald (c).

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! I följande väcktes i riksdagen en folkpartimotion om ett stöd på 1 miljon kronor till invandrarkyrkorna och en broderskapsmotion om provisoriskt stöd bl. a. till invandrarkyrkorna. Motionerna avlogs av en majoritet bestående av samtliga kommunister, alla socialdemokrater så när som på tolv, en centerpartist och två folkpartister.

I år föreslår ett enhälligt inrikesutskott en uppräknig av anslaget för anpassningsåtgärder med 325 000 kronor med anledning av dels en broderskapsmotion, dels en folkpartimotion om stöd till invandrarkyrkorna. Detta är glädjande.

Jag hoppas att bakom den nya inställningen från riksdagsmajoritetens sida ligger en förändrad syn och en mera positiv värdering av invandrarkyrkorna och deras sociala och kurativa insatser.

Herr CARLSTRÖM (fp):

Herr talman! Inrikesutskottets betänkande nr 6 berör invandringspolitiken jämte i ärendet avlämnade motioner. Såvitt jag kan bedöma har utskottet varit generöst i sitt yttrande, även om motionerna icke, i det skick de föreligger, kunnat tillstyrkas. Utskottets skrivning är emellertid i flera avseenden positiv, och motionärerna bör kunna känna en viss

tillfredsställelse. Sålunda har utskottet föreslagit riksdagen besluta om ett förslagsanslag till invandrarverket på 10 855 000 kronor, för omhändertagande av flyktingar ett förslagsanslag på 15 miljoner kronor, till anpassningsåtgärder för invandrare ett reservationsanslag på 4 050 000 kronor samt till undervisning för invandrare i svenska språket ett förslagsanslag på 41 miljoner kronor.

Motionerna nr 37 och 285 med herrar Zachrisson respektive Wikström som första namn har yrkat på bidrag till invandrarkyrkorna med en halv respektive en miljon kronor. De motionerna har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka, men har samtidigt höjt departementschefens förslag till bidragsgivning med 325 000 kronor, varför invandrarverkets äskanden i det avseendet kunnat i sin helhet tillstyrkas. Att invandrarkyrkorna får sin del av den kakan förutsättes. Även tidigare år har bidrag givits till den verksamheten från invandrarverkets sida.

Den största utgiftsposten hänför sig till undervisningen i svenska språket. Det är väl också en synnerligen angelägen sak att utlänningarna så snabbt som möjligt lär sig tala svenska nöjaktigt. Först då så skett kan de känna mera samhörighet med det svenska samhället och även få de kontakter som är nödvändiga för fortsatt trivsel.

Eftersom Olofström, min hemort, sannolikt är en av landets mest utlänningstäta platser, relativt sett, med ett 25-tal nationer och mer än var femte person utlänning, så är det helt naturligt att jag kommit invandrarfrågorna ganska nära även på hemmaplan. Det är därför med stor tillfredsställelse jag noterat inrikesutskottets positiva inställning till nu behandlade frågor.

Utan att närmare gå in på övriga motioner och motivera utskottets ställningstagande i de speciella fallen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet nr 6, punkterna 1—4.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Jag hade inte tänkt gå upp i denna debatt. Här har ju en rad mer eller mindre nöjda motionärer redovisat sin inställning, och fru Hörnlund har redogjort för utskottets motiv att avstyrka några av motionerna. Skälet till att jag gick upp var det påpekande som fru Jonäng gjorde och där det fanns en underton av anmärkning mot handläggningen av ärendet.

Fru Jonäng påpekade fullt riktigt att det i kulturutskottet ligger en motion från centerpartiet, som berör frågan om anslag till invandrarkyrkorna. Men anledningen till denna handläggning är att centerpartimotionen är skriven på ett sådant sätt att den måste behandlas av kulturutskottet. Folkpartimotionerna hade riktiga klämmor och hamnade i rätt utskott liksom de socialdemokratiska motionerna, där det gällde både anslaget till invandrarkyrkorna och anslaget till trossamfunden.

Jag vill också redovisa att denna handläggning har skett i samförstånd mellan utskotten, både på sekreterarnivå och genom kontakter mellan ordförandena i respektive utskott.

Fru Jonäng och jag kanske ändå kan vara överens om att det viktigaste inte är att centerpartimotionens nummer står angivet i detta betänkande, utan det viktiga är att anslaget till anpassningsåtgärder har ökats, så att också kyrkorna får bättre möjligheter att hjälpa invandrarna.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag instämmer i vad herr Eriksson i Arvika säger att sakfrågan givetvis är det viktigaste. Det viktigaste är att invandrarkyrkorna får det bidrag som vi önskar från olika partier här i riksdagen. Men jag finner ändå handläggningen anmärkningsvärd. Centerpartimotionen tar ju också upp frågan om bidrag till invandrarkyrkorna, och denna fråga kommer alltså att behandlas av två olika utskott. Sakfrågan hade nog vunnit på en gemensam behandling av samtliga motioner.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Låt mig än en gång understryka att denna handläggning har skett efter samråd både mellan sekreterarna i de båda utskotten och mellan den centerpartistiske ordföranden i kulturutskottet och mig.

Överläggningen, som omfattat samtliga punkter i utskottets betänkande, var härmed slutad.

Punkterna 1 – 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 11 Skattebrottslag, m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 10 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1971/72 till lokala skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna jämte motion.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Överläggningen må omfatta såväl civilutskottets betänkande nr 10 som skatteutskottets betänkande nr 16, och yrkanden beträffande båda dessa betänkanden framställas under den gemensamma överläggningen.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Närmast har jag begärt ordet för att något kommentera trepartimotionen nr 1175, under vilken återfinnes mitt namn.

I denna motion har vi motionärer gett vår principiella anslutning till förslaget om den nya skattelagstiftningen, vars syfte är att bättre beivra skattebrotten. Vi biträder således förslaget om påföljd i form av administrativa avgifter, skatte- eller avgiftstillägg och förseningsavgift, fastställda i första hand av de lokala skattemyndigheterna.

Vidare framhåller vi i motionen att detta betyder att en ny betydande arbetsuppgift läggs på den lokala skattemyndigheten. Detta har också särskilt understrukits av vissa remissinstanser, främst av lagrådet som på denna punkt framhöll följande:

”Utan att ingå på några detaljer vill lagrådet erinra om att tillämpningen av de nya bestämmelserna torde komma att ställa avsevärda krav på de lokala skattemyndigheterna som hittills icke haft liknande uppgifter. En förutsättning för reformen är enligt lagrådets mening att

Nr 52

Fredagen den
26 mars 1971

*Skattebrottslag,
m. m.*

dessa skattemyndigheter erhåller kvalificerad personal och tillgång till biträden med juridisk utbildning samt att anvisningar utfärdas för åstadkommande av en likformig och rättvis tillämpning.”

Nå, vilken personalförstärkning får nu de lokala skattemyndigheterna? Jo, 48 fögderiassistenter och 26 biträden. Denna förstärkning berör endast 33 av landets 122 lokala skattemyndigheter. 89 fögderier erhåller ingen som helst förstärkning. En sådan ordning skulle kunna accepteras om fögderierna förut vore väl tillgodosedda med kvalificerad personal, men förhållandet är det direkt motsatta. Sedan länge är nämligen arbetsituationen hos de lokala skattemyndigheterna hårt pressad, och allvarliga svårigheter föreligger att kunna bemästra myndigheternas hittillsvarande arbetsuppgifter. Här tillkommer att nya skatteregler införts fr. o. m. årsskiftet. Detta har inneburit ytterligare påfrestningar, då myndigheterna haft att söka tillgodose allmänhetens behov av ökad information på skatteområdet. Tyvärr har resurserna varit otillräckliga för att möta detta behov och fullgöra den utomordentligt viktiga informationsuppgiften på ett tillfredsställande sätt. Föreningen Sveriges fögderichefer har i augusti i fjol till chefen för civildepartementet framfört sin allvarliga oro över de otillfredsställande personalförhållandena hos de lokala skattemyndigheterna.

Herr talman! Enligt min och mångas uppfattning kan det inte anses vara välbetänkt att låta den nya lagstiftningen träda i kraft under nu rådande förhållanden, dvs. innan de lokala skattemyndigheterna tillförts för den nya uppgiften erforderlig personal. De båda utskotten anser jag inte har tagit tillräckligt allvarligt på rättssäkerhetsfrågan.

Som exempel vill jag endast nämna skatteutskottets uttalande att de föreslagna befrielsegrunderna bör tillämpas generöst i inledningsskedet, varför tillämpningen av bestämmelserna i vart fall övergångsvis blir förhållandevis enkel. Det låter knappast lugnande. De båda utskotten har – om jag förstått situationen rätt – låtit lugna sig med att, även om den nya lagen träder i kraft den 1 januari 1972, de lokala skattemyndigheternas arbete med tillämpningen av den kommer att i huvudsak äga rum först under budgetåret 1972/73. Därför har man åtnöjt sig med att hänvisa till att eventuell extra arbetskraft kan erhållas från länsstyrelserna och att vissa anslag står till Kungl. Maj:ts disposition. Den som känner förhållandena vet väl hur begränsade möjligheterna är att erhålla erforderlig extra arbetskraft från länsstyrelserna.

Liksom mina kolleger anser jag att man har tagit för lätt på frågan om kvalificerad personal. Med det ansvar som fögdericheferna känner för att de skattskyldiga skall kunna påräkna en behandling som fyller hittills som naturligt ansedda krav på rättssäkerhet har de inte kunnat tillstyrka att lagstiftningen sätts i kraft förrän fögderierna erhållit erforderlig personalupprustning.

Som läget nu är – här föreligger enhälliga utskottsbetänkanden – kan jag för min del endast med skärpa understryka de synpunkter som anförs i de särskilda yttrandena. Främst vill jag då instämma med fröken Ljungberg och herr Adolfsson, när de framhåller att om den nya skattebrottslagen skall kunna mötas med tilltro till rättssäkerheten, så är det en förutsättning att reformen underbygges av en genomtänkt

administrativ organisation. De framhåller vidare att de kunnat biträda civilutskottets bedömning i frågan därför att den uttryckligen gäller förhållandena för budgetåret 1971/72. Det synes dem emellertid angeläget att understryka nödvändigheten av att civildepartementet noga följer utvecklingen, så att full klarhet kan föreligga nästa år om vidtagna åtgärder i fråga om personella och ekonomiska resurser är till fyllest för att tillgodose rättstrygghetskravet.

Herr talman! Jag har inte kunnat underlåta att delge kammaren min bestämda uppfattning att det är direkt olämpligt att sätta den nya lagen i kraft innan de lokala skattemyndigheterna erhållit för reformen erforderliga resurser.

Andre vice talmannen fru NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Det har ju rätt betydande enighet när det gäller de här frågorna i stort, nämligen om att vi skall gripa oss an med dessa frågor och också om det sätt på vilket vi skall gripa oss an dem. Det visar de motioner som har väckts och som inte varit av mera principiellt slag, och det framgår också av enigheten bakom skatteutskottets betänkande. Jag tycker att det är väldigt glädjande att vi inte behöver ha någon debatt kring dessa frågor i stort utan att vi bara kan konstatera att det inte är en dag för tidigt att man verkligen gör någonting. Vid många tillfällen och från många håll har det påtalats här i riksdagen hur orimligt det är att stora belopp förloras helt enkelt på grund av att det inte gått att klara av skattefusket, samtidigt som lojala medborgare tyngs med hårda skatter och får betala det som andra egentligen borde ha betalat.

Jag har tänkt ta upp den sak som finns omnämnd i det särskilda yttrandet från folkpartisterna i skatteutskottet, men dessförinnan vill jag något beröra det som herr Schött talade om. Herr Schött är verkligen en sakkunnig person när det gäller behandlingen av dessa frågor, eftersom han är verksam på just det området, och jag måste tillstå att jag kände mig en aning oroad när han uttalade sig kategoriskt om att utskottet tagit för lätt på detta. Jag vill gärna ge till känna att när vi inom utskottet diskuterade dessa frågor blev vi överens om att vi fick lov att lita till de uppgifter som lämnades av de föredragande från finansdepartementet. Vi måste lita på deras bestämda försäkran som skulle lämna sakkunniguppgifter att det skulle komma att finnas tillgång till kvalificerad personal i tillräcklig utsträckning. Jag hoppas att de uppgifterna skall vara hållbara, att det inte kommer att visa sig att uppgifterna tagits direkt ur luften, så att herr Schött får rätt. Men det finns anledning, inte minst efter herr Schötts inlägg, att särskilt stryka under hur viktigt det är med en tillräckligt hög mobiliseringsgrad på taxeringsväsendets område.

Sedan vill jag gärna peka på en sak som skatteutskottet behandlat på s. 70 och som rör medhjälp och felaktig kontrolluppgift. Det står där att underlåtenhet att lämna kontrolluppgift inte kan bli betraktat som skattebrott. Däremot kan den uppgiftsskyldige i sådana fall bli straffad för medhjälp till skattebrott. Jag vill gärna ha nämnt detta, eftersom det tydligen fortfarande finns så många som tror att det är fullt all right att anställa människor, inte minst i hemmen för olika uppgifter, utan att över huvud taget inleverera skatt eller lämna några kontrolluppgifter. Det

är också ur den anställdes synpunkt mycket otillfredsställande med tanke på ATP och dylikt. Därför förtjänar det att understrykas att det är ett straffansvar även för den underlåtenheten.

Till sist, herr talman, några ord om den fråga som är berörd i det särskilda yttrandet. Utredningen har i sin skrivning gjort några mycket riktiga uttalanden, när man säger att man egentligen skulle ha velat infoga detta straff i den allmänna straffrätten. Man menar att dessa brott därigenom skulle få en allvarigare karaktär, och man skulle hos allmänheten skapa en annan syn på denna brottslighet än den som folk för närvarande har, och det tycker jag är ytterst angeläget.

Utredningens motiveringar för att man inte går fram på den linjen väger enligt mitt sätt att se mycket lätt. Man talar bara om svårigheterna att komma fram rent systematiskt och inränga dessa bestämmelser i brottsbalken samt åstadkomma en lämplig kapitelindelning. Det är alldeles för lätta motiveringar när det gäller de starka önskemål som utredningen själv faktiskt har understrukit.

På samma sätt handlar departementschefen. Han skriver, och jag tycker att det finns anledning att instämma helt och hållet i det, att han skulle finna det principiellt mycket tilltalande om den allmänna straffrätten fick omfatta även skattebrott. Han säger på samma sätt att därigenom skulle de även i allmänhetens ögon få en allvarigare karaktär. Men tyvärr avfärdar departementschefen ungefärligen som utredningen denna väg närmast bara med formella yttre motiveringar om de svårigheter som det skulle medföra att systematiskt inränga detta i brottsbalken.

Jag tycker att dessa motiveringar är otillräckliga. Det är ett angeläget krav att verkligen få till stånd en annan värdering av brott av denna typ. Det finns människor i detta land – de är tyvärr inte så få – som anser inte bara att det inte är brottsligt eller inte något särskilt socialt nedsättande att göra sig skyldig till just skattebrott utan att det rent av är något tufft som man kan ha anledning att närapå beundra. Jag tycker att där finns det anledning till en omvärdering hos oss alla i landet, och den omvärderingen får man inte till stånd om man på detta sätt med mera yttre formuleringar bara går ifrån den väg som enligt allas uppfattning – även utskottets – kan ha en viss betydelse just för att åstadkomma denna omvärdering som vi önskar.

Jag har inte velat vara med på en reservation, eftersom jag ändå vill uttrycka glädje över att skatteutskottet i sin helhet skrivit positivt i denna riktning. Men jag hade önskat att skatteutskottet i stället skulle direkt gjort en beställning hos Kungl. Maj:t om att snarast möjligt få dessa bestämmelser inrangerade i brottsbalken. Jag vill hoppas att Kungl. Maj:t i varje fall efter de uttalanden som finns både i utskottets betänkande och ännu starkare markerat i det särskilda yttrandet så snart som möjligt verkligen griper sig an med detta arbete.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Min avsikt är inte att yttra mig i sakfrågan utan bara att reagera mot ett uttalande på s. 69 i utskottsbetänkandet som jag tycker är alltför djärvt. Det står där: "Mot bakgrunden av samhällets fiskaliska

och ekonomiska intressen måste de allmänpreventiva synpunkterna komma i förgrunden.”

Det är en gammal tvistefråga om allmänpreventionen skall dominera – det vill säga lagens syfte att avskräcka andra från brott – eller individualpreventionen – det vill säga syftet att avskräcka den som en gång har begått brott från att fortsätta. I detta sammanhang gör nu utskottet ett kategoriskt uttalande till förmån för allmänpreventionen. Därvid åberopas samhällets fiskaliska och ekonomiska intressen.

Men varför skall samhället på detta sätt ställas i förgrunden? Är det en rest från den gamla tanken på staten såsom höghetsbärare, vilket förr i världen föranledde stränga straff för majestätsbrott? Det kan det ju inte vara. Är anledningen den att samhället är mer oskyddat än enskilda? Så kan det inte heller gärna vara. Det måste alltså vara någonting annat – jag vet inte riktigt vad. Den enskilde torde i själva verket vara mycket mer sårbar än samhället – den enskilde som t. ex. blir berövad sina arbetsredskap, sin bil eller någonting annat eller rent av blir överfallen och misshandlad. Han kanske ingenting har att falla tillbaka på. Han får inte ens någon ersättning från det allmänna; en viss sådan har nyligen ställts i utsikt, men vi har ännu inte sett hur det blir med den.

Kan ett uttalande av den art som utskottet här gör, så generellt och svepande, till förmån för renodlat allmänpreventiva synpunkter undgå att påverka den fortsatta kriminalpolitiska debatten i detta land? Jag tror att den enskilde som blir utsatt för brott föga låter sig tröstas av att man för den brottsling som har förgripit sig på honom tillämpar individualpreventionen och inte allmänpreventionen.

Så bara några ord till, herr talman, eftersom finansministern nu kom in i kammaren.

Här har nämnts att det skall bli en omfattande informationsverksamhet. Jag vill gärna säga, herr finansminister, att den verksamheten bör börja rätt snart. Visserligen träder denna lag i kraft den 1 januari 1972, men för de enskildas vidkommande trädde den i kraft den 1 januari 1971 beträffande sådana detaljer som anteckningar och noteringar som skall ligga till grund för anmälningar, deklARATIONER och olika uppgifter till myndigheterna. Därför bör den upplysningskampanj som ställs i utsikt sättas i gång inte i januari eller februari 1972 utan nu, om den skall få någon effekt. Detta särskilt med tanke på att här blir det fråga om sanktioner för handlingar som tidigare inte varit föremål för sanktioner, t. ex. för sent ingivande av deklARATION.

I detta anförande instämde fru Kristensson och herr Adolfsson (båda m).

Herr KRISTENSON (s):

Herr talman! Som utskottets talesman skall jag inte polemisera mot de föregående talarna. Det har inte framställts några principiella eller andra allvarliga anmärkningar mot reformen eller utskottets betänkande. Jag tycker att reformen är mycket angelägen, och eftersom utskottet har varit enigt bör vi visa samma enighet i kammaren – det har säkerligen stor betydelse för reformens praktiska genomförande. Den kommer då

att bli bättre mottagen.

Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Jag skall också i stort sett inskränka mig till att betona den stora enighet som har rått i skatteutskottet vid behandlingen av propositionen 10. Det är naturligtvis en styrka när man söker förverkliga en reform av det här slaget. Precis som det har sagts av tidigare talare finns det anledning att lägga utomordentlig vikt vid att de skatter och avgifter som beslutats för att täcka samhällets utgifter — både statens och kommunernas — också tas ut enligt de av samhället i demokratisk ordning fastställda reglerna. Det finns ju vissa beräkningar som talar sitt tydliga språk om att så inte sker i tillfredsställande omfattning i dag.

Man har vidare anledning att understryka — som också gjorts här — betydelsen av att lagöverträdelser av ekonomisk karaktär, i det här fallet riktade mot samhället, inte förringas och betraktas på annat sätt än andra brott. Det får inte vara en sport att lura samhället på de medel som det har beslutats om. Men detta kräver naturligtvis förutom enhälligheten, som är en styrka när vi för ut reformen i dess tillämpning, att vi markerar — vilket också har gjorts här förut — att det måste finnas ordentligt med personal för att klara den tillämpningen. I utskottet har vi fått reda på att man kan kasta in ny personal för att se till att detta verkligen fungerar. Det är angeläget att det löftet också står fast framöver.

Samtidigt är det av vikt att riksskatteverket, när det nu kommer i gång med sin verksamhet, får resurser och möjligheter att informera inte bara om påföljdssystemet utan också om de förändringar i skattereglerna som vi ganska ofta företar här i riksdagen, så att människor verkligen har en fair chance att veta något om vad skattereglerna säger och att kunna använda de ofta mycket krångliga blanketter som det här är fråga om. Jag vill understryka — och jag skulle här kunna tala mycket längre — andemeningen i de motioner som har väckts från centerpartihåll, nr 1201 av herr boo och Jonasson och nr 1202 av herr Börjesson i Falköping, när det gäller att betona vikten av att informationsverksamheten verkligen blir bättre.

I övrigt, herr talman, inskränker jag mig till att yrka bifall till skatteutskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr Börjesson i Falköping (c).

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12 Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 16 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till skattebrottslag, m. m. jämte motioner.

Utskottets hemställan bifölls.

Ordet lämnades på begäran till

Fru THORSSON (s), som yttrade:

Herr talman! Passagerarplan i överljuds fart, s. k. SST-plan, betraktas av allt fler såsom en yttring av den tekniska utvecklingen som är på en gång av tvivelaktigt allmänt värde och av många skäl starkt miljöfarlig. Trots detta har arbete pågått i flera år och i flera av stormakterna på flygplan med överljuds fart att sättas in i det kommersiella flyget. Det brittisk-franska Concorde-planet och Sovjetunionens TU-144 är båda redan flygande. I USA kom arbetet på ett SST-plan, Boeing 2707, i gång senare, i samarbete mellan myndigheterna och Boeing-företaget.

Genom beslutet i amerikanska senaten den 24 mars 1971, föregånget av ett liknande beslut i kongressens representanthus, kommer efter den 1 april 1971 skattemedel icke längre att ställas till förfogande för Boeings utvecklingsarbete.

Detta har aktualiserat frågan om förutsättningarna för ett kommersiellt överljudsflyg över huvud taget. I de kretsar som motsätter sig den ytterligare och allvarliga fara för den mänskliga miljön som ett sådant flyg innebär hoppas man att det nu skall bli möjligt att förhindra användningen av detta transportmedel. Uppenbart blir det allt svårare att göra det ekonomiskt lönande, om ett tillräckligt antal stater förklarar sig icke komma att tillåta flygning i överljuds fart över sina territorier.

Nordiska rådet har vid sin session i Köpenhamn nyligen rekommenderat regeringarna i de nordiska länderna att göra en sådan deklARATION.

Mot bakgrunden av denna rekommendation och tidigare uttalanden i denna fråga av företrädare för den svenska regeringen hemställer jag om tillstånd att till statsministern få ställa följande fråga:

Överväger regeringen att utfärda en deklARATION om att i kommersiell trafik flygning i överljuds fart icke kommer att tillåtas över svenskt territorium?

Denna anhållan bordlades.

§ 14 Interpellation nr 95 ang. radionämndens uttalanden

Ordet lämnades på begäran till

Herr HERNELIUS (m), som yttrade:

Herr talman! I överenskommelse mellan staten och Sveriges Radio, i radiolagen och i ansvarighetslagen, har den av Kungl. Maj:t tillsatta radionämnden tillerkänts en betydelsefull uppgift som ett organ för en kontroll i efterhand av programverksamheten inom radio och television.

Men denna uppgift kan givetvis icke fyllas om radionämndens uttalanden icke respekteras inom Sveriges Radio och av de för programverksamheten i första hand ansvariga.

På sistone har tvivel uppstått om på alla håll – även på ledande poster – insikten om radionämndens ställning och uppgifter finns. Skulle insikten finnas torde vissa timade händelser nyligen endast kunna förklaras som trotsåtgärder – i så fall så mycket värre.

Mot bakgrund av vad jag anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr utbildningsministern få ställa följande fråga;

Vill statsrådet verka för – och i så fall hur – att radionämndens

uttalanden respekteras av de för programverksamheten inom Sveriges Radio ansvariga på sätt som av statsmakterna förutsatts?

Denna anhållan bordlades.

§ 15 Anmäldes och bordlades skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av ett från 1970 års revisionsutredning inkommet betänkande "Statsrevisionen. Uppgift, organisation och verksamhet".

§ 16 Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkande:

Nr 19 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Malaysia för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter, m. m.

Kulturutskottets betänkanden:

Nr 4 i anledning av motion om framställning att riksdagshuset på Helgeandsholmen förklaras som byggnadsminnesmärke

Nr 5 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1971/72 till ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m. jämte motioner

Trafikutskottets betänkande:

Nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på driftbudgeten för budgetåret 1971/72 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

Jordbruksutskottets betänkanden:

Nr 20 i anledning av motioner angående vattenvården i Östersjön

Nr 21 i anledning av motioner angående den kommunala miljövården

Nr 22 i anledning av motion angående miljövårdsforskning m. m. inom jordbruket

Nr 23 i anledning av motioner angående förbud mot engångsglas m. m.

Näringsutskottets betänkande:

Nr 6 i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i statsverkspropositionen om anslag för budgetåret 1971/72 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde avseende företagareföreningarna samt av dem administrerad garanti- och långivning, m. m., jämte motioner

§ 17 Anmäldes och bordlades följande motioner:

Nr 1242 av herr *Nordstrandh m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 28 med förslag till förordning om annonskatt

§ 18 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen av

Nr 167 Herr *Romanus* (fp) till herr handelsministern angående pris- och kartellnämndens utredningsverksamhet vid förlängning av prisstoppet:

Kommer pris- och kartellnämnden vid förlängning av prisstoppet att ges resurser att bedriva sin normala utredningsverksamhet?

Nr 168 Herr *Anderson* i Örträsk (s) till herr inrikesministern om stödåtgärder för varuförsörjning i glesbygder.

När kan den påbörjade försöksverksamheten beträffande stödåtgärder för varuförsörjning i glesbygder leda fram till vidgade insatser på detta område?

Nr 169 Herr *Glimmér* (c) till herr justitieministern om åtgärder för att fylla behovet av tolkar för domstolsförhandlingar:

Avser statsrådet vidtagna åtgärder för att i tillräcklig omfattning fylla behovet av kompetenta tolkar för domstolsförhandlingar?

Nr 170 Herr *Hermansson* i Stockholm (vpk) till herr utrikesministern angående den verksamhet som företag från industriländer bedriver i u-länderna:

Delar statsrådet den bl. a. av Gunnar Myrdal framförda uppfattningen att ekonomisk gottgörelse som betalas av företag från industriländerna till tjänstemän och politiker i u-länderna är till synnerlig skada för dessa länders utveckling?

Nr 171 Herr *Eriksson* i Arvika (fp) till herr industriministern angående konsekvenserna av vissa lokaliseringpolitiska insatser:

Anser statsrådet det förenligt med lokaliseringspolitikens målsättning att statlig satsning sker i företag, som bidrager till att svårigheter uppstår för andra företag i samma branch, vilka är förlagda inom stödområdet?

Nr 172 Herr *Antby* (fp) till herr industriministern angående etablering av statliga företag inom textil- och konfektionsindustriområdet:

Anser statsrådet det vara klok näringspolitik att i nuvarande läge starta statliga företag inom det hårt pressade Teko-området?

Nr 173 Herr *Wirmark* (fp) till herr utbildningsministern angående radionämndens verksamhet:

Anser statsrådet – med anledning av att Sveriges Radio på nytt sänt ett program som radionämnden fällt – att de bestämmelser som reglera radionämndens verksamhet behöver ändras eller preciseras?

Nr 52

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 15.31.

Fredagen den
26 mars 1971

In fidem
SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert